

Mısır, Tunus ve Arap Ayaklanmaları:

Nasıl Açmaza Düştüler Ve Bu Açmazdan Nasıl Çıkabilirler

Samuel Albert

Yazarın Önsözü

Bu makaleyi 2013'ün başlarında yazmaya başladım. "Arap Baharı Açmazda –Çıkış Yolu Var Mı?" (*The Arab Spring At An Impasse – Is There A Way Out?*) başlıklı ilk hali, Mart 2013'te İngilizce (Mısır'da) ve Fransızca (Tunus'ta) yayımlanıp dağıtıldı. Arapça konuşulan ülkeler ve dünya o tarihten sonra dramatik gelişmelere tanıklık etti. Bu anlamda bazı soru ve dinamikler daha belirgin hale gelirken, bazı fikirler de pratikte sınanarak benim kavrayışımı geliştirdi. Yazının gözden geçirilen ve genişletilen bu hali, o ülkelerde yaşayan insanların, özellikle de *Ayrışım*'ın (*Demarcations*) editörlerinin yorum ve önerileriyle şekillendi.

Makale iki bölümden oluşuyor. İlk bölümde bu ülkelerde ve diğer yerlerde ortaya çıkan meseleler ve tartışmalar ele alınıyor. İlk bölümün odak noktası, Mısır'ın koşulları ve deneyimleri. İkinci bölüm daha genel bir analizi esas alıyor. Bu analizin konusu, bu ülkelerde sosyalist devrimin nasıl bir şeye benzeyeceği. Bir diğer konu da, komünistlerin bu fikri insanlara nasıl kabul ettirebilecekleri ve nasıl ete kemiğe büründürebilecekleri.

Bu analizde Mısır ve Tunus ön planda, çünkü halk ayaklanmalarının rejimleri devirebildikleri ülkeler sadece onlar. Libya (burada Batılı güçler karar verici bir rol oynadı) ve Yemen'de (burada da eski rejime esasında dokunulamadı) yaşanan bu değil. 2011'den beri değişik biçimlerde eski düzene meydan okumaların sürdüğü Suriye, Bahreyn ve diğer Arap ülkelerinde de durum pek farklı değil. Ama Mısır ve Tunus'ta, ayaklanmaların zafere ulaşmış olması, iki ülke arasında büyük farklılıklara rağmen, bazı temel meseleleri açığa çıkararak daha görünür kıldı. Geleceği konusunda şimdi bir şey söyleyemesek de, bu özellikle Mısır için geçerli.

BİRİNCİ BÖLÜM

Birleşmiş Bir Halktan Bölünmüş Bir Halka

Ash-shab / yurid / isqat an-nizam – "İnsanlar/ onlar istiyor/ rejimin düşmesini!" Bu kelimeler, insanların aniden milyonlar olup ayağa kalktığı ve yıkılmaz denen şeyleri birdenbire un ufak ettikleri anlarda tarihin nadiren tanıklık yaptığı, ama daima hatırladığı bir amaç ortaklığını dışa vuruyor. İki rejim -vahşi oldukları kadar sağlam da görünseler- hızla yerle bir olurken onların açtıkları şok dalgaları tüm küreye yayıldı.

Fakat nefret duyulan despotlara karşı insanları birleştirir gibi görünen ya da en azından insanların en aktif bölüklerini birleştiren kendiliğinden ayaklanmalar daha çelişkili ve karmaşık bir olguyu ortaya çıkardı. Şimdi Mısır ve Tunus'ta, insanlar birlik olmanın dışında

her şeyler. Politik İslam ve Batı emperyalizmi sponsorlu burjuva demokrasisinin bayrakları altında saf tutan iki gerici güruh arasında çekiştirilip duruyorlar.

Bu iki akım Tunus ve Mısır'da uzun süredir iş başında. Buna, yüz binlerin sokaklara çıktığı ve Bin Ali ve Mübarek'i kapı dışarı ettiği zamanlar da dahildir. Ama insanlar o vakitler nispeten birlik içerisindeydiler ve her iki ülkede de orduyu kenara çekilmeye ve onları bir zamanlar istikrarın olmazsa olmazı olarak görülen güçlü adamlara verdiği desteği sonlandırmaya zorlayacak inisiyatifleri vardı. Baskı, gelenek ve sınıfsal bölünmüşlikle sesi kısılanlar konuşmaya başlamışlardı. Kafalar açılmış, insanlar her şeyi dinlemeye başlamışlardı. Öyle ki, başlattıkları ayaklanmalar, yani düzene duydukları memnuniyetsizliğin büyüklüğü ve gücü yenilmez görünmeye başlamıştı. Oysa şimdi insanlar sadece bu akımlardan etkilenmiş değil, aynı zamanda başını gericiilerin ve bir zamanlar "Haysiyet" ve "Ekmek, özgürlük sosyal adalet" diye haykırırken uğrunda savaşmış oldukları her şeye düşman olanların çektiği karşılıklı kamplardan biri ya da ötekine katılmak için de can atıyorlar. En kötüsü, bu kadar insanın şu ya da bu gerici düzen şeklinin dışında başka bir alternatif olmadığına inandırılmış olmalarıdır.

Bir tarafta "özgürlük" diye pazarlanan Batı değerlerinin, özellikle de her ülkede çoğunluğu ezen "serbest piyasanın" ve onlara denk düşen Batı tipi burjuva demokrasisinin liberal savunucuları duruyor. Bu burjuva demokrasisine onun hiçbir yerde temel herhangi bir değişikliğe yol açmayan seçim sistemi de dâhildir. Onların, şehirde fakirlere ve kırdaki nüfusun çoğunluğuna baskı ve aşağılanma dışında verebileceği bir şey yoktur. Mısır'da liberaller hukuk düzeni, çoğunluğun yönetimi ve politik haklar söylemini bir yana bırakıp "Ulusun Silahlı Kuvvetleri" den yardım istediler bile. Oysa Mısır'da, pek çok sözde Marksistin iddialarının aksine silahlı kuvvetler hiçbir zaman "halkın ve ulusun silahlı kuvvetleri" olmamıştır. Mısır'da ordu her zaman emperyalizme bağımlı sömürücü yönetici sınıfın vazgeçilmezlerinin başında yer almıştır. Son 40 yıl boyunca ABD tarafından beslenmiş ve yönetilmiştir.

Liberaller ve "solcular" onlara kitle desteği sunmasaydı silahlı kuvvetler olaylara bu kadar kolay el atamazdı. Bu iki gruba, 30 Haziran 2013'te, Tahrir'de ve diğer meydanlarda gösteriler düzenleyip önce generalleri kendilerini İslami düzenden korumaya çağıran sonra da 3 Temmuz darbesine meşruiyet kazandıran gençlik örgütleri de dahildir. O aylarda, şimdi kendilerini ordunun işlediği suçlardan ayırmaya çalışanlar "Halk ve ordu birdir"¹ diye haykırıyorlardı.

¹ Mısır ordusu halk arasında tarihsel rolünden kaynaklı bir prestije sahip. 1952 darbesi Britanya boyunduruğu altındaki monarşi alaşağı edilmiş ve takip eden yıllarda Cemal Abdül Nasır'ın yönetimi altında Britanya yanlısı feodal beylerin çoğunun toprağına ve gücüne el konulmuştu. Fakat Nasır daima yabancı sermayeden güç aldı ve sırtını her zaman dünyanın değişken ve karmaşık jeopolitik dengeleri içinde büyük güçlerden birinin askeri korumasına dayadı. Bu dengeler, bir yanda güçleri azalan Fransa ve Britanya emperyalizmleri, diğer yanda gücüne güç katan ABD emperyalizmi arasındaki mücadele ve kapitalist restorasyonunu takiben SSCB'nin "sosyalist" devlet kapitalizmi formunda emperyalist bir güç olarak ortaya çıkışıyla karakterizeydi. Nasır'ın halefi General Enver Sedat, Siyonist işgalileri 1973'te geri püskürtmekte daha başarılıydı. Fakat Mısır ordusu bunu ABD himayesi ve Siyonist taleplere boyun eğmekte pazarlık fırsat olarak kullandı. Bu süreç 1979'de İsrail'le imzalanan barış anlaşmasıyla sonuçlandı. Bu görüşmeler, bazı temel açılardan Mısır'ın resmen Sina Yarımadası ve Kanal üzerindeki egemenliğinden vazgeçmesini ve Filistin hareketine karşı İsrail'le adı konulmamış bir işbirliğine girmesini gerektiriyordu. "İsrail ve Mısır orduları birdir" demek abartı değil. Generaller 3 Temmuz 2013'te Abdülfettah el Sisi önliderliğinde tekrar iktidara doğudan ele koyduklarında İsrail'in Mısır büyükelçisi şöyle diyordu: "Sisi sadece Mısır'ın değil, İsrail'de yaşayan tüm Yahudilerin kahramanı."(Bakınız Ray Bush, Afrika Politik Ekonomisinin Eleştirisi [*Review of African Political Economy*], Ağustos 2013 tarihli "sanal sayısı"nın başyazısı, <http://www.tandf.co.uk/journals/spissue/crea-si.pdf>).

Mübarek'e karşı başlatılan ayaklanmada ortaya çıkan ve ordu onu alaşağı ettiğinde artış gösteren bu slogan, daha sonra, aynı yıl ordu kendisini protesto eden Hristiyanlara, gençlere ve diğerlerine silah sıkınca zayıflayıp kayboldu. İslamcılar, o ara bu şiddetli baskıyı protesto etmek yerine orduya yaltaklanıyorlardı. Ordu daha sonra onların hükümet kurmasına razı oldu ama sahip olduğu veto gücünden, kilit bakanlıklardan ve diğer kritik pozisyonlardan asla vazgeçmedi. Şimdi bu slogan bir illüzyondan daha fazlasıdır. Günümüzün zorlu ve korkutucu düzensizliğinde o eski düzeni ve daha kötüsünü restore etme programının bir parçasıdır. Çünkü aynı oyunun bir kez daha oynanabilmesi için "sil baştan" yapmak lazım, ama bu mümkün değil.

Diğer tarafta Batı himayesiyle onun riyakârlığı ve küçük düşürücülüğünden kurtuluşu temsil etme iddiasında olan, ama bunu yaparken Mısır'ı yabancı sermaye karşısında güçsüz ve kırılğan kılan geri sosyal ve ekonomik ilişkilerle birlikte kendi gerici düşünüş biçimlerini de kurumsallaştıran İslamcılar var. Onların projesi; baskı, sömürü ve eşitsizliği yanlış dinsel avantajlar, ikiyüzlü cami hayırseverliği ve eleştirel düşünceyi yok eden "inanç topluluğu"nun bunaltıcı dayanışmasıyla kombine etmektir. Onların amacı; insanların yaratıcılıklarının önünü açmak ve tüm insanlık ailesinin özgürleşmiş parçaları olup, başarılarından da yararlanarak, kültürlerinin pozitif yanlarını ortaya çıkarmak ve geliştirmek bir yana, ulusu özgürleştirmek bile değildir. En önemli ilkeleri "Çözüm İslam'da" en geniş halk yığınlarını birleştirmeyi imkansız kılıyor. Tam tersi, belli dini inançları nedeniyle onlara boyun eğmekte istekli olanları toparlamak ve kalanları bunu kabul etmeye zorlamak istiyorlar. Bu durum; Hristiyanların, İslam'ın diğer varyasyonlarının (Mısır'da yaygın olan Sofizm ve diğer Sünni ibadet biçimleri gibi), dine dayalı yönetime, ateizme ve bilinmezciğe karşı çıkan itaatkâr Sünni Müslümanların, diğer bir deyişle nüfusun büyük bir bölümünün dışlanması anlamına geliyor. Onların Batı-uyarlı "düzensizliğe" çözümleri, dini otoritenin ve ataerki ilişkilerin devlet eliyle yürürlüğe konulmasıdır. Onların ahlaki ve sosyal arayışlarının merkezinde yer alan şey budur.

'Halk' Boş Hayallerle Birleştirilemez

2013 Temmuz ve Ağustos'unun bazı yönleri 2011'e benzese de -mesela dev kalabalıkların sokakları doldurması gibi- bu olaylar birbirinden farklı karakterlere sahiptir. Aslında, "halk" kelimesi de iki farklı durumda iki farklı şeyi ifade etmektedir.

Mısır ve Tunus'ta İslami hükümetlerin seçimle iş başına gelmeleri veya İslamcılarının bu ülkelerde hala büyük kalabalıkları harekete geçirebiliyor olmaları, ya da tersinden, Mısır'da generallerin gerçekleştirdikleri darbe için milyonları seferber edebilmeleri, şimdi daha temel bir şeyi, insanların bunu anlayıp anlamadıklarından bağımsız olarak, her iki tarafın da halkın ezici çoğunluğunu köleleştirilmesini temsil ettikleri gerçeğini ortadan kaldırıyor mu? 2011'de Tahrir Meydanı'nda, İskenderiye ve diğer şehirlerde sokaklara çıkıp Mübarek'in istifasını talep eden kalabalıklar nüfusun azınlığını oluşturuyorlardı. Ama onlar, halkın taleplerini temsil ediyorlardı. 30 Haziran 2013'te ve daha sonrası darbeyi desteklemek için sokağa çıkan kalabalıklar ise, ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, tam tersi, onlar halkın taleplerini temsil etmiyorlardı. Müslüman Kardeşler'e destek çıkan kalabalıklar için de aynısı geçerlidir. Yine de Mübarek'in iktidardan düşüşü sonrası, Mübarek karşıtı harekete ön ayak olan Mısır'ın kendinden menkul solcuları ve gençlik örgütleri bu iki gerici alternatif arasında mekik dokumaya başladılar.

Mesela, Mısır'ın Troçkist örgütü Devrimci Sosyalistler cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Müslüman Kardeşler'in adayı Muhammed Mursi'yi desteklediler. Argümanları, Mursi'nin

zaferinin eski rejim güçlerine vurulmuş bir darbe olacağıydı.² Sonrasında, birdenbire -Kardeşler'e desteğin daralması üzerine– İslamcıların islamcı gibi hareket ettiklerini keşfederek, ordu lehine ve darbeyi kutsayan gösteriler düzenlenmesine yardım ettiler. Bunu yaparken, Mursi'nin görevden alınmasını "halk devrimi demokrasisi, devrimci meşrutiyet yaratan doğrudan demokrasi" olarak adlandırdılar. Bundan sonra gerici ordu, gerici ordu gibi davranınca, –keskin nişancılara, silahlı araçlara, sivil giyimli çetelere ve 2011 boyunca Tahrir Meydanı'nda ayaklananlara karşı kullandıkları tüm o şeylere başvurunca- ama özellikle de Muhammed El Baradei başta olmak üzere tüm önde gelen liberaller cuntayla ittifaklarını sonlandırmayı ve onun gerçekleştirdiği katliamlarla aralarına mesafe koymayı artık bir zorunluluk olarak görmeye başlayınca, Devrimci Sosyalistler ancak o zaman onları izlediler.

² Devrimci Sosyalistler Mübarek'in son zamanlarından başlayarak ve Mursi'nin 2012 seçimleri boyunca devam ederek Müslüman Kardeşler'in desteklenmesini savundular: "Mursi'yle bazen, devletle asla." Bu analiz devleti Mübarek'e ve onunla özdeşleşen generallere indiriyordu. Askeri darbeden sonra ise şöyle şikayet ediyorlardı: "Muhammed Mursi ve Kardeşler devrime ihanet ettiler. Devrimin bir tek talebini bile - sosyal adalet, özgürlük, insanlık onuru ve devrim şehitleri için adalet- hayata geçirmediler." (Sameh Naguib, "Mısır: Dünyayı

sarsan dört gün" [*Egypt: Four days that shook the world*], 3 Temmuz 2013, <http://socialistworker.co.uk/art/33815/Egypt%3A+Four+days+that+shook+the+world>). Uluslararası Sosyalist Eleştiri [*International Socialist Review*] editörü Ahmet Şevki ise, askeri müdahaleyi "Mısır'da halk iradesinin Mursi hükümetine daha fazla tolerans göstermeyeceğinin onaylanması" olarak alkışlıyordu. (Ahmed Shawki, "Tüm Mısır Tahrir'dir [*All of Egypt is Tahrir*], 5 Temmuz 2013, <http://socialistworker.org/2013/07/05/all-of-egypt-is-tahrir>).

Sonra saflar bir kez daha değişti. Mursi'nin görevden alınması için gösteriler yapan liberallerin önde gelenleri ve diğerleri çok sonra, Müslüman Kardeşler taraftarlarına yönelik katliamlar sonrası orduyla aralarına mesafe koymaya ve nihayet "askeri düzeni" suçlamaya başladılar. Tabii, aynı zamanda Kardeşler'in de "mezhepçi" olduğunu not ediyorlardı (Darbenin başında Hristiyanlara ait kiliselerin İslamcıların öncülüğünde yakılmasını kınayarak). Yine de Mursi'nin görevden alınmasını "30 Haziran devrimci dalgasının" bir sonucu olarak görmeye devam ediyorlardı. ("Kahire'de ordunun terör dönemi" [*The military's reign of terror in Cairo*], 14 Ağustos 2013, <http://socialistworker.org/2013/08/15/the-militarys-reign-of-terror>). Oysa, bu dalganın bizzat kendisi darbenin yolunu açmıştı. Kısacası, RS'nin politik pozisyonu tutarsızlıkta maluldü. Politik iklim değiştikçe o da tutum değiştiriyor ve bu zikzakları "Marksist" (gerçekte Troçkist) politik taktik olarak meşrulaştırmaya çalışıyordu.

Bu arada, darbe yanlısı gösterilerin "başarısı" ile zehirlendiği o ilk anlardan çok sonra daha makul bir ruh hali içinde Naguib, Mısır'da devrimin Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri rejimler çökene kadar mümkün olmayacağı sonucuna varıyordu. Gerekçesi, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Mursi'nin ekarte edilmesini desteklemeleri ve yeni hükümeti finanse etme taahhütünde bulunmalarıydı. Muhtemelen bu, asla anlamına geliyordu. Çünkü Mısır'ın koşulları, şehirde ve kırdaki gadre uğramış geniş halk yığınlarıyla birlikte, temel özellikleri bu koşulların hiçbirine sahip olmamak olan bu ülkelerden çok daha uygun. Naguib, Mısır'da devrimi engelleyen diğer faktörleri de şikayet etmekte. Mesela, kırın belirleyiciliği gibi. Bu, özellikle "İslami harekete desteğin en fazla olduğu" ülkenin güneyi için geçerli. ("Mısır Devrimi kazanmak için yayılmalı" [*The Egyptian Revolution must spread to win*], 16 Temmuz 2013, <http://socialistworker.co.uk/art/33902/The+Egyptian+Revolution+must+spread+to+win>). Ayrıca, "Devrimci Sosyalistlerin Destekçilere Mektubu" na [*Revolutionary Socialists' Letter to Supporters*], 15 Ağustos 2013, <http://socialistworker.co.uk/art/34144/Egyptian+Revolutionary+Socialists+letter+to+supporters> bakınız.)

İslam ve yoksulluk meselesine ilerde daha fazla değineceğiz. Burada sadece şu iki soruyu ortaya atmak istiyoruz: Yoksulluğun ve "gelişme" yoksunluğunun devrimin engeli oldukları doğru mudur? Ve İslamın bir sorun olduğu doğrusa (sadece kırdaki değil, gerçekte tüm toplum genelinde) Devrimci Sosyalistler neden bu güne kadar buna hiç karşı çıkmadılar?

Devrimci Sosyalistler her zaman "esas düşman" adlettikleri şeye karşı mücadele etmişlerdir. Fakat bu çok zeki taktikçiyenlerin Naguib'in bugü tarif ettiği şekliyle "kaçırılmayacak büyüme fırsatı" dışında nasıl bir stratejileri –amaçları- vardı? Oportünizmin tipik tanımı bu değil mi?

Devrimci Sosyalistler ne Müslüman Kardeşler'i ne de orduyu "bir gün için bile" desteklemediklerini iddia etseler de, gerçekte her ikisine de arka çıktılar. Doğru olmayan bir diğer şey de, şimdi politik alanı domine edenlerden hiçbirinin, ne ordunun ne İslamcılarının ne de önde gelen liberallerin devrime birdenbire "ihamet" ettikleridir. Olaylar gösteriyor ki, ortada bir devrim falan olduğu yok. Egemen sınıflar her zaman gerici çıkarılara hizmet etmektedirler. Bu sınıflar, değişkenlik gösteren karmaşık durumlarda çeşitli manevralarda bulunsalar dahi asla kendi doğalarının ve amaçlarının dışına çıkmamışlardır. Her gerçek devrimci hareket sadece bunu anlamakla kalmamalı, aynı zamanda batı yanlısı çeşitli burjuva demokratların ve dini yanlısıların değişik kombinasyonların kuyruğuna takılmaktansa ki bu ihtilafın her iki tarafı şimdi halk onlardan çok çekmesine rağmen geniş yığınlar arasında yayılmış durumdadır, mümkün olduğunca çok insanı bu kavrayış düzeyine ulaştırmak için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmalıdırlar.

Bu grubun teorize ettiği fikirler -ki bu fikirler ne devrimcidir ne de sosyalist- daha geniş bir şekilde ve bilince daha az dayalı olarak varlığını sürdürmektedir. Onları önemli kılan ve çürütülmek zorunda bırakan şey şu iddialarıdır: "Bu efsanevi günde [30 Haziran'da] gösterilere katılanların sayısının 17 milyonu aştığı tahmin edilmektedir. Bu daha önce tarihte izine rastlanan bir şey değil. Bu durum, katılımı kayda değer bir şekilde eski rejimin tüm kalıntılarını ve açık destekte polisleri ve askerleri aşmaktadır. Milyonları aşan kitle gösterileri insanlık tarihinde son derece nadir görülen olaylardır. Ve nüfusun bilincinde, tarihe yön vermede kendilerine ve güçlerine duydukları güvende de etkileri bu gösterilerde yükseltilecek slogan ve ortaya konan politik alternatiflerin sınırlarını aşmaktadır."³

Gerçekten mi? Devrimci Sosyalistleri şimdi alaşağı edilmesini alkışladıkları Mursi'yi destekleyecek biçimde, Müslüman Kardeşleri ve diğer İslamcılarını yıllarca arka çıkmaya götüren mantık bu; bir şeyi destekleyen insan sayısının destekledikleri şeyden daha önemli olması. Bu mantığa göre, Tunuslu İslamcılar, havası sönmüş "solculardan" ve liberal politikacılarından daha büyük (ve canlı) gösteriler yapabildikleri müddetçe "devrimciler" Ennahda partisini desteklemeliler. Bu mantıkla devam edersek, Nürnberg'de Nazi gösterilerinde boy gösteren kalabalıkların (1938'de bir milyon kadar) "yükseltilecek slogan ve ortaya konan politik alternatiflerin sınırlarını aştıklarını", bunun da "nüfusun bilincinde ve tarihe yön vermede kendilerine ve güçlerine duydukları güvende" "son derece nadir" görülen bir sıçramaya işaret ettiğini kabul etmek zorunda kalırız. Aynı şekilde, Papayı desteklemeye gelen insanlar da -muhtemelen bunlar Temmuz 2013'te Rio'da 3 milyon katılımı dünyanın son 10 yılda tanıklık ettiği en büyük kitle olaylarıdır- "son derece" ileri olmuş olmalı. Bu son karşılaştırma özellikle konumuzla alakalıdır. Çünkü Devrimci Sosyalistlerin İslamcılığın kuyruğuna takılma bahanesi; Mısırlıların sanki başka herhangi bir inanca ulaşmaları mümkün değilmişçesine, geri kalmışlık kaderleriymişçesine çoğunun dine inanıyor olmasıdır.

Mısır'da ordu yanlısı Haziran ve Temmuz gösterileri Nazi gösterilerine benzemiyordu. Kuşkusuz kafalar karıştırılmış, onlar da yanlış yönlendirilmişlerdi ama bu kafa karışıklığının sonuçları son derece zararlı olmuştu. Sadece ordunun olaylara el koymasını ve kendi düzenini kurmasını sağlamakla kalmamışlar, aynı zamanda bizzat inisiyatifi generallere kaptırarak uygunsuz -korkunç- durumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamışlardı. Bu da, "Ekmeğe, özgürlük ve sosyal adalet" talebiyle başlayan harekette muazzam bir gerilemeye yol açmakla kalmamış aynı zamanda yön şaşırma, "nüfusun bilincinde ve tarihe yön vermede kendilerine ve güçlerine duydukları güvende" de büyük kayıplara yol açmıştır.

Troçkist grupların mahiyeti Lenin'de dediği gibi, cenaze günü insanlara güle güle gitme

³ Naguib, "Mısır: Dünyayı sarsan dört gün" [*Egypt: Four days that shook the world*].

dileğinde bulunmak gibi bir şey. Kutladıkları şey, tam olarak o tarihten bu yana bu gösteriler içinde en trajik olanı: milyonların desteklediği slogan ya da politik alternatiflerin çıkışsızlık anlamına gelmesi ve bunun, gerçek devrimcilerin kendi başlarına üstesinden gelmesi ve politik olarak uyanan milyonların tekrar uykuya dalmaması için eleştirilmesi gereken yaygın bir kafa karışıklığı yansımasıdır. Zira bu kafa karışıklığı potansiyel olarak da ölümcüldür.

Evet, politik yaşama kitle katılımı, özellikle de Mübarek'in alaşağı edilmesi gibi zamanlarda kitleler eski rejimi sorgulayıp onu baş aşağı etmek için fedakarlıkta istekliyen devrimci ilerlemeye fırsatlar sunabilir. Fakat çoğul görünenin kuyruğuna takılmak, bu Müslüman Kardeşler hükümetini kovması için ordudan yardım istemeyi ve sonra da darbeye – kan deryasına peşrevi - halkın zaferi demeyi meşrulaştırmak gibi utanç dolu aşırılıklara varmadan önce bile her zaman bir hatadır. Bu "popülist epistemoloji" denen şeyin, doğruyu belirleyen insanların düşünceleri olduğu savının yol açtığı zararlardan biri. Bunun karşıtı bilimsel epistemolojidir. Bu epistemolojiye göre, doğruyu belirleyen şey, gerçekliğin baştan aşağı çalışır durumda, hareket halinde ve temel dinamikleri esas alınarak materyalist bir şekilde kavranmasıdır.⁴

İnsanların ne düşündüğünün tabii ki önemi var. Bu anlayışı –bu bilinci- halk yığınları arasında yerleştirmek, gerçekliğı bilimsel kavrayışıyla donanmış komünistlerin zaten işlerinden birisi. Zira halk yığınları anlayış olarak kendiliğinden yönetici sınıfın fikirsel tutsaklıklarından kaçıp kurtulmazlar. Sömürü düzeninin yarattığı yaşam koşulları da bu tutsaklıklara dahildir. Bu yaşam koşulları cahilliğı hem büyütüp geliştirir hem de onu zorla dayatır. Devrimci komünizmin devrim anlayışının temel noktalarından biri budur. Bu, aynı zamamda amacı insanların hem bireysel hem de kolektif olarak bilinçli bir şekilde dünyayı ve kendilerini değiştirip dönüştürmede özgür olacağı geleceğın önünde duran tüm ideolojik ve maddi engelleri kaldırmak olanlarla böylesi bir dünyayı tahayyül edemeyen ve halk yığınlarını evcil hayvanlar olarak gören (komünistlerin marşı, Enternasyonal'i ve ezilenlerle sömürülenleri alıntılacak olursak) "lütufkâr kurtarıcılar" (*condescending saviors*)⁵ arasındaki ayrışma noktalarından biridir.

Evet, devrimciler olayların seyri içinde geniş halk yığınlarını birleştirmek için çalışmalı, fakat her somut birlik gerçek –yani hüsnü kuruntulara dayalı değil, bilimsel- bir devrimci alternatifin zemini olmalı. Esasında, bu "sosyalistler" ve diğerleri halkın gerici çizgiler temelinde bölünmesine katkıda bulunmaktadır. İnsanlar arasında farklı ideolojik ve politik

⁴ "Burada temel varsayım ve argüman şu: Madem kitleler milyonlar halinde hareket ediyor, o zaman onlar ne yaparsa yapsın doğru, adil ve kendi çıkarlarıdır... Bu popülist epistemolojiye göre, doğruluk insanların düşünceleriyle, yani kamuoyunca belirlenir. Bu popülist epistemoloji, nesnel gereklığe ulaşmak için bilime başvurmaya gerek duymaz. O, insanların nesnel gerçeklikle uyumsuz olan yanlış fikir ve düşünüş biçimlerini karşısına almaz, onları çürütmeye ve insanları ikna etmeye çalışmaz. Bu yüzden en nihayetinde dünyayı 'olduğı gibi' bırakır." ("Milyonlar yanılabilir – Mısır'da darbe halkın devrimi değildir" [*Millions of people can be wrong – the coup in Egypt is not a people's revolution*], ABD Devrimci Komünist Partisi'nin sesi Devrim'in 312. Sayı.)

Mısır sokaklarında generelleri göreve çağırın 17 milyon kişi (ya da bazılarına göre 33 milyon) figürü, günümüzün zor politik koşullarında bir sığınma arayışı ve tam bir fantezidir. Bu arayış ve fantezi bu zor politik koşullarda milyonların haksız olamayacağı fikrine dayanmakta ve sokağı çıkan milyonların sayısını birkaç kez abartmaktadır. Bunu yaparken tabii Müslüman Kardeşleri destekleyen milyonları ise (haksız milyonları) görmezden gelmektedir. Bu, taa en başından beri bir sorun. Tahrir Meydanı bir milyon kişiyi bile alamaz. Ocak 2011'de rejimin Mübarek "sessiz çoğunluk"un desteğine sahip şeklindeki argümanına karşı geliştirilen bu "milyonlar" iddiası, devrime meyilli çok sayıda insanın kafasını tümüyle karıştıran bu yanlış anlayışın (politik meşruluğun çoğunluğun desteğine bağlı olduğu fikri) ilk işaretlerindendi. Şimdi bu, insanların özellikle üzerinde bölündüğü bir şey.

⁵ Türkçe'ye bu ifadenin yer aldığı bölüm şu şekilde çevirilmiştir: "Tanrı, patron, bey, ağa, sultan/ Nasıl bizleri kurtarır/ Bizleri kurtaracak olan/ Kendi kollarımızdır" - ç.n.

ayrılıklara dayalı olarak her zaman kutuplaşmalar olacaktır. Bu yüzden ihtiyacı duyulan şey, iki gerici çözüm arasında gerici bir polarizasyon değil de kutuplardan birinin aslında devrimci çözümü temsil ettiği bir re-polarizasyondur.

Her sınıftan insan büyük oranda Bin Ali ve Mübarek'in devrilmesi için bir araya gelmişti. Bugün durum farklı. İçinde yaşadığımız politik kutuplaşma devrimin aleyhinde. Şimdi hem Tunus hem de Mısır'da kırsal alanlarda yaşayan daha alt sınıflar, varoşlar ve orta sınıflar birbiri arasında bölünmüş durumda. Bu zaten yeterince kötü, ama durumun daha kötüleşmesi ihtimali de yok değil. Suriye'deki gibi, insanların hakiki ortak ihtiyaçları için değil de kendi çıkarları için bir birleriyle kavgaya tutuşacağı, belirli bir ezilmişlik için ezilen kardeşinden intikam almaya soyunacağı kanlı bir felaket senaryosu da olası. Mısır, Tunus ve diğer Arap ülkeleri için bu ihtimal dışıymış gibi görünebilir. Doğrudur; Mısır, Tunus ve Suriye bir birinden çok farklı, ama iki yıl önce, Suriye için de aynı şey geçerliydi. Suriye'nin bugün içine yuvarlandığı durum da, dün Suriye için olasılık dışı görünüyordu.

Suriye'nin bugün içine düştüğü vahim durumu 1. Dünya Savaşı'na benzetebiliriz. Bundan kasıt, bugün yaşanan durumu dünya savaşıyla aynılaştırmak değil, tam tersi "genel aklın" göremediği devrimci alternatifin farkında olan bir teorik analizin gerçekleşmesi durumunda onun gücünün altını çizmektir. Dünya savaşı sürerken, Rusya'da Lenin ve Bolşevik partisi dışında, hemen hemen tüm Avrupalı "sosyalistler" bu karşılıklı kıyımda kendi yönetici sınıflarını destekler konuma düşmüşlerdi. Halk yığınları için tek ihtimal, hangi egemen sınıfın kazanacağı ya da bu kazanımın hangi koşullarda olacağıydı. Bu fikir, evrensellik derecesinde geniş kabul görüyordu. Ama Lenin, büyük bir ileri görüşlülükle emperyalist savaş olarak *başlayan* şeyin emperyalist savaş olarak *bitirilmemesi* gerektiğini, bunun devrimci bir iç savaşa, işçi sınıfı devrimine dönüştürülebileceğini vurguluyordu. Ve Rusya'da Bolşeviklerin ve devrimci sınıflara yapmada önderlik ettiği şey tam da buydu.

Şimdi Arap ülkelerinde durumu bu kadar korkunç ve tehlikeli kılan şey dileklerle çözülemez. İnsanlar, bugün tercihini yaptıkları ölümcül "seçimlerin" prangalarından kurtarılmalıdırlar. Bu bölünmüşlük ve korku ortamını yaratan aynı etmenler başka ihtimallere de gebe: toplumsal çıkarlara daha uygun bir yeniden diziliş ve hakiki bir devrimci alternatifin ortaya çıkışı. Fakat bu ancak ve ancak gerçek en azından halkın genel çıkarları için savaşacak ve onu temsil eden bir itici güç ortaya çıkmaya ve sorumluluk almaya başlarsa mümkün. Devrimci alternatif ancak bu sayede toplumda gerçek bir maddi güç haline gelmeye başlayabilir. İnsanların şimdi seçmek zorunda bırakıldıkları gerici alternatiflere ancak böyle meydan okunabilir. Yani, ancak bu şekilde bu alternatiflere karşı savaşacak ve devrimci bir iktidar kurabilecek bir hareket oluşturulabilir.

Ayaklanmalar ve Devrim

Tunus ve Mısır'ın yönetici sınıfları içindeki bölünmeler, bu ülkelerin ordularını, eski rejimleri korumak üzere belirleyici bir müdahalede bulunmaktan uzak tuttu. Bu da ayaklanmalara kapı araladı. Fakat bu bölünmeler aynı zamanda ordunun tarafsızlığı, ABD'nin ve müttefiklerinin çıkar ve niyetleri, kendiliğinden hareketlerin gücü konusunda boş hayallerin de kaynağı oldu.

Bir zorbayı devirmekle bir sistemi değiştirmek aynı şey değildir. Rejim değişiklikleri yaşanmadı değil. Ama bunlara bilimsel anlamda devrim demek hala mümkün değil. Dahası, hâkim sosyal ve ekonomik ilişkilerin eski ve yeni temsilcileri aralarında yarışıp kaosu kendi gerici çıkarları doğrultusunda ve onlara uygun şekilde sonlandırmaya çalışırken eski düzen de kendisini tekrar gösteriyor.

Mısır ordusu her zaman, hem sandık demokrasisi hem de açık zorbalık yönetimlerinde, sadece devletin omurgasını oluşturmakla kalmadı o aynı zamanda hiçbir vakit sahip olduğu kilit konumdaki pozisyonları da terk etmedi. Muhammed Mursi, silahlı kuvvetlere doğrudan savunma bakanlığını (sivil idareden tam dokunulmazlığa sahip olacak şekilde) ve İçişleri Bakanlığı'nı (Mübarek'in organize ettiği polislerle çeşitli eşkıya çetelerini) kontrol etme yetkisi tanıdığı ve onun dış politikada veto hakkına dokunmadığı için cumhurbaşkanı yapıldı.⁶

Daha sonra da tartışacağımız gibi, Müslüman Kardeşler'le silahlı kuvvetler arasında bu büyük farklıklar olmadığı anlamına gelmez. Aynı şekilde buradan General Abdülfettah El Sisi'nin dayatmaya çalıştığı politik değişikliklerin öneminin inkârı da çıkmaz. Meselenin özü, burjuva diktatörlüğün bir biçiminin başka bir biçimince değiştirilmesi, seçim vaadiyle de olsa, en azından bir süreliğine öyle ya da böyle askeri bir düzen kurulması değildir. Mesele, ABD'nin ve Mısır'ın ABD'yle özdeşleşmiş yönetici sınıflarının, hükümet organının kimin tarafından doldurulduğundan bağımsız olarak ülkedeki iktidarlarını korumak için şiddetin ve hilenin her türlüüne başvurmasıdır.

Bu olaylar zinciri Amerikan gücünün yenilmezliğini göstermiyor. Tam tersi, ABD belirsizlikler dolu bu tablo içinde, çoğu zaman kontrol edilmesi dahi imkânsız olan bu olayları kendine lehine çevirmek için bıkmadan usanmadan didinip duruyor. Mısır, Tunus ve diğer Arap ülkelerinde Washington'un politika yapıcılarının karşılaştığı ikilem bu: İslamcılarla birlikte ya da onlara karşı. Yani, buralarda ABD için durumlar olağanüstü karışık ve tehlikeli.

Bölgenin içinde bulunduğu koşulların devrimin lehinde olduğunu fark etmemek bir trajedi olur. Arap Baharı'na sebebiyet veren derin ekonomik, politik, toplumsal ve ideolojik çelişkiler hala çözülmüş değil. Bu ülkelerin çoğunda işlerin eski haline dönmesi de mümkün görünmüyor. İnsanlar politik olarak uyandı, şimdi kendi güçlerine ve birbirilerine daha fazla güveniyorlar. Büyük bir cesaret gösterip şimdiden en köklü ve kemikleşmiş rejimlerinin dahi alaşağı edilebileceği bilincini kazanmış bulunuyorlar. Ayrıca, dünyanın durumu uzun erimli yerel istikrarların, özellikle Ortadoğu gibi tartışmalı ve stratejik bölgelerin pek lehinde de değil.

Fakat bu çelişkilerin kendiliğinden, olayların kendi gelişimi içinde halkların lehinde çözüme kavuşacağını hesap edip beklemek de yanlış ve trajik olur. Bu, geleceği ihtilaf halindeki çeşitli gerici güçlere bırakmak anlamına gelir. Bu durumda, her ne yaşanacak olursa olsun geleceğin karanlık *olacağından* emin olabiliriz. Bu kadar insanın ortaya çıkarmak için fedakârlıkta bulunduğu şey bu değil.

Devrimci Komünist Öncü Nasıl "Oyun Kurucu" Haline Gelebilir

⁶ Bazı insanlar, güvenlik güçleri ve silahlı kuvvetlerde çöreklenmiş iflah olmaz gericilerce oluşturulan hizip anlamında "derin devlet" kavramını kullanıyor. Bu bakış açısı devleti seçilmişler (insanların çıkarlarına hizmet etmemeleri durumunda değiştirilebilecek olanlar) ve atanmışlar (gerici çıkarları temsil edenler ve değişime direnenler) olarak bölüyor. Oysa devlet aygıtı, tümüyle yönetici sınıfların bir diktatörlük aracıdır. Seçimler sadece bu diktatörlüğe hizmet etmeleri için tasarlanmıştır. Bu diktatörlüğe, insanların politik süreçlere katılım biçimlerinin belirlenmesi de dahildir (daha sonra seçimler konusunda söylecek daha fazla sözümüz var.) Günümüzde devlet aygıtı ve hükümet arasında bir ayrım söz konusu. Fakat yönetici sınıfların çıkarlarını karşılamayan bir hükümetin hiçbir durumda uzun süre yaşama şansı yoktur. Mesela Mursi. İşe bakın, kendisini alaşağı edecek olan generalleri bizzat Mursi silahlı kuvvetlerin başına getirdi. Mursi'nin Mübarek rejimi altında şekillenen yapılara, yani silahlı kuvvetlere, polise, yargıya ve benzerlerine dokunmadığı şikayetleri bir "haksızlık." Zira, onun hiçbir zaman böyle bir opsiyonu yoktu. Aynı şekilde, Müslüman Kardeşler'in eski rejim güçleriyle iktidarı paylaşma arayışı içerisinde olduğunu görmek de önemli. Buna, milyonlarca Mısırlının artık kabul etmeyi istemeyeceği devlete tekrar itibar ve meşruluk kazandırma karşılığı hükümet olmasına izin verildiği de – ya da daha doğrusu böyle bir manevra yapıldığı da- dahildir.

Devrimci komünistler, şu anda tüm Arap ülkelerinde ve genel olarak dünyada insanları, özellikle de kitlelerin yoksul bölüklerini, kendi koşullarında gerçek bir değişim yaratacak politik bir güç haline getiremiyorlar. Bu değişime, boyunduruk altında bulunan ülkeler ve bir bütün olarak insanlığın kurtuluşu ihtiyacı da dâhil. Devrim yanlısı gençliğin ve diğerlerinin kahramanca mücadeleleri ve fedakârlıklarına rağmen sadece pratikte çözemeyeceği bir sorun bu. Ve bu, gerçek bir devrimci dönüşüm isteyen insanların üzerinde çalışmaları gereken sorunun kilit noktasıdır.

Bin Ali ve Mübarek'e karşı kitle hareketlerin en iyi yaptıkları şeyleri bugün kendisini insanların temel ve gerçek ihtiyaçlarıyla özdeşleştirmeyen ve bu temelde dostlarını ve düşmanlarını ayırtmayan yeni bir liderlik olmadan başarılmaz. Ancak böylesine yeni bir liderlik farklı sosyal katmanlardan halk yığınlarını, düşmanlarını yenilgiye uğratmak ve devlet gücünü önce kendi ülkesi ve insanlarını, sonra da nihayetinde dünyayı dönüştürmek üzere geniş bölükler halinde birleştirip harekete geçirmeyi başarabilir.

İhtiyacını duyduğumuz şey, gerçek bir "oyun kurucu", yani bilimsel bir teori ve en devrimci amaçlarla yönetilen kadın ve erkeklerden oluşmuş bir çekirdektir. Bunu yapabilecek olan devrimci komünistlerdir. Ancak onlar, bu bölgede ve bir bütün olarak dünyada halkın çoğunluğunun çıkarları doğrultusunda bu çelişkileri çözebilir. Bunun için önce binleri sonra milyonları harekete geçirip yönetebilir.

Bu durum, bu vizyona sahip bir grup insanın bu planı gerçek kılması için bir araya gelmesini gerekli kılmaktadır. Bu durumun gerekli kıldığı bir diğer şey, bilimsel bir temele sahip cüret ve kararlılıktır. Ancak böyle insanlar ve onlardan oluşan bir grup engelleri aşabilir ve bu gibi çok zor görevlerin üstesinden gelebilir. Gönümüz dünyasında, bunu mümkün kılacak devrimci komünist bir teori söz konusu. Bu teori, Bob Avakian'ın ortaya koyduğu yeni devrimci komünist sentezdir.⁷ Bu yöntem, yaklaşım ve eserlerle yakinen ilgilenilmesi,

⁷ Bob Avakian, ABD Devrimi Komünist Partisi'nin kurulduğu 1975' yılında beri genel başkanlığını yapmaktadır. Avakian, 1976'da Mao'nun ölümünü takiben Çin'de meydana gelen karşı-devrime analiz etmede ve dünya çapında komünistleri Mao'nun devrimci geleneğini sürdürmeye seferber etmede belirleyici bir rol oynadı. Son yıllarda bir bütün olarak Çin'de ve SSCB'de sosyalist inşa deneyimlerini bilimsel olarak incelemektedir. Buna ek olarak, kendisi insanlığın bilgisinde - bilim, tarih ve kültür gibi- yaşanan gelişmeleri de takip etmektedir. Avakian bu temelde yeni komünist sentezi geliştirmiştir. Kendisinin de belirttiği gibi, "Bu yeni sentez, sosyalist toplumun ve komünist hareketin bu güne kadar ki deneyimlerinin olumlu yanlarının yeniden formüle ve kombine edilmesini ile birlikte olumsuz yanlarından da politik olduğu kadar felsefi ve ideolojik boyutlarda da daha derin ve keskin bir bilimsel yöntem, yaklaşıma ve oryantasyona sahip olacak şekilde dersler çıkartılmasını kapsamaktadır. Bu daha derin ve keskin bir bilimsel yöntem, yaklaşım ve oryantasyon sadece devrimi yapma ve iktidarı ele geçirmede değil aynı zamanda, evet, daha sonra, sosyalist toplumda halk yığınlarının ve toplumun maddi ihtiyaçlarını giderek artan bir şekilde karşılanması konusunda da geçerlidir. Bundan kasıt, bir yanda dünya devrimi mücadelesini aktif bir şekilde desteklerken ve dünya genelinde yürütülen mücadelenin her anlamda daha temel ve önemli olduğunu bilip buna göre davranırken, diğer yanda da geçmişin derin izlerini silmek ve toplumun devrimci dönüşümünü sürdürmektir. Bu yeni bilimsel yöntem, yaklaşım ve oryantasyona, insanların entelektüel ve kültürel ihtiyaçlarına her anlamda daha fazla alan ve ifade olanağı açmak; bilim, kültür ve sanat alanında, yani bir bütün entelektüel yaşamda zengin ve ayrıksı bir tecrübe ve keşif sürecini mümkün kılmak da dahildir. Bunun anlamı, farklı fikir ve düşünce okullarını artan bir biçimde kapsanması; bireysel inisiyatif ve yaratıcılıkla bireylerin sahip olduğu haklarının korunması ve bunlara daha fazla alan açılmasıdır. Buna, bireylerin devletten bağımsız olarak "sivil toplum" alanında karşılıklı ilişkiler geliştirmesi için alan yaratılması da dahildir. Tüm bunlar, kolektif ve kooperatif bir zeminde hayata geçirilecektir. Bunlar yapılırken devletin gücü korunacak, devlet o ülkede ve bir bütün olarak dünyada işçi sınıfının çıkarlarına hizmet edecek, ekonominin ve toplum genel gidişatının merkezi ve yönetici unsuru olacak şekilde devrimcileştirilip geliştirilecektir. Bu durum, devletin, bugüne kadar bilinen bütün devlet biçimlerinden radikal olarak farklılaşmasını getirecektir. Zaten bu da devletin, dünya çapında kominizmin başarısına bağlı olarak eninde sonunda bir bütün olarak ortadan kalkmasına doğru giden süreçte kritik bir halka olacaktır." (Bob Avakian, "devrimi Gerçekleştirmek ve İnsanlığı Kurtarmak" [*Making Revolution and Emancipating Humanity*],

kıyasıya tartışılması ve yanlış politik strateji ve fikirlerle acımasızca kıyaslanması gerekmektedir. Zira Mısır, Tunus ve diğer ülkelerinde devrimi ete kemiğe büründürme ihtimali önüne dikilen engellerden bazıları bu yanlış fikirlerdir.

Marks'ın dile getirdiği bir öngörünün altını çizen ve onu geliştiren Avakian işaret ettiği şey şudur: "Aslında, sadece pratikte kalındığı sürece mevcut sistemde temel bir kırılma yaratmak imkânsızdır. Önce başarılması gereken, bunun teoride, yani insanların anlayış dünyasında sağlanmasıdır."⁸ İnsanların gerçeği ve hedeflerini büyük gösterilere –çoğunluğa- bağladığı bir politik atmosferde bu mantık-dışı görünebilir. Bu bizi tekrar Devrimci Sosyalistlerle polemimize geri getirmektedir: Bilimsel bir gerçeklik anlayışı olmadan devrim ihtimali boş bir hayaldir. Bu ihtimal çıplak gözle görülmez. Bu yüzden doğru –gerçek- bir teorik çerçeveye ihtiyaç duyar.

Tam olarak, Arap ayaklanmalarında eksik olan şey doğru bir *alternatif* dünya anlayışıdır. Eksik olan bir diğer şey, bazı ülkelerin bu gelecek için nasıl ekonomik ve politik olarak sıçrama tahtasına dönüştürülebileceğidir. İnsanlar artan sayılar halinde İslamcılar ve liberallerin temsil ettiği çözümsüzlüklere karşı durdukça ve devrimci politik güç olma amacıyla mücadeleye atıldıkça bu bilimsel temelli vizyon maddi bir güç haline gelebilir. İnsanların üzerlerindeki zihinsel prangaları atmaya, aralarındaki bölünmüşlüklerin üstesinden gelmeye ve insanlığın her türden baskı ve sömürüden kurtuluşu için birleşmeye başlayacakları yegâne yol budur. Bu durum ne kadar zor olursa olsun, başka bir çözüm de mümkün değildir. Diğer çözümler ancak birer yanılsamadan ibarettir.

İhtilafı – Ve Birbirini Besleyen- "Demodeler"

Arap dünyasında politik durum çok büyük ölçüde her biri kendi köleleştirici ideolojilerini vaaz eden statükonun temsilcisi olan değişik ihtilaf gruplarının çatışmalarıyla karakterizedir. Bu durum küresel bir olgunun parçasıdır. "Başka Bir Yol Bulmak"ta (*Bringing Forward Another Way*) (Devrim'in [*Revolution*] 18 Mart 2007 tarihli 82. Sayısı), Avakian şu analizi yapmaktadır: Burada bir biriyle rekabet halinde gördüğümüz şey, bir yanda Cihad, öbür yanda McDünya/ McHaçlı-Seferi, yani ezilen ve sömürgeleştirilen insanlığın tarihsel açıdan demode katmanlarına karşılık emperyalist sistemin tarihsel açıdan demode yönetici katmanlarıdır. Bu iki gerici kutup, birbirine karşı çıktıklarında bile birbirini **besleyip büyütmektedir**. Bu 'demodeler'den biriyle birlikte saf tutarsanız, her ikisini de güçlendirmiş olursunuz.

Bu önemli denklem şu anda dünyaya yön veren çoğu dinamiği anlamada bizim için kritik bir yerde dururken, kafamızın bu 'tarihsel açıdan demodeler'den hangisinin insanlığa daha zararlı ve tehlikeli olduğu konusunda da net olması gerekiyor. Bu, 'emperyalist sistemin tarihsel açıdan demode yönetici katmanları', özelde de ABD emperyalizmidir."

Bugün bu çığır açan öngörü şu anda hem Cihatçıların Batı'yla savaşa tuttuğu hem de İslamcılarının Batılılardan politik kabul beklediği Arap dünyasındaki (ve ötesindeki) durumu anlamak için çok daha önemlidir. Bu iki akım şimdi büyülüp serpiliyor, çünkü tam olarak bir yanda ekonomi değişip eski rejim güçleri ve resmi ideolojiler zayıflarken ve güven yitimine uğrarken, diğer yandan da mevcut devlete arka çıkan eli kanlı güçlere karşı da tepki

Devrim'in [*Revolution*] 21 Ekim 2007 tarihli 105. Sayısı).

⁸ Bob Avakian, " Şeylerin Böyle Olmasını Gerektirecek 'Değişmez Bir Zorunluluk Yok – Devrim Sayesinde Radikal Olarak Farklı Ve Daha İyi Bir Dünya Kurulabilir" [*There Is No 'Permanent Necessity' for Things to be This Way – A Radically Different and Better World Can be Brought Into Being Through Revolution*], Devrim'in [*Revolution*], 17 Mart 2010 tarihli 195. Sayısı)

büyümektedir. Mısır'da Müslüman Kardeşleri yasaklamak sorunu çözmeyecektir.

İslami muhafazakârlık asırlık dinseliliğin bir devamı değildir. O 1920'de, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkımına bağlı olarak büyük Batılı güçler aralarında Ortadoğu'yu paylaşırken kristalize olmuştur. Selef, atalara atıfta bulunuyor ve Selefizm peygamber ve ümmetinin varsayılan yaşam biçimlerini geri getirmeyi amaç ediniyor. Bu vizyonun bir politik program ve hareket, yani Müslüman Kardeşler haline geldiği o büyük dönüşüm yıllarında meydana çıkmıştır. Önce Mısır'da ortaya çıkmasına rağmen bu hareket çok kısa bir zaman içerisinde önce Suudi ailesi sonra da Britanya'nın babalık ettiği bir kabile rejimi olan Suudi Arabistan'la özdeşleştirilmiştir. Kuruluşu 1938'e, bu bölgede petrolün bulunma tarihine kadar uzanan bu kabile rejimi daha sonra sıkıca ABD'ye bağlı hale gelecektir. Burada mesele eski yarı avcı-toplayıcı varoluşa nasıl geri döneceği değildi. Tam tersi, gerici toplumsal düzeni koruyup kollayacak ve yeni iktidar sahiplerini meşrulaştıracak bir ideolojiyi nasıl benimsetileceği ve buna yaslanarak Batılı çıkarlara uygun rejim ve toplumların nasıl kurulacağıydı.

Bazı ülkelerde bu İslamcılar, daha sonra bu İran'da olacağı üzere, emperyalizmle girdikleri ilişkilere bağlı olarak modifiye olsalar da, geleneksel sömürücü sınıfların temsilcileri olarak işe koyulmuşlardır. Diğer ülkelerde –Mısır bunların en başlıca örneğini oluşturmaktadır– Müslüman Kardeşler'in başarısı eski devletin sınırları dışında –ilişkili iktidar çevreleri⁹– büyüyen yeni kapitalistlerle de özdeşleşmiştir. Bunların nasıl ortaya çıktıkları ve hangi koşullarda İslamcılığa dönüştüklerini incelemek önemli bir konu. Burada, yazarın mevcut kavrayış düzeyinin ve elinde bulundurduğu verilerin izin verdiğinin ötesine geçmeye çalışmadan iki temel faktöre değineceğiz. Genel olarak yaşanan şey; tamamlanmamış, bozuk ve parçaları bir birinden ayrılmış bir kapitalizmin gelişimidir. Buna eşlik eden şey de, bugünün ve geçmişin feodal ve diğer kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin etkileridir.

Nil'in üst kısmı boyunca kurulu olan Said'te, sosyal piramidi, hala kökenlerini Peygambere ve Arap istilacıların diğer atalarına dayandıran geleneksel aristokrat aileler domine ediyorlar. Bu piramidin en altında "*fellahin*"ler (köylüler) yer alıyorlar. Nil Deltası'nda, Kıpti Hıristiyanlardan ve Müslümanlardan oluşan toprak ağası aileler etkililer. Bu aileler, Nasır'ın kapsamlı toprak reformuna ve Britanya ile ilişkili feodallerin gücünü kırma çabalarına rağmen geniş toprak mülkiyetlerini korumayı başarmışlardır. Mübarek rejimi altında hayata geçirilen "karşı toprak reformu," dünya pazarına yönelik sermaye-yoğun üretim artışı ve buna bağlı olarak uygulamaya sokulan ailesel geçim kaynaklarını¹⁰ çökertecek özel politikalar, tüm bunlar eski feodal ailelerin geri dönüş işaretleriydi. Ki bu feodal ailelerin güçleri hiçbir zaman sadece ekonomik değildi. Günümüzün kapitalist tarımı şimdi bu sürecin doğum izlerini taşımaktadır. Daha sonra da tartışacağımız gibi, nüfusun yarısı sadece kırsal alanlarda yaşamakla kalmamış, aynı zamanda kırsal nüfus, dev göçmen orduları halinde, modern yaşamdan ekonomik, kültürel ve sosyal olarak dışlanacağı şehirlere taşınmıştır.

⁹ "2000'lerin ortalarında, Mısır'da faaliyet yürüten İslami bankalar, ülkenin banka sisteminde ticari mevduatlarının yüzde 10'unu kontrol etmekteydiler... Özel sektör genelinde dev ve birbirine bağlı özsermaye hissedarı Mısır'ın en zengin 20 ailesinin 1990'lar ve 2000'ler boyunca doğrudan hem Müslüman Kardeşler'le hem de diğer Selefi gruplarla bağlantıları vardı. Daha yakın zamanlarda, İslami mortgage, ülkenin en stratejik ve hızla büyüyen sektörlerinde kritik bir oyuncu haline gelmişti. İslamcılık 2000'lerde kendisini Mısır'ın sosyal düzeninin en üst basamağında var ediyordu." (Tarek Osman, "Eşikteki Mısır" [Egypt on the Brink], Yale Üniversitesi Yayınları, New Haven, 2010, syf. 109-110.)

¹⁰ Son 20 yılda, çoğu yarıcı (toprak kiracısı çiftçiler – ç.n.) ve ailelerinden oluşan yaklaşık 10 milyon insan zorla topraklarından sürülmüştür. Bu yer değiştirme hareketi 90 milyonluk bir ülkede gerçekleşmiştir. Afrika Politik Ekonomisinin Eleştirisi [Review of African Political Economy], Ağustos 2013.)

Dahası Mısır'da, diğer ülkelerde de olduğu gibi, üniversite öğrencilerinin ve üniversite donanımına sahip uzmanların sayılarında meydana gelen devasa artış ülkenin geleneksel sınıfsal yapısına hem de bu ülkede onlara yeteri kadar iş olanağı olmamasına takılıp kalmıştır. Bunlardan çok azı, eski ya da yeni toprak ağası ailelerinden gelmektedirler. Bu ailelere geleneksel kırsal elitler de dâhildir. Kalifiye işçilerle diğer alt sınıflardan insanlar kadar milyonlarca Mısırlı mühendis, teknisyen ve diğer uzman da bölgenin başka noktalarında çalışa gelmiştir. Aslında öğrenciler çoğunlukla talihlerini yurt dışında arama fikriyle meslek tercihi yapmaktadır. Son yirmi otuz yıldır, alt ve orta sınıflardan yaklaşık 3 milyon Mısırlı Körfez ülkelerinde çalışmak için ülkelerini terk etmiştir. Bunların çoğu buralarda sermaye kadar Wahabi (Selefi) İslam coşkusu da edinmiştir. Bu edimlere, özellikle bazı çağdışı gelenekler ve peçe (tüm yüz ve başı örtecek şekilde bir türban) gibi öncesinde Mısır'da pek bilinmeyen dinsel ifade biçimleri de dâhildir.

Nüfusu etki altına almakta, ağızlarından kan damlayan Selefi vaizleri yayınlayan uydu kanalı sayısı, internetteki bu benzeri sosyal ağı sayısını epey aşmaktadır. Katar, Kardeşler'in aygıtlarına tomarla para akıtmaktadır. Suudiler de Selefiler için aynı şeyi yapmaktadır. Fakat Körfez monarşilerinin gücü, yaptıkları parasal desteğin ve verdikleri eğitimin ötesindedir. Zira ortaçağa özgü politik yapılarca ve ideolojilerce yönetilseler de bunlar modern konfora ve lüks tüketim mallarına sahip zengin ülkelerdir.

Daha sonra da tartışacağımız üzere, bir diğer temel ideolojik etki, sosyalist devrimin ilk aşamasının maruz kaldığı sondur. Burada özellikle devrimci Çin'in düşüşü ve onu takip eden kapitalist restorasyon belirleyici bir yer tutmaktadır. Şu ya da bu şekilde gözlerini Çin'e dikmiş olan Arapça konuşulan ülkelerde (mesela Filistin'deki gibi) hemen hemen tüm devrimci ve ulusalcı hareketlerin yenilgiye uğramaları da buna dâhildir. Bunun, emperyalizme ve evrenselleştirici ideolojisine karşı devrimci bir alternatif çıkarım yokluğu anlamına geldiği konusunda net olunmalıdır. Zira burada temel mevzu sadece "solun" örgütsel zayıflığı değildir. İyi örgütlü İslamcıların geleneksel "solun" zayıflığından yararlandıkları şeklindeki argüman, bu partilerin neden etkinliklerini kaybettikleri sorusundan bir kaçıştır.¹¹

Bu faktörler Kardeşler'in neden temel meslek odalarını (mühendisler, doktorlar ve dişçiler gibi) ve Kahire Üniversitesi'ni domine ettiğine ışık tutabilir. Onlardan ve düzenlerinden en çok korkanların, onlarla aynı mesleklerden olmaları bu durumu değiştirmiyor. Fakat bu sosyal katmanlar üzerindeki İslamcı etki aynı şekilde "sosyal basamak"ın diğer ucundakilerle de ilişki içinde değerlendirilmelidir. Bunlar, kırdan geleneksel şekillerde yaşayan ya da topraklarından sürülüp modern toplum denilen yerlerde, şehirlerde onurları çiğnenen milyonlarca Mısırlıdır. Darbeden sonra ordu sıkıyönetim koşulları altında Kahire'de Kardeşler'in oturma eylemine kırdan binlerce insanı taşıyan kuzey-güney demiryollarını kapattı. Müslüman Kardeşler yanlısı gösteriler ve çatışmaların daha çok öncesinde politik aktiviteyle anılmayan Faiyum, Orta ve Yukarı Mısır gibi Kahire'nin güneyindeki yerlerde meydana geldiği bildirildi.

Birçok akademisyen Kardeşler'in sosyal ve ekonomik politikalarının IMF ve Dünya Bankası'nın empoze ettiği modellerle tam bir uyum içinde olduğuna işaret etmişti. Katı bir Batı karşıtı olmak ya da ondan medet ummaktan bağımsız olarak böylesi güçler ülkelerinin dünya pazarına ve emperyalist sermayeye bağımlılığının üstesinden gelecek bir programa sahip değiller.

¹¹ Bu argümanın sahibi Gilbert Achcar'dır. Argümanın kendisi şurada yer almaktadır: "İnsanların İstedikleri: Arap Baharı'nın Radikal Bir Keşfidir"de [The People Want: A Radical Exploration of the Arab Uprising], Saqi Kitapları, Londra, 2013, syf. 250-261.

Fakat aynı akademisyenler, başka diğer insanlar gibi, bu ve benzeri İslamcılarla emperyalizm arasında gerçek bir çatışma olmadığı sonucuna varmakta hata yaptılar. İslamcılık, sadece Batı'nın bu ülkelere empoze ettiği çoğu politik ve ideolojik yapıya değil aynı zamanda Batı'nın ileri sürdüğü değerler sisteminin evrensel geçerliliğine de meydan okumadır. Kendisi onların yerine eşit derecede evrensel başka değerler sistemi getiren politik ve ideolojik bir harekettir. Bu onun, genel olarak kapitalizme olmasa bile, en azından şu anki emperyalist dünya düzenin bazı özelliklerine muhalefetiyle yakından ilgilidir. Temelde emperyalist düzenin içinde kendine bir yer arasa da bu böyledir. Burada emperyalist düzenden kasıt, emperyalist ülkelerin kapitalist yönetici sınıflarının dünya ve ekonomisi (örgütlenme biçimi) üzerindeki –kendi çıkarlarına uygun- tekelci tahakkümleridir.

Mısır'da Kardeşler'in, Tunus'da Ennahda'nın iktidara gelmesi ABD'nin bir tercihi değildi. Ama eski güç odaklarının meşruluk yitimi ve parçalanması koşulları altında Washington'un elindeki en iyi seçenek, mevcut devlet yapısına İslamcıların dâhil olmasını kabul etmektir. Emperyalistler ve onların danışmanları, ordunun 2013'te Mursi'yi görevden almak üzere beklemek yerine, 2011'de Mübarek'i korumak üzere bir katliam yapması durumunda ortaya çıkacak felaketi öngörebilme yetisine sahiplerdi. ABD, 2013 darbesine kadar Müslüman Kardeşleri de daha önce Mübarek'i yaptığı gibi finanse etmeyi sürdürdü. Tabii bu sırada yardımlarının esas bölümü Mısır ordusuna gitmeye devam etti. ABD aynı şekilde en azından şimdilik Tunus'da Ennahda hükümetini tolere edilebilir bulmaktadır.

Yine de, Müslüman Kardeşler, Ennahda, vb. ile Batının çıkarları arasındaki geçici bir örtüşme yaşanması meselenin sadece bir yönüdür. İslamcılık kendi mantığına sahip. Kardeşler ve Ennahda, Selefî köktendinci köklerinden uzaklaştıklarını söyleseler de, din bir kez manevi değerlerin ve politik meşruluğun temel kaynağı haline getirildi mi, o zaman İslamcılığın değişik varyasyonları arasındaki ayrım çizgileri de silikleşmektedir. "ılımlı" İslam'ın model ülkesi olduğu varsayılan Türkiye'de dahi AKP hükümeti, içinde ve dışında "aşırı" formların şahlanması ve yükselişe geçmesinin önüne geçememiştir. AKP'nin ekonomik "başarıları," Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın projesi için Türkiye toplumunun zorla daha da İslamlaştırılmasını gerekli ve zorunlu kılmıştır. Bu, İslamcılarla laik politik güçler arasında çatışmanın keskinleşmesini getirirse de böyledir. Erdoğan'ın "ılımlı İslamcılık" denen duruşu, varlığını sürdüren içsel çelişkilerden kaynaklı sürdürülebilir görünmemektedir.

İslamcılık, geleneğin ve emperyalizm etkisi altındaki kapitalist gelişme tarafından akamete uğratılan sosyal ilişkilerin en çağdışı yanlarına yaslanan ideolojisini ve tüm toplumu kapsayan vizyonunu hayata geçirmek için politik güç arayışında. Bu örgütlerle kohezyon içinde ve bir bütün İslami hareketin kendi gerçek ideolojik dinamikleri söz konusu. Mısır ve Tunus'da İslamcılığın köktendinci ve cihatçı formları "ılımlı" İslami hükümetler altında tırmanış geçmişlerdir.

Sünni İslamcılar arasında en büyük ayrılık noktası, dini projenin kapsamı değil ve bunun "ılımlılık"a karşı "militanlık"la çok az ilgisi bulunmaktadır. Asıl fark, onların ABD ve Batı'yla kurmak istedikleri ilişkide yatmaktadır. Mesela, Selefçiliğinin "ılımlı" olmadığı besbelli olan Suudi devleti nispeten laik olmalarına rağmen Bin Ali'ye sığınma hakkı tanıyıp Mübarek'i destekledi, Kardeşler'e yapılan darbeye ise arka çıktı. Suudi devleti kabile temelli bir monarşi, dini bir yönetim değil. Ama Suudi aristokrat aileler ABD ile yakın ilişkilerinden kaynaklı dini otoritelerce mürtet (dinden dönme kişi- ç.n.) ilan edilmekten korkuyorlar. Başka bir örnek verirsek, Bin Ladin'in El Kaide'deki varisi Eymen El Zevahiri, ABD ile iyi ilişkiler kurmak istediğini söyleyen aynı Mısırlı Kardeşler'den çıkıp gelmiştir. Günümüzün bu iki çakışma ve etkileşimi, tarihsel olarak Kardeşler ve Ennahda, her ikisini içlerinde

barındırmaktadır.

Dahası, burada ABD'nin bölgesel hâkimiyetini kuvvetlendirmek için İslami meşruluğa başvurma istekliliğiyle bu hâkimiyetin en sadık tatbikçisi İsrail'in rolü arasında içsel bir çelişki söz konusudur. Tekrar Türkiye'den örnek vermek gerekirse, hiçbir hükümet için hem İsrail'le iyi ilişkiler sürdürmek hem de meşruluğunu korumak kolay bir şey değildir. Bu 2010 Mavi Marmara olayında bir kez daha ortaya çıkmıştır. O dönem, İsrail'in Ortadoğu'daki en yakın müttefiki olarak görülen Türkiye hükümeti önce Gazze'de İsrail'in ablukasını kırmaya ve oraya yardım götürmeye çalışan gemiye izin verdi, sonra da İsrail gemiye saldırıp 9 kişiyi öldürünce yersiz bir şekilde kükredi, ama somut hiçbir şey yapmadı.

Kardeşler, bu çelişkiyi idare etmeye çalıştılar. İsrail'i koruma sözü verdiler, ama Filistin'deki uzantıları Hamas'ı güçlendirdiler. Kardeşler'in niyeti her ne olursa olsun, silahlı İslami kabileler Sina çölünde ABD'de ve küçük Siyonist partnerinde büyük bir tehdit algısına yol açacak şekilde onların hükümeti altında boy verdiler. ABD'nin önce Mısır'da ordu, sosyal düzeni zorla sağlamakta aciz görünürken, Müslüman Kardeşler hükümetine razı olması sonra da Mısır silahlı kuvvetlerine kesintisiz desteği sürdürürken onu indirmeye heves etmesinde temel faktörün İsrail'i korumak olduğu sanılıyor.

Mekanik Sahte Marksizm'e Karşı Diyalektik Materyalizm

Kendilerine Marksist diyen pek çok insan arasında, bu insanların bilimsel temeli olmayan mekanik "Sınıf Analizleri"nden dolayı İslami köktendincilik hakkında ciddi bir yanlış anlaşılma söz konusu. Bu yanlış yönetsel yaklaşım, "demode" İslamcılıkla Batı emperyalizmi ve onun Arap politik temsilcileri arasında gidip gelirken, onlardan birinin ya da ötekini kuyruğuna takılmaktan başka bir anlama gelmeyen politik görüşlere bağlı kalıyor ve onlara güç katıyor. Sınıf ve ideoloji arasında birebir ilişkisellik kurmak aslında Marksizm'in diyalektik ve materyalist anlayışına aykırıdır.¹²

Bir yanda, İslamcı hareketin, sadece sınıf bileşimi olduğunu iddia ettiği şeyi görebilen bir görüş var. Troçkist teorisyen Chris Harman'a göre "radikal İslam... Yeni orta sınıfın yoksullaşan kesimlerinden çıkan bir 'ütopya.'" ¹³ Harman'ın bu analiz epey bir etkiye sahip.

Bu açıklama, dinin "halkın afyonu" olduğu temel gerçeğini görmüyor. Din, sersemletici bir teselli kaynağıdır. Bu görüş aynı zamanda dinin, insanlar arası dünyevi baskı ve sömürü ilişkilerini temsil edip güçlendiren -ete kemiğe büründüren- bir ideoloji, bir dünya görüşü ve tutarlı fikirler zinciri olduğu gerçeğini de algılamaktan uzaktır.

İslami köktendinciliğin yoksulluktan "çıktığı" fikri bile karmaşık sosyal yapıları çarpıtır ve basitleştirir. Bu fikir, halk yığınlarının derin memnuniyetsizliğinin neden bu belirli biçimi

¹² "Marksist tarih anlayışına göre, en nihayetinde tarihi belirleyen şey, gerçek yaşamın üretimi ve yeniden üretimidir. Ne Marks ne de ben bundan fazlasını ileri sürmüş değiliz. Bu yüzden biri bunu 'ekonomik faktör de belirleyicidir' şeklinde eğip bükerse bu durumda o bu önermeyi anlamsız, soyut ve absürd bir ifadeye çevirmiş demektir. Ekonomik durum temeldir, ama üstyapının değişik bileşenleri de tarihsel mücadelelerin seyrine etkiye bulunur, çoğu zaman da biçimlerini belirler." (Friedrich Engels, "J. Bloch'a Mektup," 21-22 Eylül 1890, Tarihsel Materyalizm [Marx, Engels, Lenin], Progress Yayıncılık, Moskova 1972, s. 294)

¹³ Chris Harman, "Peygamber ve Proletarya, İslami Köktencilik, Sınıf ve Devrim" [*The Prophet and the Proletariat, Islamic Fundamentalism, Class and Revolution*], Sosyalist İşçi Partisi [*Socialist Workers Party*], Londra, 1999. Ayrıca online olarak da <http://www.marxists.org/archive/harman/1994/xx/islam.htm>. İslamcılar desteklemenin teorik zemini bu makalelerde yer almaktadır. Bu düşünüş Troçkistlerle sınırlı olmasa da, şimdiki Enternasyonalist Sosyalist [*International Socialist*] akımın kartvizi durumundadır.

aldığını ya da köktendinciliğin neden daha önce daha fazla mutlak yoksulluk ve geri kalmışlık varken değil de şimdi dünyanın gelişiminin bu aşamasında böylesi büyük bir güç haline geldiğini açıklamıyor. Bu biçimlere, Irak'ta kentsel Şii topluluklar gibi bir zamanlar komünizme yakınlaşmış olan sosyal gruplar da dâhildir.

İslamcılık neden petrol zengini Körfez ülkelerinde ve pek çok farklı sosyal sınıf arasında gelişip serpilmiştir? Neden aynı sosyal katmanlardan (alt ya da üst fark etmez) bazı insanlar şu ve ya bu İslamcılığı savunurken, diğerleri ona şiddetle karşı çıkmaktadır? Katar Emiri neden Amerikan askeri üslerine ev sahipliği yaparken Mısırlı Kardeşler'i de desteklemektedir? Ve bu, ABD bağımlısı Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi monarşisi Kardeşler'den nefret ederken nasıl mümkün olabilmektedir? Bu olgular doğrudan sınıfsal konumlardan "kaynaklanıyor" gibi görünmüyor.

Taraflar asla sınıf temelinde düzgün saflar oluşturamazlar. "Ekonomik analiz" kisvesi altındaki mekanik materyalizm bize bunun ipucunu veremez.

Diğer yanda, İslami köktendinciliğin başka bir yaygın analizi daha var. Bu analiz de, Marksist yöntemi yanlış kullanarak benzer bir sınıf ve ideoloji denklemi kurmaktadır. Ama buna, öncekinin tersi olarak, bambaşka bir sonuca ulaşmak için yapmaktadır. Bu analize göre, İslami köktendinciliğin yükselişinin başlıca nedeni, ABD emperyalizmi ve müttefiklerinin desteğidir. İslami köktendincilik bu sayede "sınıfsal çelişkilerini gizlemektedir." Bu destek ayrıca ulusal kurtuluş hareketlerinin gelişimini de engellemektedir. Bu görüşün en etkin savunucularından biri, Fransız asıllı Mısırlı ekonomist ve politik düşünür Samir Amin¹⁴ dir.

¹⁴ Samir Amin, on yıldır emperyalizm karşıtlarının en ünlü teorsiyenlerinden biridir. Kendisi ayrıca Dünya Sosyal Forumu'nun yol göstericilerdendir de. Yine de Fransa'nın Mali işgaline ve Mısır'da darbeye arka çıkmıştır. Kullandığı argüman şudur: İslamcılık ülkeleri zayıf tutmaktadır, İslamcılığa karşı askeri hareket bu yüzden ABD tahakkümüne vurulmuş bir darbedir. Bu, Amin gibi kendisini Marksist gören biri için olsa olsa ihanettir. Ne yazık ki onun görüşleri çok sayıda Mısırlı ve diğerleri tarafından genel görüş olarak kabul edilmektedir. (Amin'in İslamcılık konulu yazılarına Monthly Review dergisinin web sayfasından ulaşabilirsiniz. Benzer başka yazılara ve Mali konusundaki tutumu için pambazuka.org'a bakabilirsiniz. Darbe hakkındaki değerlendirmesi için ise bakacağınız yazı şudur: "Mısır ulusu ve onun ordusu" [*The Egyptian nation and its army*]. (<http://www.ahewar.org/eng/show.art.asp?aid=1791>.)

Bu tutum Amin'in emperyalizm ve kapitalist gelişme üzerine değerlendirmeleriyle yakından ilgilidir. Kendisi, "Gelişmişliğin Azgelişmişliği" [*The Development of Underdevelopment*] (Monthly Review Yayıncılık, New York, 1966) kitabının yazarı Andre Gunda Frank'la özdeşleştirilmiştir. Frank, bu kitapta emperyalizmin Brezilya gibi ülkelerin ekonomik olarak gelişmesine engel olduğu tezini savunmaktadır. Bu teori, ekonomik gelişmişliğin bu gibi ülkelere sorunlarını çözmede yardımcı olacağını savunan klasik gerici gelişmişlik teorisinin bir çeşit iç-dış versiyonudur. Ama bu teorilerin hiçbiri Brezilya örneği açıklamakta ehil değildir.

Emperyalizmin gelişmişliğe engel olduğu şeklindeki yanlış fikir Amin'in Çin devrimi konusundaki görüşlerini de etkilemiştir. Amin, Çin devriminde sadece kilit mesele olarak ekonomik gelişmeyi görmüş ve Mao'nun sınıflı toplumu aşma hedefinin hizmetinde bulunan planlı (*articulated*) ve istikrarlı gelişim projesi ile Deng Xiaoping'in gelişim projesi arasındaki farkları her anlamda görmekte başarısız olmuştur. Kendisini Mao'yla özdeşleştirmesine rağmen Amin, sonunda kendisini, darbe yapıp sosyalizmi deviren ve Çin'i Mao'nun yolundan saptıran "kapitalist yolcular"a destek verir konumda bulmuştur.

Amin Mısır'da prestijini darbecilere ödünç verirken, bu darbenin "Mısır ulusu ve ordusu" tarafından gerçekleştirildiğini yazmıştır. Mısır'da ordusu olanlar, Mısır'ın emperyalizme-bağımlı yönetici sınıflarıdır. Ve Mısır'da bu ordunun görevi, ne Mısır'ın halk yığınlarının ne de Mısır ulusunun çıkarlarını koruyup kollamaktır. Onun silahları ya Mısırlıları öldürmek ya da şov içindir. İkincisine, İsrail karşısında teknolojik olarak kullanışsız olan ikinci derece Amerikan destekli savaş uçakları örnek olarak verilebilir. Bu uçaklar tabii ki, Mısır'ın daha zayıf komşularına karşı zincirlerinden boşanabilirler. Mısır ordusu, kendisini defalarca işgal eden ve bölgenin tek gerçek yabancı tehdidi olan sınır ülkesiyle (*border state*) savaşmak üzere oluşturulmamıştır. Mısır ordusu konusunda özel olana gelince, üyeleri zorla askere alınan gençlerden oluştuğu için, aynı argümana bağlı kalınarak ABD'nin Vietnam'daki güçlerine de "halk ordusu" denilebilir.

Amin, birçok Mısırlı aydın başta olmak üzere çok sayıda laik Arap aydınının genel görüş olarak kabul ettiği teorik anlatının sahibidir.

Avakian din ve ekonomi arasındaki ilişkiyi çok farklı biçimde analiz etmektedir. Hıristiyan köktendinciliğini sorgulayan, ama aynı yöntemi İslami köktendinciliğe karşı da kullanan Avakian şöyle der: “Bir çeşit ekonomist ve sosyal demokrat dar görülülükten gelen bazı kişiler, tüm bu ‘sosyal muhafazakârlığın’ ya da köktendinciliğin aslında insanları kendi ekonomik çıkarları aleyhinde davranmaya iten bir sapma olduğu konusunda ısrar etme hatasına düşmüşlerdir. Bu ciddi bir hatadır. Ve bu, bu üstyapısal şeylerin, özellikle de bir bütün olarak dini köktenciliğin, onlar da son kertede toplumun ekonomik ve sosyal yapısındaki değişimlere bağlı olsalar dahi, nasıl kendi başına hareket edebildiğini ve ideolojik bir dışavurum olarak göreceli bir özerkliğe sahip olduğunu kavramama hatasını işlemektedir. Bu sosyal-demokratlar ve burjuva-demokratik ilericiler, üstyapının göreceli özerkliğini ve tersinden onun sosyal ilişkiler ve ekonomik temel üzerindeki etkisini hafife almaktadır.

“İnsanların ekonomik olarak başlarına gelen şeylerle onları algılama biçimleri arasında kaba ve mekanik birebir denklik ilişkisi yoktur. Bu ilişki değişik toplumsal ilişkiler içinde kırılmalara uğrar. Ya da başka bir deyişle, kültür, fikir vb. alanı olan üstyapıya giriş yaptıklarında bunlar, dilerse şöyle diyelim, bükülürler. Gerici Hıristiyan köktendinciliği de dâhil olmak üzere, bu kültür ve fikirler, *son kertede* ekonomik temel tarafından belirlenir, fakat bu en nihai belirlenmişliktir. Bu durumun diyalektiği kavramamız gerekiyor. Ve kaba mekanik materyalizm bize bu konuda yardımcı olamaz.”¹⁵

Dini köktencilik büyüyüp geliştiği topluma ne dışsaldır ne de kapitalistlerin basitçe cahil kitlelere yutturmaya çalıştığı bir hiledir. Yükselişini, büyük oranda Suudi parasına, İsrail gizli operasyonlarına, ABD ve diğer Batı güçlerinin hem Sovyet etkisi hem de gerçek devrimci hareketlere karşı ona verdikleri desteklere borçludur. Bunun tekrar tekrar vurgulanması ve ayrıntılı bir şekilde gösterilmesi gerekir.¹⁶ Ancak bu bugünkü genel İslamcılık algısını açıklamaktan uzaktır. Bu algı her hangi bir komploculuktan değil (emperyalistler her zaman komplolara başvururlar), büyük oranda son dönem emperyalizminden, sistemin kendi kör işleyişinden, özellikle de emperyalizmin hâkim olduğu ülkelerde hayata geçirdiği sürekli ve derinlemesine dönüşümlerden kaynaklanmaktadır. Bu etkilere, emperyalizmin buralarda işlediği suçlar da dâhildir. Avakian’ın da dediği gibi:

“Günümüzün en ayırt edici özellikleri, kapitalist-emperyalist sistemin hâkimiyeti altındaki bir dünyada kapitalist birikim sürecinin hızına bağlı yaşanan küreselleşme atılımlarıdır. Bu atılımlar, muazzam sayıda insanın hayatında önemli ve çoğu zaman da dramatik değişikliklere yol açarken tersinden genellikle geleneksel ilişki ve alışkanlıkların altını oymuştur... [ve] dini köktenciliğin bugünkü büyümesine katkıda bulunmuştur...”

Tüm Üçüncü Dünya ülkelerinde milyonlarca insan her yıl büyük zorluklar altında yaşamlarını idame ettirmeye çalıştıkları topraklarından sürülüp uzaklaştırılmaktadır. Dolayısıyla şimdi

¹⁵ Bob Avakian, "Sosyalizm ve Komünizm Üzerine Düşünceler: Yeni Tipte Çok Farklı Bir Devlet, Çok Farklı ve Daha Geniş Bir Özgürlük Vizyonu" [*Views on Socialism and Communism: A Radically New Kind of State, A Radically Different and Far Greater Vision of Freedom*], revcom.us/bob_avakian/views.

¹⁶ Mesela, bakınız Robert Dreyfuss, “Şeytanın Oyunu, Amerika Birleşik Devletleri Köktenci İslam’ın Salıverilmesine Nasıl Yardım Etti” [*Devil's Game, How the United States Helped Unleash Fundamentalist Islam*], Metropolitan Kitapları, New York, 2005. Laik Filistin kurtuluş hareketinin uğratıldığı yenilginin etkileri bugün Arap ülkelerinde ağır bir şekilde hissedilmektedir. Filistin Kurtuluş Hareketi’nin yenilgiye uğratılmasında İsrail’in Filistinli aydınlara yönelik sistematik katliamlarının da payı vardır.

bunu bile yapamamaktadırlar. Kentsel alanlara ve çoğu zaman buralarda mantar gibi türeyen gecekondular mahallerine savrulmaktadır. Bu gecekondular mahalleleri şehir merkezlerini saracak bir biçimde halka halka büyüyüp genişlerken, tarihte ilk kez şimdi dünya nüfusunun yarısı kentsel alanlarda yaşar duruma gelmiş bulunmaktadır. Bu kentsel alanlara, kitlesel bir şekilde sürekli büyüyen gecekondular mahalleleri de dâhildir.

Kendi geleneksel yaşam koşullarından sökülüp atılan bu insanlar hiç bir şekilde uyum sağlayamayacakları, toplumun ekonomik ve sosyal dokusu ve işleyişine 'hiçbir şekilde katılamayacakları', her türlü güvenceden uzak ve istikrarsızlıklarla dolu bir varoluşa sürüklenmişlerdir. Bu koşullara geleneksel baskı ve sömürü altında tutuldukları geleneksel formlar da dâhildir. Buna bağlı olarak Üçüncü Dünya ülkelerinin çoğunda, kentsel alanlarda yaşayan insanların çoğu *kayıt dışı* ekonomide çalışmaktadır. Örneğin, ya çeşitli biçimlerde küçük ölçekli seyyar satıcılık ve ticaretle uğraşmaktalar ya da yeraltı faaliyetleri ve illegal işler içindedirler. Bütün bu yerinden edilmişlik ve kargaşa ortamında bu insanların önemli bir kısmı işte bu yüzden teselli bulabilmek için dinsel köktencilğe yönelmektedir.

Üçüncü Dünya'da bütün bunlara ek bir diğer faktör de, bu hızlı ve kitlesel değişimle yerinden etmelerin, yabancı güçlerin emperyalistler tahakküm ve sömürsü altında gerçekleşiyor olmasıdır. Kuşkusuz bu, siyasi ve ekonomik açıdan emperyalizmin tahakkümü altında bulunan ve ona tabi olan 'yerel' yönetici sınıflarla da alakalıdır. Bu sınıflar, yaygın bir şekilde 'Batı'nın yoz kültürünü' yayan, yabancı güçlerin yozlaşmış ajanları olarak görülmektedir.

'Bu durum, kısa vadede, muhalefetlerini yerel yönetici sınıfların 'yolsuzlukları' ve 'Batı yozlaşması'yla sınırlandıran köktenci dini güçlerin ve liderlerin elini güçlendirebilir. Köktendinci güçlerin dar kapsamlı muhalefet konularında biri de, bu yerel yönetici sınıfların büyük minnettarlık duydukları emperyalistlerdir. Bu yerel yönetici sınıflar emperyalist güçlere duydukları minnettarlığın karşılığı olarak halka kökleri ziyadesiyle geçmişe dayalı, kendilerinde ağır baskı ve sömürü biçimlerini cisimleştiren geleneksel ilişki, alışkanlık, değer ve fikirleri dayatmaktadır.

Ama köktencilüğün yükselişinde, Ortadoğu da dâhil olmak üzere dünyanın birçok Üçüncü Dünya ülkesinde derin etkiler gösteren emperyalistlerin genel politik alanda yaptıkları temel siyasi değişikliklerle izledikleri bilinçli politika ve eylemlerin de payı vardır. Burada kilit noktalardan biri, Mao'nun ölümünden sonra Çin'de meydana gelen gelişmeleri görmezden gelmemek ve küçümsememektir. Zira Çin bu gelişmelere bağlı olarak sosyalizm yolunda ilerleyen bir ülke olmaktan çıkmış ve kapitalizmin yeniden inşa edildiği bir ülkeye dönüşmüştür. Bu kapsamda, Çin'de ve bir bütün olarak dünyada, devrimi destekleme ve ilerletme yönelimi de terk edilmiştir. Bu yönelimin yerini, emperyalistlerin kontrolü altında bulunan dünya siyasetinde Çin için güçlü bir pozisyon bulma arayışı almıştır. Bu durum, kısa vadede, dünya ezilenleri arasında, sosyalist devrimin onlara sefaletten çıkış yolunu gösterdiği şeklindeki hissi baltalar bir biçimde derin -olumsuz- etkilere yol açmıştır. Bu durumun yol açtığı diğer derin etkiler arasında, insanları belli şekillerde dünyadaki hâkim baskıcı güçlere karşı harekete geçirmeye çalışan, ama kendileri de gerici bir dünya görüşü açısı ve programına sahip kişiler için, özellikle de köktendinciler için daha uygun koşullar sağlanması da bulunmaktadır.

Şimdi İslami ve diğer dini köktenciliklere doğru çekilen aynı gençlerin çoğu ve diğerleri çok farklı olan komünizmin devrimci kutbuna doğru çekilmiş olabilirlerdi. Bu olgu Sovyetler Birliği ve başını çektiği 'sosyalist kampın' çöküşüyle daha da güçlenmiştir...

Bütün bunlar – ve bununla ilişkili olarak, emperyalistlerin ve onların entelektüel takipçilerinin yürüttükleri amansız ideolojik saldırılar – yaygın propagandası yapılan komünizmin yenildiği ve öldüğü fikrine yol açmıştır. Buna bağlı olarak komünizm şu anda geniş halk yığınları arasında gözden düşmüştür. Bu kesimlere emperyalist baskı, yozlaşma ve tahakküme karşı kesintisiz bir mücadele arayışı içinde olan insanlar da dâhildir.

Fakat emperyalistlerin yenmeye ve gözden düşürmeye çalıştığı şey sadece komünizm değildir. Onlar öyle ya da böyle özellikle de stratejik öneme sahip olduğunu düşündükleri dünyanın bazı bölgelerinde kendi emperyalist çıkar ve hedeflere doğrudan karşı çıkan ya da nesnel bir tehlike oluşturan diğer laik güçleri ve hükümetleri de hedef almışlardır.”¹⁷

Siyaset ve ekonomi arasındaki ilişkiye düz, ekonomist bakış; küresel piyasalarla ekonomik uyum içinde olan, ama politik olarak ABD ve /veya diğer emperyalistlerle sorunlar yaşayan Suriye’de Beşar Esed rejimi ve İran’da İslam Cumhuriyet gibi rejimlerin varlığını açıklayamaz. (Bu tür bakış, aynı şekilde daima doğrudan kar amaçlı olmayan emperyalist savaşlar olgusunu da anlayamaz). Böylesi bir indirgemecilik, Batı emperyalizminin ve İslami köktencilik arasındaki ilişkinin karmaşıklığını hafife almakta ve sonunda “iki demode”den biri ya da ötekiyle ittifak kurma eğilimini geliştirmektedir.

“Demodeler ”den biri veya her ikisinin tarafını tutmak ve güçlendirmek, burada tanımladığımız yanlış görüşlerin ortak özelliğidir. Bu durum, kendilerini ilerici ya da devrimci olarak gören birçok insanın, neden böylesi gerici siyasi pozisyonlar aldığının bir açıklamasıdır. Mısır, Tunus ve başka yerlerde, baş düşman olarak İslamcıları gören ve liberal partilerin uzantıları haline gelen eski solcuların ve kendinden menkul laik güçlerin tavrını meşrulaştıran şey bu düşünüş biçimidir. (Ya da, Suriye örneğinde olduğu gibi, Ortadoğu’da birçok rejimden daha laik ve ekonomik olarak liberal, hatta belirli oranda “sola” karşı hoşgörülü olan iktidardaki Baas partisine eklenmeler de bu kapsamdadır. Bir kez daha ifade etmek gerekirse, siyaset ve ekonomi arasındaki ilişki o kadar basit değildir. (Burada, en radikal haliyle bile bakış açıları Esad-vari bir rejimlerle sınırlı olan “sol” partilerin iflasını da görmekteyiz.)

Karşılık Güçlendirmenin Kısır Döngüsü

Mısır’da gerçekleştirilen darbenin Politik İslam’ın düşüşü olarak okunabileceği şeklindeki yaygın görüş boş bir hayalden başka bir şey değildir. Özellikle dünyayı baskı ve tahakküm altına alan ABD ve diğer emperyalistler olduğu için insanlar başka bir alternatif göremeyip ya İslamcılardan ya da Batı yanlısı güçlerden yana saf tutacaktır. Bugün Mısır’daki durum en nihayetinde başka yerlerde İslamcıları güçlendirebilir.

İslamcılar Batılı emperyalistlerin ahlak ve değerlerinin baskıcılığını ve apaçık ikiyüzlülüğünü işaret etmeye bayılırlar. ABD insan hakları vaazları verirken, Mübarek’e ve Esed’e işkence aletleri, talimat kitapçıkları, sorulacak soruların listelerini ve hatta kurbanları bile sağlamakta ve İsrail’in işlediği her suça arka çıkmaktadır. Onlar yeryüzünü, gezegenin çoğu için cehenneme çevirmekte ve dünyadaki yaşamı tehdit etmekte. Arap kadınlarını Arap erkeklerinden korumaya bayılırken, kendi ülkelerinde eş zamanlı olarak kadınları erkeklerin

¹⁷ Bob Avakian, “Tüm Tanrılarla Bağları Koparmak! Akli Tutsaklık Zinirinden Kurtarmak ve Dünyayı Radikal Olarak Değiştirmek”[*Away with All Gods! Unchaining the Mind and Radically Changing the World*], Insight yayıncılık, Chicago, syf. 101-106. Sonraki sayfalar boyunca Avakian İran, FKÖ ve Nasır tartışmasını sürdürmektedir.

cinsel tatmin objelerine indirgeyerek¹⁸ onların yozlaştırılmasını yaygınlaştırmaktadırlar. Bu emperyalist güçler ve onların önde gelen liberal yerli Arap temsilcileri ne çoğu insanın günlük yaşamlarını karakterize eden acı ve hayal kırıklıklarına çözümler sunabilirler ne de çaresizlik ve teslimiyet ifade eden dinsel bakış açısına alternatif olabilirler.

İslamcılar, söz konusu çatışmayı halkın ezici çoğunluğunun çıkarlarına düşman iki rakip güç arasında mücadelede değil de mazlum halk yığınlarıyla Batı tahakkümünün ayrıcalıklı savunucuları arasında bir çatışma olarak gösterebildikleri sürece avantajlılar. Laikleri ayrıcalıklarını kaybetme korkusu yaşayan bir azınlık olarak gösterme çabası, daha alt sınıflardan korkan ve sadece kendi ihtiyaçlarını umursayan liberaller tarafından desteklenmektedir.

Mesela, Mısır ve Tunus için liberallerin önerdiği şey, yolsuzluk ve işkenceden uzak, ama her zamanki gibi halk yığınları için sonuçları kaçınılmaz olarak yoksulluk, geri kalmışlık ve eşitsizlik olan yabancı sermaye ve uluslararası pazarlara sıkıca bağlı olma şansı olsaydı bile, bu nasıl “ekmek, sosyal adalet ve özgürlük” talebini karşılayabilirdi?

Ve gerçek dünyada burjuva demokrasi neye benzer ki? Dünyanın en gelişmiş burjuva demokratik anayasalarından birine sahip Güney Afrika'ya bakın. Bu anayasa sadece siyasi eşitliği değil aynı zamanda insanların eğitim, sağlık, altyapı, barınma, su ve beslenme hakkını da teminat altına alıyor. Yine de 20 yıl önce Apartheid rejiminin çöküşüne rağmen burası eşitsizliğin hızla arttığı, siyah çoğunluğun hala sefalet koşullarında yaşamaya mahkûm edildiği ve grevcilerin ateşli silahlarla öldürüldüğü bir ülke konumunda. Üstelik bu eşitsizlik artışı ekonomi neredeyse 3 kat büyürken meydana gelmiştir. Ya da dünyanın birinci sınıf çağrı merkezleri ve fabrikalarının insanların yaşamaya mahkûm edildiği çöplükler ve lağım suları arasında mantar gibi her yerde bittiği “dünyanın en kitlesel demokrasisi” Hindistan'a bakın. Burada bazıları yüksek teknoloji endüstrisi sayesinde zengin olurken ezici çoğunluk hala güvenilir bir elektriğe sahip değil. Üst boyutta yoksulluk ve yolsuzlukla, kast sistemiyle, dini ve etnik baskıyla karakterize olan bu ülkede hala kız ceninler medikal teknoloji kullanılarak tespit edilip yok ediliyor.

Ya da bizzat küresel sömürü ve yiyicilikle karnı davul gibi şiş bir yönetici sınıfa sahip dünyanın en zengin burjuva demokrasisi olan ABD'ye bakın. Bu ülkede kölecilik sisteminin kalıntıları ve kokuları hala topluma sirayet ediyor. Piyasanın olağan işleyişiyle yıkıma uğratılan hayaller ve hayatları hatırlatmaya gerek bile yok.

Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da ihtiyaç duyulan şeyin daha fazla kapitalist gelişme olduğunu iddia edenler bugün bu ülkeleri içinde buldukları duruma getiren şeyin kapitalist gelişmenin kendisi olduğunu görmekte ya da bunu kabul etmekte başarısızlığa uğruyorlar. Kapitalist gelişme, günümüz dünyasında sadece ve sadece emperyalist sermayeye bağımlılık ve planlı (*articulated*) ulusal ekonomi değil de değişik parçaları her şeyiyle dünya pazarına bağlı bir ekonomi anlamına gelmektedir. Mısır ve Tunus'un ekonomik büyüme oranları on yıllardır pek çok ülkeden daha yüksekti. Yine de bu iki ülkede, bölgenin de çoğunda olduğu gibi, kalıcı yoksulluk ve geri kalmışlık tüm toplumun omuzlarına bindirilmiş kocaman bir

¹⁸ Serbest piyasa ve köylülüğün topraklarından sökülmesine bağlı sosyal yıkım, Batı kaynaklı yozlaşma ve onun ikiyüzlü pratik ve idealleri, çevre tahribatı ve “modernizm” koşulları altında kadınların “acınası” durumu konusunda çok sayıda anti-emperyalist diskur söz konusudur. Mesela Faslı Sheik Abdessalam Yassine'in yazılarına bakınız. Örneğin, Yassine'in bakabileceğiniz yazılarından biri şu broşür: “Türbülans'taki Dünyada İnan Kadın” [The Believing Woman in a Turbulent World] (yayıncısı yok, el altından dağıtılmış). 1993'te basılan daha uzun bir kitaptan alıntılanarak İngilizce'ye çevirilmiş. Bu duruş, kendisine feminist ve anti-sömürgeci diyen bazı insanlar tarafından da benimsenmiş.

yük. Bu yük toplumda genel bir hayal kırıklığı ve aşağılanmaya yol açmaktadır. Avakian'ın analizine geri dönecek olursak, İslamcılarının temel faktörlerden biri haline geldiği bugünün dünya bağlamı bu.

Liberaller politik arenada “özgürlüğü” temsil edenin kendileri olduğunu iddia ediyorlar. İslamcılar ise buna karşılık bir kez daha bu liberallerin temsil ettiği emperyalist güçlerin ülkeleri peşi sıra nasıl işgal ettiklerine ve genel olarak dünyanın çoğunu nasıl yönettiklerine işaret etmeye bayılıyorlar. Emperyalistlerin seçtiği yerel temsilciler seçim muharebelerinde kaybedince birdenbire çoğunluğun iktidarının, anayasal hakların vb. artık onlar için kutsal olmadıklarını ilan ediyorlar - Mısır'da olduğu gibi. Aynı şekilde, seçimler ve parlamento İslamcılar için de ihtiyaç halinde -baskı ve sömürü sistemlerinin muhafazası için-benimsenmesi ya da terk edilmesi gereken araçlar. Dini köktencilığe karşı politik olduğu kadar ideolojik de bir mücadele başlatmak gerektiğinde, liberallerin ekonomik programı kadar burjuva demokrasisi ideolojisine de karşı çıkmak bir zorunluluktur. Nitekim bu ideolojinin kitlelerin bilinçlerini zehirleme konusunda dinden aşağı kalır bir yanı yoktur.

Avakian'ın politika ve ekonomi arasındaki ilişki üzerine yürüttüğü tartışmaya geri dönersek: “Şimdi demokrasi, özgürlük ve insan hakları sorusuyla ilgili temel nokta şu; insanların üretim araçlarına sahip olmadığı ve üretim ilişkileri buna göre düzenlenmediği sürece ortada kitlelerin toplumu bir yana koyun kendi yaşamları üzerinde dahi söz sahibi olma en temel yetilerinin, buna isterseniz 'hak' da diyebilirsiniz, yok sayıldığı bir durum söz konudur. Zira insanlar bu durumda üretim araçlarının mülkiyeti üzerinde tekel oluşturan küçük bir gruba ya da sınıfa bağımlı olarak yaşamak zorunda kalırlar. Ekonomik ilişkiler bu durumda büyük ölçüde ve birçok açıdan sadece bu 'Diğerleri'nin toplumun gidişatı üzerinde söz söyleme ve rol oynama yetilerini kısıtlamaz, aynı zamanda bu ekonomik ilişki de sadece üstyapıda, özellikle de politik gücün ete kemiğe bürünme biçimlerinde de bu sömürücü ekonomik ilişkileri güçlendirecek şekillerde yansımaları bulur ya da bulabilir.”¹⁹

Gerçek seçimlerin yapıldığı ülkelerde dahi olsa, parlamenter demokrasi çoğu zaman sömürücü sınıf diktatörlükleriyle bir uyumsuzluk içinde değildir. Dahası, bu ve benzeri seçimlerin yapıldığı çeşitli yerlerde bir politik ve sosyal gerçeklik olarak da gördüğümüz üzere, çoğu zaman onun en iyi formlarından biridir. Vatandaşların yasalar nezdinde resmi eşitliği her ülkede o ülkeyi karakterize eder şekilde devasa eşitsizlikleri gizlemekte ve onların önünü açmaktadır.

Avakian'ın da dediği gibi: “Derinlemesine sosyal eşitsizlik ve sınıf farklılıklarıyla karakterize bir dünyada 'demokrasi'den konuşmak, özellikle de onun sınıfsal doğası ve hangi sınıfa hizmet ettiğini konuşmadan, çok anlamsız ve hatta kötü bir şeydir. Toplum sınıflara bölüdüğü sürece 'herkes için demokrasi'den bahsetmek mümkün değildir; zira sınıflardan biri ya da öteki bu demokrasiyi yönetiyor olacak ve onu kendi çıkar ve amaçlarına hizmet edecek şekilde büyütüp geliştirecektir. Soru şudur: Hangi sınıf bu sınıfsal farklılıkları ve onlara denk düşen baskı, sömürü ve eşitsizlik ilişkilerini nihai olarak ortadan kaldıracaktır? Ya da tersinden hangi sınıfın düzeni ve demokrasi sistemi, bu sınıfsal farklılıkları ve onlara denk düşen baskı, sömürü ve eşitsizlik ilişkilerinin devamına hizmet edecektir?”²⁰

Dahası, Kuzey Afrika ve Ortadoğu gibi emperyalizmin tahakkümü altında bulunan ülkelerde parlamenter demokrasiler (uygulandığı zaman) sadece Batı'da olduğu gibi insanların temel

¹⁹ Avakian, “Sosyalizm ve Komünizm Üzerine Görüşler” [Views on Socialism and Communism].

²⁰ ABD Devrimci Komünist Partisi Programı'nda da alıntılanıldığı üzere, 2008 (alıntının orijinal tarihi 2004'tür).

çıkar ve arzularının karar alma süreçlerinde hiçbir ağırlığı olmadığı için değil, yerel yaşam nihayetinde emperyalist güçlerin çıkar ve kararları doğrultusunda şekilleneceği için de bunlar sömürücü sınıfların diktatörlükleri olarak iki kat daha boş olacaktırlar. Emperyalistlerin boyun eğdirmekte kullandıkları şeytan ikizler askeri güç ve küresel pazardır. Bu faktörlere ağır yoksulluk ve varlığını sürdüren kapitalizm öncesi sosyal ve ekonomik ilişkileri de kattığınızda, kapitalistlerin emperyalist ülkeleri yönetmekte kullandıkları parlamenter demokrasileri buralarda uygulamakta zorlanacaklarını göreceksiniz.

Emperyalizmin baskısı altına aldığı bu ülkelerde uygulanmakta olan demokrasinin genel özellikleri; politik hak yoksunluğu, sansür ve yandaş basındır.

Emperyalizme bağımlı yönetici sınıfların hayal kırıklıklarına sürüklediği ülkelerde hükümetlerin dinin ve toplumun artan bir şekilde İslamlaştırılmasının yanı sıra sık sık işkenceye ve diğer berbat baskı yöntemlerine başvurmaları nedensiz değildir. (Mübarek ve Bin Ali de dine ve toplumun İslamlaştırılmasına başvurmuşlardır ve bunu İslami örgütleri kontrol altında tutmaya çalışırken dahi yapmışlardır.)

Tunus'un bağımsızlık sonrası ilk cumhurbaşkanı Habib Bourguiba, ülke insanını ekonomik israf olarak gördüğü oruçtan vazgeçirmek için 1958'de Ramazan'da TV ekranları önünde portakal suyu içmişti. Bugün bu hiçbir Arap ülkesinde tahayyül edilebilir değil. Bölgenin en seküler lideri Esed bile dinen alabileceği desteği almaya çalışıyor. Bugünün dünyasında her yerde ümitsizliğin yaygınlaşması ve dinin ona eşlik etmesi böyle bir şey.

Bir yanda emperyalistler (ve onların beslemeleri, Batı yanlısı yerel politikacılar) diğer yanda İslamcılar... Bu durumun kabul edilebilir bir tarafı yok. Esasında, Ortadoğu'nun politik çehresini değiştirebilecek komünizm önderliğinde bir devrimci hareket ortaya çıkmadıkça her ne yaşanırsa yaşansın bölgede ve onun ötesinde insanlar emperyalist dikta ve dinsel boyunduruklardan çekmeye devam edeceklerdir. Bu ıstıraba, ikisinin karşılıklı etkileşiminden doğan gerilim ve çatışkılar da dâhildir.

Mısır Bugün Neden Bu Durumda

Emperyalizm sadece bir küfür ya da politikalar bütünü değildir. Emperyalizm; yalnızca ABD ve genel olarak 'Batı' gibi ev sahibi ülkelerde değil, aynı zamanda tüm dünyada da ekonomilerin ve politik yapıların tekeller ve finansal kurumları tarafından kontrol altında tutulmasıdır. Bu sistemin adıdır emperyalizm. Bu sistemde emperyalist tahakküm altında bulunan ülkelerin ekonomileri -ve bu ülkelerdeki insanların hayatları- emperyalist ülke merkezli sermaye birikimlerine tabidir. "Düşüşteki Amerika"da (*America in Decline*) Raymond Lotta ve Frank Shannon'un da açıklandığı üzere, "bu basitçe emperyalizmin baskı altına aldığı ülkeleri ezdiği demek değil. Kuşkusuz bunlar yaşanıyor olsa da, sadece eşitsiz ticaret ve açık seçik yağmacılıkla o ülkelerin zenginliklerinin alıkonulması demek de değil. Emperyalist sermaye bu ülkelerin ekonomik yapılarını geliştirebilir. Uzun vadede zaten bunu yapmak zorundadır. Fakat onları emperyalist temelde -özellikle yabancı sermayenin lehine olacak şekilde- ve bu ülkelerin geniş halk yığınlarının refah ve çıkarlarına karşı geliştirmek durumundadır. Bu karşıtığa görece planlı sosyal formlar da dâhildir. Kapitalist ilişkiler bu ülkelere büyük oranda hâkim olduklarında bile bu yol o ülkeleri bağımsız bir kapitalist gelişime götürmez."²¹ Yarattığı diğer bozulmalar bir yana, bu tür bir kapitalist gelişim köylülüğün ve diğer geleneksel sınıfların çoğunu mülksüzleştirir ama onları karlı bir şekilde

²¹ Raymond Lotta ve Frank Shannon, "Düşüşteki Amerika" (*America in Decline*), Banner yayıncılık, Chicago, 1984, syf. 103.

iş koşamaz. Sonuç, “devasa bir eksik istidam ya da kentsel 'ek' (*fringe*) nüfusta kalıcı bir işsizlik ve kırdaki boşa harcanmış koca bir emektir.”

Bunlar şimdi çoğu Arap ülkesinin karakteristik özellikleri. Bir örnek vermek gerekirse, mesela yasal ya da “yasadışı” şekillerde uzun zamandır kırsal nüfusun bazı bölümlerini ihraç eden Tunus'ta şimdi bu kronik bir hal almış durumda. Alın size başka bir örnek, işte Suriye'nin kapitalist pazara açılmasından dolayı patlak veren ve son birkaç yıldır süren ani ve şiddetli kriz.

Son yirmi otuz yılda Mısır küresel finans pazarına daha fazla entegre oldukça bu ülkede ekonominin bazı sektörlerinde patlamalar yaşandı, ama hayat halkın çoğunluğu için daha acı verici hale geldi. Kırdaki modern kapitalist tarımı geliştirmek için başlatılan tarımsal “karşı-reform” kırsal alanlarda yaşayan epey '*fellahin*'i işçileştirdi ve çoğunu da bilinçli olarak topraklarından sürdü. Zira modern kapitalist tarım çok az sayıda toprak sahibiyle karakterizedir. Sonuç olarak, Nil Deltası'nda ucuz işgücü o kadar bollaşmış ki, yoksul işçiler ve yerinden yurdundan edilmiş köylüler denizi içinde yüzen kapitalist Çin'e bile burada ihraç sanayi kurmak avantajlı geldi. Nil Deltası şimdi başta tekstil atölyeleri ve dokuma tesisleri olmak üzere çok sayıda fabrikaya ev sahipliği yapmaktadır.

Ama Mısır'ın tarım ve endüstrisi küresel emperyalist sisteme ve koşullarına eklemelenmekten kaynaklı hala aksamaktadır. Zira bu eklemelenme Mısır'ın gelişimini sınırlamaktadır.²² Yaşanan gelişme genellikle ya daha spekülasyon ya da hizmet sektörüne ve tüketime bağlı kalmaktadır. Temel üretim bu gelişmede başı çekmektedir.

Örneğin, burada uygun tarımsal koşullar (bazı sulak topraklar yılda üç kez mahsul verebilmektedir) insanlığın ilk medeniyetlerinden birini ve onun refahını ortaya çıkardıysa da, Mısır daha sonra zamanla buğday ve mısır gibi temel gıda maddelerinde diğer ülkelerle birlikte giderek ABD ithalatına bağımlı hale gelmiştir.²³ Şimdi Mısır'ın tarımsal kaynaklarının çoğu ihraç mahsullerine ayrılmış durumdadır. Bu durum 1800'lerin başında, Mısır'a “uluslararası ekonomik işbölümü”nde pamuk yetiştirme görevi verildiğinde başlamıştır. “Uluslararası ekonomik işbölümü,” kapitalist ve emperyalist sömürünün şifrelerinden biridir.

Alın size başka bir örnek daha, Mısır temel petrol ve gaz üreticilerinden biri olmasına rağmen işlenmiş petrol ürünleri ithal etmektedir. Boru hatları İsrail'e (çok ucuz fiyata) doğal gaz taşıırken, çok sayıda Mısırlı altyapı ve yerel gaz borularının eksikliği koşullarında yemek yapmak için ağır ve güvenli olmayan bütan tenekelerini evlerinin üst katlarına çekmek zorunda bırakılmışlardır. Bütan ithal edilmektedir. Dizel yakıtlar ve benzin de öyle.

²² Mısır'ın ekonomik ve sınıfsal yapısıyla onun küresel emperyalist ekonomiye eklemelenmesi arasındaki ilişki konusunda temel araştırma ve analiz sahibi, Mahmud Hüseyin mahlasını kullanan iki Mısırlı yazardır. Bu yazarlar, kendi anladıkları şekliyle Maoizm'den daha sonra epey etkilenmişlerdir. Bu teze göre, Mısır tamamlanmamış bir kapitalist dönüşümle karakterizedir. Bu tamamlanmamışlıkta hem emperyalizme tabi çokça gelişmiş bazı tekeller kapitalizm unsurları hem de feodal ve diğer kapitalizm öncesi özellikler bir arada varlıklarını sürdürmektedir. Her iki yapı bu tamamlanmamışlık içinde geri sosyal ilişkileri, politik kurumları, fikir ve alışkanlıkları sürdürme doğrultusunda çalışmaktadır. Yazarlar, ayrıca ülkenin önde gelen dini otoritelerinin bu nesnel durumu yansıttıkları tartışmasını da yürütmüşlerdir. Bakınız, “Mısır'da Sınıf Savaşı 1945-1971” (*Class Conflict in Egypt 1945-1971*), Monthly Review yayıncılık, New York, 1974.

²³ “Mısır'ın günümüzdeki çokça paradoksundan biri kırsal toplumun krizidir. Mısır tarımı dünyanın en üretken ve yoğun tarımlarından biri, ama köylüleri en fakirleri arasında yer almaktadır. Bazı analizcilere göre, halkın yüzde 50-80'i yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır. Dahası, Mısır dünyanın en büyük tarım ürünü ihracatçılarından biri haline gelmesine rağmen, hala dünyanın en büyük gıda ithalatçılarından biri olmayı sürdürmektedir.” Bakınız, “La crise de la société rurale en Egypte,” Habib Ayeub, Editions Karthala, Paris, 2010.

Hükümetin fiyatları sabitlemesi sadece bu şeylerin genellikle resmi kanallardan bulunamaması ve insanların kara borsada vakit kaybetmesi anlamına gelmektedir.

Köylülerin zorla çalıştırılmasıyla yapılan ve sonrasında onu çalan Britanya'dan geri alınan Süveyş Kanalı özellikle kalifiye işçiler için önemli bir gelir ve istihdam kaynağıdır. Fakat temelde o da bir ihracattır ve ülkenin gelişimine çok az katkı sunmaktadır.

Tüm bunların bir sonucu olarak, kırsal ve kentlerde nüfusun önemli bir kesimi geleneksel yaşamlarından sürülmüş fakat resmi olarak ekonomiye entegre edilmemişlerdir. Bu durumun yarım yüzyıldan uzun bir zamandır varlığını sürdürmesi sorunun gelişme değil de nasıl bir gelişme olduğunu kanıtlamaktadır.²⁴

Kahire dünyanın en sofistike şehirlerinden birisi olması rağmen düzenli iş olanakları sunamaması, insanların yaşamak için feodal, kabile/kavim ve başka kişisel zorunluluk ilişkilerine bağımlı olması, çoğu şehir sakininin yoksul ve güvencesiz yaşam koşullarında yaşamak durumunda olması ve hatta sürdürülemez büyüklüğü dahi çok yönlü ekonomik ve sosyal gelişimin, ülkenin emperyalist ülkeler merkezli sermayeye tabi olmasından dolayı engellenmesiyle çok ilgilidir. Pek çok insan makinelerin yedeği olarak (sırtın vinçten daha ucuz olduğu yapı sektöründe mesela) çalışmakta ya da kapıcılık, muhafızlık, hizmetçilik vb. yapmaktadır. Bu insan potansiyelinin fahiş biçimde boşa harcanmasıdır.

Aynı zamanda, televizyon ve internet sağ olsun, sınırlı anlama kapasitesi olan, okullara erişim güçlüğü çeken ve içinde bu tür bir moderniteye kabul edilme umudu taşımayan milyonlarca genç Amerika ve Avrupa yaşam standartlarına ve yaşam biçimlerine çok aşına. Bu Arap dünyasının çoğunda geçerli olan bir durum.

Mısır'da halkın çıkarları açısından bakıldığında gelişme denen şeyin içinin ne kadar boş olduğunu gösteren bir diğer çarpıcı örnek de ülkenin sağlık sektörüdür. Mısır'da teorik olarak hemen hemen herkes parasız tedavi uygulayan klinik ve hastanelere kısa bir mesafe uzakta. Fakat sağlık hizmeti almak için gerekli olan rüşvetlere çoğu insan sahip değil. Modern tıbbi imkânlarına rağmen, Mısır yüksek bir yeni doğan ölüm oranına sahip. Bu Mısır'da sağlık hizmetlerinin gerçek durumunun bir işaretidir. Aynı şekilde, Mısır'ın tıp okulları seri olarak doktor yetiştirirken, bunların çoğu sadece para için değil birey olarak durumu değiştirmek için ellerinden bir şey gelmeyeceğinden de yurt dışına çalışmaya gitmektedirler. Üniversite

²⁴ "1980'den beri Mısır ekonomisi gerçek anlamda her yıl yüzde 5 civarında büyüdü. Tüm gelişmekte olan ülkelerin ulaşmak istediği bir büyüme hızı bu. Bu durum, özellikle büyüme hızının nüfus artışını aştığı yerler için geçerli. Yine de sürdürülebilir ekonomik büyüme tek başına istihdam artış ve yoksullukta düşüş getirmekte başarı sağlayamadı. NDP'nin (Mübarek'in iktidar partisi) hırsız baronları kendilerini ödüllendirmekte -gayrimülkler, topraklar, demir ve çimento ve elbette ordu- son derece başarılılardı. Her şey bir yana, ordu, yıllık 1.3 milyar dolar değerindeki 'çocuk oyuncağını' ve garantileri ABD'den toprağa, gayrimülke ve imalata dayalı kendi dev yatırımları için mi alıyor? Ama kırsal ve kentsel yoksulluk son 30 yılın en önemli şikayet konusu. Zira Mısırlıların çoğu, ürettikleri zenginlikten bihaber ve sefil yaşamaktadır. En iyi ihtimal; Mısır gelişirken, Mısırlılar gelişmemiştir! 2008'de işsizlik oranının yüzde 50'yi bulması, yüzde 20'lerde seyreden gıda eflasyonunun yoksulluğu ivmelendirmesi ve çocuklar arasında açlık vakalarını hızla arttırması, Kahire'de ekmeğin fiyatlarının yakınlarında ekmeğin isyanları patlak vermesi; tüm bunlar, bardağın taşmakta olduğunun ilk göstergeleriydi." (Ray Bush, " Mısır: Geri Dönüşü Olmayan Bir Devrim" [*Egypt: a permanent revolution?*], Afrika Politik Ekonomisinin Eleştirisi [*Review of African Political Economy*], 38. Cilt, 128. Sayı, Haziran 2011.)

eğitimine giden çok sayıda bireysel çaba ve sosyal kaynak bu kişiler kendilerini Londra'da şoförlük yapar ya da New York'ta gıda nakliye araçları işletir bulduklarında boşa harcanmış olmaktadır.

Mısır, Tunus ya da başka yerlerde ayaklanmalar bu durum yeni olmadığı için sadece ekonomik yoksunlukla açıklanamazlar. Bu toplumların ortak hissi ülkelerinin ve hayatlarının çıkmaza girdiğidir.²⁵ Hem Bin Ali ve Mübarek'i deviren hem de İslam'ın yükselişini getiren politik krizin altında yatan koşullar bunlardır.

Kapitalizmle Sosyalizm Arası Bir Orta Yol Mümkün Mü?

Aralarına hem İslamcılarla hem de liberallerle mesafe koymaya çalışan bazı insanlar var. Bu insanlar yine de kendilerini liberal kampa düşme eğilimi göstermekten kurtaramıyorlar. Çünkü “demokratik alan”ın tedricen değişime yol açacağı umudunu besliyorlar. Kapitalizmin değişik biçimlerde işlev göreceği değişik varyasyonlarda politik ve ekonomik “geçiş” yapıları öneriyorlar. Devleti, yatırımcıları toplumsal ve ulusal hedeflere riayet etme konusunda zorlamaya çağırıyorlar.

Samir Amin, mesela, 2013 baharında Dünya Sosyal Forumu'nun web sitesinde bazı somut adımlar silsilesinin çerçevesini çiziyor. Ona göre, bu somut adımlarla, hem Mübarek'in “eş-dost kapitalizm”inden hem de liberallerle Müslüman Kardeşler tarafından her ikisince baş göz edilen liberal kapitalizmden (her türlü sınırlamadan azade bir serbest piyasalıktan) sakınmak mümkün. “Eş-dost Kapitalizmi”nden kasıt, rejime bağlı bir avuç insanın ve özellikle de Mübarek ve ailesinin işlerinin tıkırında olduğu bir düzendir. Bu düzene Bin Ali'nin Tunus'u ve Esed ailesinin Suriye'si de dahildir. Bu önermeyi sadece Amin'in etkisinden dolayı değil aynı zamanda üzerinde durduğu noktaların Mısır'ın liberal tandanslı Ulusal Kurtuluş Cephesi'nde (*National Salvation Front*) bir araya gelen sözde solcuların, özellikle de onların en ünlüsü, Amin'in de desteklediği eski cumhurbaşkanı adayını Hamdeen Sabahi'nin ekonomik programlarının aksine spesifik olmasıdır. Sabahi, ekonomik programını bilerek ve isteyerek belirsiz tutarken, Amin'in fikirleri Mısır ve Tunus “sol”unun çoğunun programını doğrudan ya da dolaylı olarak kristalize etmektedir.

1) Devlete ait mülkleri kelepirci fiyata almalarına izin verilenleri sahip oldukları mal varlıklarını gerçek değerlerinden ödemeye zorlayarak “eş-dost Kapitalizmi”ne son vermek. (2)) Asgari ücreti arttırmak ve tavan ücreti benimsemek. (3) Sendikalar (bunlara şu an yasalarca tanınmayan bağımsız sendikalar da dâhildir), işverenler ve devlet arasında hakları ve karlıları görüşmek üzere üçlü bir komisyon kurmak. (4) Tekelci kuruluşlara devlet desteğinin kesilmesi. (5) Büyük ve yabancılara ait işletmelere yüksek, küçük girişimcilere ise düşük vergi. (6) Bütçe fazlasını sağlık ve diğer kamusal hizmetlere seferber etmek. (7) Kredilerin merkez bankası çatısı altında merkezileştirilmesi. (8) Küçük çiftçiler için tarımsal

²⁵ Bunun en canlı örneklerinden biri edebiyat alanında verildi. Son on yılda “ev romanı” (*house novel*) denen bir ebedi tür ortaya çıktı. En bilineni, Alaa Al-Aswany'in “Yakobiyen Ev”i (*The Yacoubian Building*), filme ve televizyon dizilerine konu olmadan önce 2002-03'te dünyanın en çok satan kitabı oldu. Hamdi Abu Golayyel'in “Emekli Hırsızlar”ı (*Thieves in Retirement*) da aynı yıl basıldı. Her iki kitap, Mısır toplumunu apartman ve sakinleri metaforu üzerinden anlatıyor. Aswany, Kahire'nin şehir merkezinde yer alan bir binaya bağlı olarak ülkedeki tüm sosyal sınıflarının bir panoramasını sunarken; Abu Golayyel, Helwan'ın fakir kenar mahallelerinde yaşayan Bedevi göçmenlere odaklanmaktadır. Helwan, bir zamanlar Nasır rejiminin işçi sınıfının konusunda duyduğu ataerlik kaygılara örnek olarak gösteriliyordu. Hey iki yazar kapı ve pencereleri çivilenerek kapatılmış; en alt kattan en üst kata kadar her odası buram buram leş kokan bir toplumun resmini çizmektedir. Rejimin zalimlik ve yolsuzlukları hayatın tüm yönlerini, hatta, ve belki de en acı verici olanı bu, insanlar arası gündelik ilişkileri bile zehirlemiştir. (Kitapların İngilizce baskılarını yapanlar sırasıyla Harper Perennial [New York] ve Kahire American Üniversitesi Yayınları.)

yöntemlerde iyileştirmeler, girdilerde devlet desteği, dağıtım kooperatifleri, arazi kiralalarının dondurulması ve köylülerin topraklarından sürülmesini zorlaştıracak yeni yasalar.²⁶

Ülkenin karşı karşıya olduğu sorunların büyüklüğü bu çözüm önerilerinin önemsizliği ile büyük bir tezatlık oluşturmaktadır. Bu argümanın sadece üç temel işçilik kusuruna bakalım.

İlk olarak, bu argüman “eş-dost kapitalizm”i ile “liberal” kapitalizm arasındaki farklılıkları abartmaktadır. Aslında Amin'in parmak bastığı ilk nokta, yani kapitalistlerin dünkü ve bugünkü kazançları için “rayiç” bedeller (ki bu bedel yalnızca piyasa değeri olabilir) ödemesi ısrarı tam da serbest piyasa teorisyenlerin (tarihsel olarak liberal anlamda) savunduğu şeydir.

Kapitalizm, eş-dost ya da diğerleri, en yüksek kar oranı arayışı içinde olmak zorundadır. Amin'in bu listenin en çetrefillisi olduğunu kabul ettiği tarım sorununu alın mesela. Çoğu solcunun tamamen görmezden geldiği bu sorunun da işaret ettiği gibi, tarımı çok yönlü ve çeşitli şekillerde gelişmeye teşvik etmektense sermayeyi pamuk ve ithal gıda gibi bir avuç ihracat mahsulü üreten nispeten büyük çiftliklerde toplayıp geri kalan tarımı ihmal etmek daha karlıdır.

Dahası, bunun bir sonucu olarak muazzam sayıda insanı üzerinde yaşayabilecekleri topraklardan yoksun bırakıp diğer işlerden ümitsiz hale getirmek yine pamuk başta olmak üzere değişik ihracat ürünleri üreten fabrikalara yapılan devlet ve yabancı sermaye yatırımının doğrudan nedenidir. Yabancı sermayeyi Mısır'a başka ne çekebilirdi ki? Ekonomi, kar için üretim kapitalist ilkesine bağlı şekillendiği sürece dünya pazarının emirlerine tabi olmak zorundadır.

İkinci olarak, bu yaklaşım devletin nötr olduğuna ve kapitalist yönetici sınıfa karşı kullanılabileceğine dair temel bir gizli varsayıma sahiptir. Oysa devlet gerçekte bu sınıfın temsilcisinden başka bir şey değildir. Mısır'ın güç ilişkilerine aşına olan herkes, mesela, güvenlik güçlerinin ve silahlı kuvvetlerin devletin özünü oluşturduğu gerçeğini reddetmenin güç bir şey olduğunu kabul edecektir. Bu sadece ordunun ekonomideki belirleyici rolünden kaynaklı olarak böyle değil. Aynı şey, silahlı kuvvetleri çok daha küçük ve ordusu ekonomide benzer bir belirleyiciliğe sahip olmayan Tunus için de geçerlidir. En alttan en üste yargı ve bürokrasi da dâhil olmak üzere tüm devlet aygıtları bu sınıf çıkarlarının hizmetindedir. Mübarek ve Bin Ali'nin zoraki istifalarına rağmen bu organlar neredeyse dokunulmadan kalmışlar, ekonomik ve toplumsal sistemi belirlemeye devam etmişlerdir. Devletin hâkim ekonomik ve sosyal ilişkiler korosunun, bizim durumumuzda kapitalizmin ve emperyalizmin, icracısı olma rolü gerçekten de Marksizm'in, bilimsel ve materyalist toplum anlayışının ve bu temellere sahip toplumsal bir yaklaşımın temel öğretilerinden biridir. “Marksist” teorisyenlerimize bunu hatırlatmakta sonsuz fayda var.

Üçüncü olarak, bu yaklaşım açıkça belirtilmemiş bir diğer varsayıma dayanmaktadır: Mısır'da (aslında tüm diğer ülkelerde de) gerçek bir devrim mümkün değildir. Bu yüzden gerekli olan şey, gerekli koşulları ortaya çıkaracak olan uzun erimli bir ekonomik gelişme dönemidir. Oysa bu varsayım Rusya ve Çin deneyimlerinde çürütülmüş bulunmaktadır. Zira devrimler yaşarken bu ülkeler günümüzün Mısır'ından ekonomik olarak daha az gelişmişlerdi.

²⁶ "Liberal Kapitalizm, Eş-Dost Kapitalizmi ve Lümpen Gelişme" (*Liberal Capitalism, Crony Capitalism and Lumpen Development*) makalesiden alıntılarla sadeleştirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Makale ilk olarak 11 Kasım 2012'de Pambazuka'nın 607. Sayında yayımlanmıştır. Bakınız, <http://pambazuka.org/en/category/features/85513>. Makale daha sonra fsm2013.org'da yeniden okurun dikkatine sunulmuştur .

Emperyalist baskı altında bulunan ülkelerde yaşanan plansız ekonomiyi ve bu koşullar altında ekonomik büyümenin çözüm üretmek bir yana yarattığı yeni sorunları hali hazırda tartışmış bulunuyoruz. Mısır'ı ve Tunus'u bugün içinde bulduklara duruma getiren ekonomik büyüme budur. Amin'in gelişim teorisinden mi Çin ve Rusya'daki sosyalist deneyim çözümlerlerinden mi kaynaklanır bilinmez, bu tarz argümanların başlangıç noktası, onlarda devrim ve sosyalizmin bir opsiyon olarak görülmemesidir.

Amin'in programı ile ilgili başka bir temel sorun daha var. Adil olmak gerekirse, bu problem genelde kendisini solcu ya da sosyalist olarak görenlerin neredeyse tümünün ortak noktası; toplumun yarısı olan kadınlardan bahsetmemeleri. Hem her günkü yaşam hem de politik İslam'ın hedefleri kadınların içinde bulunduğu durumu ve maruz kaldığı muameleleri Mısırlıların, Tunusluların ve bir bütün olarak Arap ayaklanmalarının en ivedi ve bıçak sırtı meselesi haline getirmiştir. Yine de bu ülkelerin geleneksel sol ve laik kesimleri bu durumdan kaçmaya çalışmaktadır.

Mısır ve Tunus'da mesela, laik oldukları varsayılanlar İslamcılarının, İran İslam Cumhuriyeti'nde birey olmaya çalışan bir genç kızın öyküsünü anlatan *Persepolis* filmini yasaklamak için hem yasal araçlara hem de şiddete başvurmalarına izin verdiler. İyi bilinen ve çok şey anlatan bir başka örnek vermek gerekirse, Tunus'ta Amina Sboui adlı bir lise öğrencisi üzerinde "Bedenim bana aittir ve kimsenin namusunun kaynağı değildir" yazılı üstsüz bir fotoğrafını internette paylaşınca Avrupalı kadın örgütü Femen'le (göğüslerine dine ve ataerkilliğe karşı sloganlar yazıp bunları gösteren kadınlarla) özdeşleştirilmiş ve gözaltı hücrelerinde duvara Femen yazdığı için dört ay hapis cezasına çarptırılmıştı. Tunuslu bir yazarın da ifade ettiği gibi, Amina Sboui kimsenin Bin Ali'den beri yapamadığı bir şeyi başarmıştı: tüm politik görüngüleri ve resmi görüşleri -kendisine karşı- birleştirmişti.²⁷ Daha önce, aynı sebeplerle Mısırlı genç bir kadın da çıplak bir fotoğrafını paylaşınca, 6 Nisan Gençlik Hareketi, Mübarek'i alaşağı eden gençlik örgütlerinin en "devrimcisi" sadece bu davranışı kınamakla kalmamış aynı zamanda bu kadının ateist olduğu için kendi örgütlerine üye olamayacağını da söylemişti.²⁸

Solun, hatta orta sınıfa mensup çoğu kişinin ifade etmekten kaçındığı duruşlarını açığa vurmasa bunlar sadece birer anekdot olarak kalırlardı. Bu orta sınıflar dini otoritelerin kamusal yaşamı ve diğerlerinin hayatlarını belirmesine karşı çıkmazken ve hatta bunu onaylarken, kendileri için seküler bir yaşam talep ediyorlar. Bu sadece acınası bir ikiyüzlülük değil, aynı zamanda ataerkil düzenin meşruluğunun kabulüne ilişkin bir semptomu da. Ataerkillik, Arap dünyasını köleleştiren rezil düşünüş biçimlerinin ve toplumsal ilişkilerin merkezinde yer almaktadır. Kadınların suç teşkil eden davranışları bu yüzden hemen tüm toplumsal ve ideolojik düzene gerçekten meydan okumaya dönüşür. Bu meydan okumalara daha genel olarak tüm dünya düzeni de dâhildir.²⁹

²⁷ Hele Beji, "Amina, L'histoire en marche," Le Monde, 15 Haziran 2013 (http://www.lemonde.fr/idees/article/2013/06/15/amina-l-histoire-en-marche_3430135_3232.html). Tüm erkek egemen toplumlarda, bu ülkelere Femen'in aktif olduğu Fransa ve Tunus da dahil, kamusal çıplaklığın, genellikle "erkek bakışlar"ından ve kadının nesneleştirilmesinden kaçamadığı için kadınların özgürleşmesi mücadelesinde genel bir taktik haline getirilemeyeceğini eklemekte yarar var.

²⁸ Mısır Gazetesi (*Cairo Journal*), "Çıplak Blogçu Her Renkten Mısırlıyı Gıcık Etti" (*Nude Blogger Riles Egyptians of All Stripes*), Liam Stack ve David D. Kirkpatrick'in haberi, New York Times, 17 Kasım 2011. Ayrıca Smain Laacher'in Arabes Başkaldırıları'nda (Libella, Paris, 2013) tekrar yayımlanan Aliaa Magda el-Mahdy röportajına bakınız.

²⁹ Smain Laacher'in Arap Başkaldırıları'nın "La haine du corps des femmes" bölümüne bakınız. Cezayir asıllı bu Fransız sosyolog, Aydınlanma'nın ateşli savunucularından biridir. Yine de, mesela Diderot'un kadın ve erkeğin eşit olmadıkları, kadınların ancak "tamamlayıcı"lar olduklarını savunan İslami bakış açısına tamamen katıldığına

Özellikle haşin örneklerden biri şu: Mısır'da kamusal cinsel istismar ve tecavüz bir salgın hastalık olarak varlığını sürdürmektedir. Öyle ki cinsel istismar kamusal olarak tolere edilmektedir. Düşman kardeşler -sakallı Müslüman vaizlerle pırpırlı generaller- hiç tartışmasız hep beraber önce Tahrir Meydanı'nda kadın göstericilere tecavüzü ya organize etmişler ya da buna uygun iklimi oluşturmuşlar sonra da açıkça bunu meşrulaştırmışlardır.³⁰ Avakian bunu günümüz dünyasında emperyalist kapitalizmin temel çelişkisinden, toplumsal üretimle özel mülkiyet arasındaki çelişkiden doğan etkiler şeklinde analiz etmektedir. Bu örnek, Avakian'ın analizine konu olan şeyin korkunç bir göstergesidir. Kapitalist gelişme bir yandan eski sosyal ilişkileri parçalayıp kadınları kamusal yaşama çekerken diğer yandan da geleneksel değerler ve ayrıcalıklar kendilerini yeniden tahkim etmekte ve zora dayalı olarak pekiştirmektedir. Bu durum sadece Arap ülkeleriyle sınırlı kalmamakta, küresel olarak da kendisini göstermektedir.

Elbette değişik türde toplumlar arasında farklılıklar mevcut. Hâlihazırda mevcut olan ve giderek kötüleşen bu durumu İslamcılar yasal bir hale sokma arayışındalar. Fakat en iyi durumda bile, kadın hakları talep eden “laik” güçlerin çoğu İslamcılara bu konuda cesurca meydan okumaktan kaçınmaktadırlar. Kadınların yasal eşitliği programların bir parçası olsa da bunu yapmaktadırlar. Batılı liberallerin, emperyalist tahakküm altında bulunan ülkelerde varlığını sürdüren bu ortaçağa özgü baskı biçimlerini sık sık buralarda Batı emperyalizminin çıkar ve politik programlarını hayata geçirmek için kullanıyor olmaları özellikle çarpıcı bir şey. Çarpıcı olan bir diğer şey de, bunu yaparken kadınları ezmenin daha modern biçimlerini de gizliyor olmaları. Burada iki temel nokta var. İlki kadınların dünyanın her yerinde eziliyor olmaları. “Çok farklı görünmelerine rağmen, bir yanda, fanatik İslami köktendinciliğinin bir dayatması olan burkayla, diğer yanda, modern kapitalist toplumlarda 'seksi kadın alt çamaşırı' olarak yaygın tanıtımı ve reklamı yapılan 'kırbac,' her ikisi de kadın yozlaşmasının cisimleşmiş halleri ve iğrenç sembolleridirler.”³¹ İslamcılar kadın bedenini çikolataya benzetip onu kem gözlerden uzakta taze ve güvende olacağı şekilde sarılı tutmak daha iyi değil mi diye soruyorlar. Batı'da yaygın cevap: çikolata erkeklerin ağzı sulandığında daha iyi satar - kadın bedeninin ifşası onun piyasa değeri arttırmaktadır. Kadın nerede – bugünün dünyasında ne tür bir toplumda- bir parça şekerleme değil de birey olabilir?

işaret ederken de tutarlı davranmaktadır. Laacher, Nasır ve Boumediene (ya da Bourguiba) gibi en saygın ulusal ve seküler Arap liderlerinin bile ataerkilliğin, aşiretçiliğin ve İslam'ın katıksız destekçileri oldukları belirterek (syf. 142), günümüzde patlak veren ayaklanmaları “tiranlar” a ve “hükümet biçimleri” ne karşı muhalefetin ötesine geçip yaşaman her alanında erkeklerin kadınlar üzerindeki tiranlığını son verecek “toplumsal düzene radikal meydan okumalar” içinde olmamakla eleştirmektedir. Laacher, Batılı kültürel relativistleri de, Arap sosyal hareketlerini kadınlar konusunda devrimci ya da karşıdevrimci olmakla yargılamadıkları için kınamaktadır (syf. 279-281). Laacher, kültürel relativistlerin yeni-sömürge dünyada kadınların kurtuluşu sorununda “Batılı bakış açısı”ndan sakınmak gerekir şeklindeki iddiasına hararetle bir şekilde karşı çıkmaktadır. Ona göre, ezilme ona kimin baktığından bağımsız olarak ezilmedir. Bir demokrat böylesi bariz bir duruş takınırken kendinden menkûl bunca “sosyalist”, “Marksist” ve “komünist” bu sınavda neden başarısız olmaktadır?

³⁰ Polislerin gerçekleşmesinde pay sahibi oldukları darbeden sonra sokaklarda kadınları tacizlerden ve tecavüzlerden koruma grevine son vereceklerini umuyor olabilirsiniz. Ama olan bu değil. Oruç ayının bitişiye işaret eden Ramazan Bayramı (*Eid festival*) boyunca kalabalıklar Kahire'nin merkezi caddelerini doldurduca çok sayıda kadın ve çocuk yaşta kız, çoğu çok genç olan erkek çocukların cinsel istismarına maruz kaldılar. Bu dehşete son vermeye çalışan çok sayıda gruptan birinin üyesi şöyle konuşuyordu: “İnsanlar artık taciz etmenin bir hak olduğunu düşünüyor. Birinin cep telefonunu çalarsanız suç işlediğinizi bildiğinizden hızla olay yerinden kaçarız. Ama şimdi insanlar birini taciz ettiklerinde kaçmıyorlar. Oldukları yerde duruyorlar.” Çok sayıda insan, özellikle kadınlar, cinsel şiddet karşıtı devriyelere katılmakta gönüllü. Fakat otoriteler hala kenarda durumu izliyorlar. (Egypt Daily News, 14 Ağustos 2013. <http://www.dailynewsegypt.com/2013/08/14/i-saw-harassment-eid-patrols-show-worrying-trends-in-a-national-problem/>)

³¹ "Kadınların Kurtuluşu ve İnsanlığın Özgürleşmesi İçin Deklarasyon" (*A Declaration: For Women's Liberation and the Emancipation of All Humanity*), Devrim (*Revolution*), 159. Sayı, 8 Mart 2009.

İkinci nokta emperyalist ülkelerde kadınların ne tür haklara sahip oldukları ve ne oranda seçimler yapabildikleridir. New York ve Londra'da kadın olmak Kahire ve Delhi'de "kadın olmaktan daha kolay." Bunun sebebi varsayıldığı gibi Batı kültürünün üstünlüğü değil emperyalist gelişmedir. Bu haklar göreceli de olsalar, tam şu sıralar şiddetle tartışma konusu haline de getirilseler bunu mümkün kılan sermayenin emperyalist ülkelere birikmesi ve tahakküm altına aldığı ülkelere bu gelişme biçimlerini dayatmasıdır.³²

Rejim karşıtı gösterilere yaygın kadın katılımı olmasına rağmen, Arap ayaklanmalarının hiçbirinde kadınların kurtuluşu, olması gerektiği gibi yaygın bir şiar haline gelmemiştir. Kadınların ezilmesi kati suretle tüm sosyal ilişkiler sistemine radikal meydan okumalarla iç içedir. Aslında bu iki "demode"ye göğüs gerebilecek olan yalnız ve yalnız kadınların kurtuluşunu kimliğinin ana unsurlarından biri haline getiren bir harekettir. Bu hareket şimdi İslami köktencilüğün kaleleri olan yer ve toplumsal katmanlar arasında bunu yapabildiği ölçüde başarılı olacaktır. Ancak böylesi bir hareket kadın ve erkeklerin gücünü ortaya çıkararak politik düzlemi dönüştürmeye başlayabilecektir. Diğer bir deyişle, "Devrimin kudretli bir gücü olarak kadınların öfkelerini salıverin" (*Unleash the fury of women as a mighty force for revolution*) sloganında kendisini dışa vuran bir yaklaşım ancak "iki demode"nin politika ve çok sayıda insan düşünüşü üzerindeki boğucu etkisini yarıp parçalayabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Gerçek Bir Devrim Neye Benzer?

Yukarıda da tartıştığımız gibi, Arap ayaklanmalarının nedenleri derin ve çeşitli. Bu nedenle birbirine çok zıt hareket, düşünce akımı ve karışık çelişkilerin mayası olmuşlardır. Fakat temel gerçek bu ülkelerin insanların toplumun örgütlenme biçimlerini son derece adaletsiz bulduklarıdır. Bir diğer şey, ülkelerinin geri kalmışlıkta sıkışıp kaldığını ve içeride gerici kliklere dışarıda ise yeni-sömürgeci yabancı güçlere mahkûm edildiğini düşünmeleridir. Bu düşünelere, şu anki koşulların tahammül edilmez olması da dâhildir. Yüz binlerce insan hatta milyonlarcası bu gidişatı değiştirmek için mücadele etmeye ve fedakârlıkta bulunmaya istekli olduklarını göstermişlerdir. Ama bu devrimci değişim isteği, şimdi bu toplumların neden bu halde olduklarını ve daha önemlisi nasıl özgürleştireceklerini gerçekten anlamadıkça er geç ya kuşatma altına alınacak ya da yolundan saptırılacaktır.

Bu manada, mücadelenin kabarışı dünyada zamanı gelmiş ve hoş karşılanan bir şeyken, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da insanların içinde bulunduğu temel durumun ve ihtiyacını duydukları başka toplumun kürenin bu bölümüne özgü olması epey zor. Ezilenlerin hâkim toplumsal koşullara karşı harekete geçip geçemeyecekleri ve bu koşullardan tek başına yarar gören sömürücüleri ve onlara arka çıkan hükümet ve orduları yenilgiye uğratıp

³² "Kapitalizm kadınların özgürleşmesini sağlamamıştır. Zaten bunu yapacak hali de yoktur. Kapitalizm sadece kadınların ezilme biçimlerini değiştirmiş ve bu ezilmişliğin yapısal karakterini gizlemiştir. Bunu, kadınların da erkekler gibi kendilerini birbirinden tecrit halde bireyler olarak görmelerini sağlayarak yapmıştır. Bu sayede onların ve baskı altında tutulan diğer herkesin karşı karşıya olduğu sistematik boyun eğdirmelerin üzeri karartılmıştır. Eşitlik mücadelesi kadınların kurtuluşunun olmazsa olmazlarından biri olmasına rağmen tek başına yeterli derecede radikal bir talep değildir. Eşitlik mücadelesi kapitalist dünyanın dar ufkuyla sınırlandırılacak olursa ve kapitalist sistemin kendisine dokunulmazsa, kadınlar 'en iyi durumda bile' meta olarak 'kendilerine' ait olacaklardır. Başka bir olasılık da, diğerleri üzerinde kontrol sahibi olmak ve onlara gerçekte metalar olarak davranmaktır. Ama bu durumda onlar sömürücü yapının dar ve kapana kısırtıcı sınırlarını kırıp aşamazlar." a.g.e.

uğratamayacakları her yerin sorusudur. Bir diğer soru da, bu düşmanları yenilgiye uğratma temelinde gerçekten sadece insanların maddi ihtiyaçlarını karşılamayacak aynı zamanda insanlık tarihine yepyeni bir ufuk açacak özgürlükçü bir toplum kurulup kurulamayacağıdır. Aslında, arkamızda insanların bu devrimi -komünist devrimi- hayata geçirme mücadeleleriyle dolu tüm bir yüzyıl var.

Bu devrimin tüm tarihini burada irdeleme şansımız yok.³³ Muazzam başarılar imza atıldı. Burada özellikle Çin ve Rusya devrimlerinin ortaya çıkardığı halk iktidarlarını temsil eden yeni devletleri, sömürüye dayalı olmayan yeni tipte ekonomileri ve insanların bunlarla kurduğu ilişkileri değiştirmek için atılan dev adımları vurgulamakta fayda var. Bu süreç şiddet ve dramlar içermektedir. Genel güzergâhı olmasına rağmen bu tarih, başarı zirveleri kadar düşüşler ve trajik anlarla da doludur. Günümüzde dünyanın yöneticilerinin, emperyalist-kapitalist sınıflar ve diğer sömürücülerle onlarla özdeş gericilerin bu deneyimi insanlık için bir “dehşet” olarak görmeleri, onu karalamak ve gerçek tarihin üzerini örtmek için ellerinden geleni artlarına koymamaları şaşırıcı olmamalıdır. Avakian'ın komünist devrimin birinci aşama deneyimleri özetinin, ezilenler ve bambaşka bir toplum arayışı içinde olan herkes için bu denli hayati olmasının nedeni budur. Yeni sentez, 20. yüzyılın büyük ve ezici biçimde olumlu olan gerçek devrim deneyimlerini esas almaktadır. Tabi bunu yaparken bu çabalara yöneltilen gerçek eleştirileri ve onların sahip olduğu ciddi eksikleri de hesaba katmakta ve bilim, kültür ve entelektüel çaba gibi diğer insani uğraş alanlarından öğrenmeye çalışmaktır. Sonuç, işçi sınıfı devrimini daha bilimsel temellere oturtan, bu devrimi daha görünür ve arzulanır kılan komünizmin yeni sentezidir.

Sosyalizmle ilgili en önemli şey, insanların hayatında kalıcı iyileştirmeler sağlanmasına rağmen onun insanlık tarihinde her şeyiyle yeni bir çağa geçiş aşaması olduğudur:

"Komünizm insanların ortak menfaat için çalışıp mücadele ettikleri bir dünyadır... Bu dünyada herkes topluma yapabileceği kadar katkıda bulunur ve insana yakışır şekilde yaşayabilmek üzere ihtiyacı kadarını alır... Bu toplumda artık insanlar arasında birinin ötekini yönetip baskı altına alabileceği ve sadece adam akıllı yaşamının araçlarından değil, bilgi ve dünyanın gerçekten kavrayıp değiştirmek için kullanacağı araçlardan de mahrum bırakacak şekilde soyabileceği farklılıklar söz konusu değildir.”³⁴

Devrimin karşıtları herkesi komünizmin imkânsız bir rüyadan daha kötü bir şey olduğu konusunda ikna etmeye çalışıyorlar. Argümanları, toplumu bu doğrultuda ilerletme girişiminin tiranlık ve tüm bireyselliklerin ortadan kaldırılmasıyla sonuçlanacağıdır. Fakat bilfiil devrimler tarihine eksiksiz bakış bunun bir yalan olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

³³ Bakınız "'Bildiğinizi' Düşündüğünüz Şeyi Bilmiyorsunuz... Komünist Devrim ve Özgürleşmenin GERÇEK Yolu: Tarihi ve Geleceğimiz" (*You Don't Know What You Think You 'Know' About ... The Communist Revolution and the REAL Path to Emancipation: Its History and Our Future*), Devrim (*Revolution*) 323. Sayı, Özel Sayı, 24 Kasım 2013. Bakınız “ Komünizm: Yeni Aşamının Başlangıcı, ABD Devrimci Komünist Partisi Programı” (*Communism: The Beginning of a New Stage, A Manifesto by the Revolutionary Communist Party*) RCP Yayınları, Chicago, 2009. Bakınız revcom.us/Manifesto/Manifesto.html. Ayrıca, thisiscommunism.org'da "Kayıtları Açığa Kavuşturmak" (*Set the Record Straight*). Son olarak, Bob Avakian, "Çin'de Kültür Devrimi... Kültür ve Sanat... Maya ve Muhalefet... Ve Devrimi Komünizme Doğru İlerletmek" (*The Cultural Revolution in China... Art and Culture... Dissent and Ferment... and Carrying Forward the Revolution Toward Communism*), Hudutlar, Komünist Teori ve Polemik Dergi'de, (*Demarcations, A Journal of Communist Theory and Polemic*), 2. Sayı, 2012 Yaz-Sonbahar, demarcations-journal.org.

³⁴ "İhtiyacını Duyduğumuz Devrim... Liderliğimiz, Devrimci Komünist Partisi'nden Bir Mesaj ve Çağrı" (*The Revolution We Need... The Leadership We Have, A Message, and a Call, from the Revolutionary Communist Party*), Devrim (*Revolution*) 170. Sayı, 19 Temmuz 2009.

Sadece insanların temel ihtiyaçlarını değil insanların birbirine bakışını da değiştirmeye başlayan sosyalist toplumları inşa etmek mümkün olmuştur. Kapitalist “önce ben” parolası yerine Çin’de de gördüğümüz üzere “halka hizmet” sloganı milyonların ilham kaynağı ve standardı haline gelmiştir. “İnsanların değişmez doğası” diye bir şey söz konusu değil. Tam tersi söz konusu olan şey insanlığın kendini ve koşullarını değiştirme potansiyelidir. Avakian’ın yeni komünist sentezi işçi sınıfı devriminin bundan sonraki aşamasında ilk sosyalist devlet deneyimlerini karakterize eden hata ve yetmezliklerden öğrenip onlardan sakınarak daha iyisini bile yapabileceğimizi göstermektedir.

Kritik meselelerden birini ele alırsak, Avakian’ın yeni sentezi, sadece sosyalist toplumda muhalefetin ve entelektüel mayalanmanın önünü açması bakımından değil aynı zamanda onları teşvik de etmesi bakımından farklı bir öneme sahiptir. Avakian’ın sentezi, topluma dayatılacak “resmi ideoloji” fikrine karşı çıkmakta ve gerçeğe ulaşma mücadelesinin önemini yadsımamaktadır. Bu görüş, sınıfların ve onların dayandığı bedensel-zihinsel emek farkını adım adım ortadan kaldırılacağını savunan görüşten birçok açıdan farklıdır.

Devrim nüfusun işçi sınıfı ve diğer ezilenleri oluşturan kesimlerini kendi itici gücü ve yapı taşı kılmak zorundadır. Zira sömürü ve gericiliğin kurbanları işçi sınıfı ve diğer ezilenlerdir. Devrimci değişim için yanıp tutuşan en çok onlardır. Ama devrim bir intikam alma meselesi olmamak zorundadır. Devrim eski sömürücülerin iktidarının basitçe ezilenlerin iktidarıyla değiştirilmesi meselesi olarak da ele alınmamak zorundadır. Devrim, komünizm amacı hâsıl olana değin karışık bir tarihsel ve dünyasal süreçte topluma önderlik etme işidir.

Şimdi işçi sınıfının eski devrim çabalarının yenilgiye uğratıldığı bir durumla karşı karşıyayız. Fakat devrime duyulan ihtiyaç şimdi her zamankinden daha fazla. İnsanları devrime iten temel kuvvetler hala geçerliler ve işlemeye devam ediyorlar. Ama devrimi başarılı kılacak bir devrim arzusu ve ihtimali için ortada ayrıca teoride ve ideolojide de bir devrime ihtiyaç var. Ancak böylesi bir ideolojik ve teorik devrim sayesinde devrimi yapma kararlılığına ve iktidarı ele geçirerek toplumu dönüştürme gibi çok zor bir süreci omuzlamada kitlelere önderlik etme yeteneğine sahip devrimci komünistlerden oluşan bir aktif çekirdek boy verebilir. Avakian’ın yapa geldiği şeyin önemi burada yatmaktadır. Bunların, belli açılardan Marks’ın 20. yüzyılda başarılı devrimci çarpışmalara ve sosyalist devletlere zemin teşkil eden teorik kopuşlarına benzetilmesi de bundandır. Bu bilimi bugün geliştirildiği şekliyle öğrenmek, ona sıkıca sarılmak ve devrimi başarmanın sorunlarını incelemekte ve ona yanıtlar bulmakta kullanmak yeni bir dünya için savaşmakta istekli olan herkesin her yerde görevidir.

Yeni komünist sentez Arap ülkelerinde yaşanan sorunlara ilişkin de bu sorunları devrim yoluyla çözecek şekilde temel bir yaklaşım, iskelet ve çalışma planı ortaya koymaktadır.

Devrimci dönüşümün çok yakından birbiriyle ilişkili ve her hakiki devrimci programın merkezinde yer alması gereken iki özelliğini burada genel hatlarıyla görmek mümkün. İlk olarak, dünya emperyalist sistemi, toplumu ekonomik, askeri, politik ve kültürel olarak birbirine bağlayan örümcek ağları gibidir. Gerçek bir devrim bu ağları sadece kurcalamakla veya daha kötüsü bir şekilde emperyalist sisteme şu ya da bu bağlantıyı avantajı haline getirme ya da bunu kaldıraç olarak “kullanmak”la yetinemez. Bölge ülkelerini içine alacak açık bir örnek vermek gerekirse, burada insanların ve bir bütün toplumun üzerindeki en temel tutsaklık zinciri, petrol merkezli modern emperyalist endüstridir. Bu endüstri hiçbir şekilde “ulusal Kurtuluş”un bir dayanağı olamaz.³⁵ Her şey bir yana, petrol zengini Cezayir Fransız

³⁵ Raymond Lotta, "Hugo Chavez'in Bir Petrol Stratejisi Var... Fakat Bu Kurtuluşa Götüremez" (*Hugo Chavez Has an Oil Strategy...But Can This Lead to Liberation*), Devrim (*Revolution*) 94. Sayı, 1 Temmuz 2007.

tahakkümünü kırmaya birkaç on yıl öncesine göre daha mı yakın? Halk yığınlarının statü ve koşullarının tersine çevrilmesinden bahsetmeye bile gerek yok. Aynı şey kalya taşı ve diğer minerallerin ihracatını hızlandırmayı, geleceği olmayan daha fazla çağrı merkezi kurmayı, daha çok endüstriyel bitki üretmeyi, insanı zihinsel olarak uyuşturup alçaltan ve ülkeyi kirleten “turizm” endüstrisini geliştirmeyi amaç edinen Tunusçu programlar için de geçerlidir. Bunlara, ülke kaynaklarını ve insanının yetenek ve hünerlerini yabancı sermayenin karnını şişirecek şekilde yağmalamayı amaç edinen, bu yüzden insanlığı hali hazırda köleleştirmiş bulunan korkunç eşitsizlikleri daha kötüleştiren diğer yollar da dâhildir.

Devrimin bir diğer dolaysız hedefi de; halk yığınlarını ve toplumu baskı altında tutmaya devam eden tüm geri, gerici, ataerkil toplumsal ilişkileri süpürüp ortadan kaldıracak olan topyekûn bir toplumsal dönüşüm sürecini başlatmaktır. Bu iki görev ancak bir arada başarılabilir. Çünkü toplumsal dönüşüm ulusal kurtuluş olmadan mümkün değildir. Bu toplumların eksiksiz dönüşümü sadece onları gerçekten yabancı boyunduruktan özgür kılabilir. İçinden geçmeleri gereken aşamalardan bağımsız olarak bu sosyalist devrim yolunu tutmak anlamına gelmektedir.

“İlk olarak, sosyalizm, ezilenlerin ve sömürülenlerin orta sınıflar ve meslek sahipleriyle ittifak içinde toplumun büyük bir kısmını kapsayacak şekilde toplumun yönetimini vizyon sahibi öncü bir parti aracılığıyla elinde bulundurduğu yeni tipte bir politik güçtür. Devlet gücünün bu yeni formu eski ve yeni sömürücüleri kontrol altında tutar ve a) halkın inisiyatif yaratıcılığını her yönde salıveren, b) halk yığınlarına dünyayı değiştirme, kapsamlı tartışmalar başlatan ve bireylerin haklarını koruyan anlamlı karar alma süreçlerine dâhil olma hakkı ve yetisini veren bir demokrasiyi mümkün kılar. Bu yeni sosyalist devlet diğer ülke devrimlerinin sıçrama tahtasıdır.

İkinci olarak, sosyalizm, toplumsal kaynakların ve üretkenlik kapasitelerinin sosyalist devletin koordinasyonunda toplumsal mülkiyete dönüştürüldüğü yeni bir ekonomik sistemdir. Bu sistemde üretim toplumsal ihtiyaçları karşılayacak ve sınıflı kapitalist toplumun yol açtığı eşitsizlikleri ortadan kaldıracak şekilde bilinçli olarak örgütlenir ve planlanır...

Üçüncü olarak, sosyalizm, kapitalizm ve komünizm arasında tüm ekonomik yapıyı, toplumsal kurum ve düzenlemeleri, sınıfsal bölünmüşlüğü savunan ve sürdüren değer ve fikirleri dönüştürmeyi kendisine amaç edinen devrimci mücadeleler ve deneyimlerle karakterize *tarihsel bir geçiş dönemdir*.³⁶

Böylesi devlet ve devrimler varlığını sürdüren plansız, bozuk ve bağımlı ekonomilerin “ulusallaştırılması” için değiller. Bunlar küresel işbölümünde yerimizi bulmamız için de değiller. Yabancı emperyalist güçlere ait sermaye ve mal varlıklarına el koymak devrimi devrim yapan dev ve zorunlu adımlardan biridir. Fakat bu kadarıyla kaldığında adı üstünde bu sadece bir adımdır. Hiç kuşku yok bu adımın devamı, kendisi büyük bir meydan okuma olan dünya emperyalist sisteminin dışında yeni ve uygulanabilir bir ekonomi kurabilmektir. Yine de bunu amaç edinmeden oyun daha başında kaybedilmiştir.

Arap ülkeleri farklı sosyo-ekonomik sistemlerde farklı, pozitif ve dinamik roller oynayabilecek çok zengin kaynaklara sahiptir. Emperyalist tahakküm koşulları altında insanları doyurmakta yetersiz kalan tarım, başka tipte bir ulusal ekonomide sadece bunu yapmakla kalmaz, aynı zamanda bu farklı ulusal ekonomik yapı için de temeller sağlar.

³⁶ Raymond Lotta, "Kuzey Kore Sosyalist Bir Toplum Değildir" (*North Korea Is Not a Socialist Society*), Devrim (*Revolution*) 301. Sayı, 14 Nisan 2013.

Burada kritik sorun “azgelişmişlik” değil, insanların ihtiyaçlarından ziyade karı esas alan bu üretimin ve dünya piyasası egemenliğinin ekonominin bazı alanlarını geliştirirken diğerlerini ihmal etmesi ve duranlığa mahkûm etmesidir. Mesela daha öncesinde Alt ve Üst Mısır'la, Nil vadisi ve Kahire'ye karşı Faiyum gibi valilikler veya Tunus'da kıyı şeridiyle iç bölgeler arasında var olan bölgesel eşitliklere can sıkıcı ve irrasyonel vurgulara yol açmıştır.³⁷

Kahire heyecanlı ve sofistike olduğu kadar, onun tek başına büyüklüğü bile -plansız, kaotik, sefalet üreten ve mecazi kadar kelimenin gerçek anlamında da boğucu olan gelişim biçiminden bahsetmeye gerek bile yok- gençlerin sadece kaçmak isteyebileceği ülkenin geri kalanını ıstıraba boğan baskı ve zoraki geri bırakılmışlığı ele vermektedir. Bu, çoğu Arap ülkesinde geçerli olan durumun sadece ileri bir örneği. Bu eşitsizlikler, büyük oranda bu ülkelerin emperyalist sermayeye ve pazarına kar getiren şeylere tabi olmalarından kaynaklıdır. Bu durum çevresel olduğu kadar insani açıdan da sürdürülebilir değildir.

Gerçek bir devrim bu geri bölgelerden insanların mobilizasyonunu ve yeni bir ekonominin inşasını mümkün kılacaktır. Bu yeni ekonomide, ulusal düzlemde genel devlet planlamasıyla yerel ve bölgesel düzlemde özgüven ve inisiyatifin teşviki arasında dinamik bir ilişki söz konusu olacaktır. Ulusal düzlemde hedeflerden biri zaten bölgesel eşitsizliklerin ve ekonomik dengesizliklerin üstesinden gelmek olmak zorundadır. Bu devrim, tarımı dünya pazarında kopuşun ve her anlamda sosyalist inşanın kritik halkası olarak ele alacak ve ana vurgusu insanların beslenmesi olacaktır. Değişik insan grupları arasında -uzmanlardan sıradan insanlara kadar- yeni işbirliği formlarını ve keşiflerini de içerecek şekilde adanmışlık ve planlama olmazsa olmazdır. Bu yeni keşif ve işbirliklerinin amacı bugünkü duruma son vermektir. Zira Mısır ve Tunus gibi ülkeler tarımlarını geliştirdikçe insanlarını daha az doyurur hale gelmektedirler. Bu ülkeler bir zamanlar bolca gıda üretmekteydi. Bugün ise toprak, su ve kırsal nüfus dünya pazarı için üretime ayrıldıklarından gıda ithal eder hale gelmişlerdir. İnsanları yarı-çürümüş tahıldan yapılmış ekmek yerken ve bunu bile bulmakta zorlanırken onlar pamuk, buğday ve sezon dışı meyve ve sebzeler ihraç etmektedir. Dünya pazarı için karlı olan şeyleri üretemeyenlere iş dahi yok. Buraların tutukluların ihtiyaçlarının ihracat tarafından belirlendiği bir hapishaneden farkı yok. Bu hapishanede insanlar kendilerinin ve gezegenin çıkarı doğrultusunda temelde burada üretilebilecek şeyleri almak için döviz elde etmeye çalışıyorlar.

Mısır, bitmez tükenmez görünen sulara sahip Nil nehrine sahip olması bakımından şanslıydı. Her ülke böylesi bir kaynağa sahip değildir. Fakat biz bu durumu kar amaçlı sistemin avantajları nasıl dezavantaja dönüştürdüğünü görmek bakımından bir olumsuz örnek olarak ele alabiliriz: Çiftçilerin alabileceği su miktarı onları yıkıma uğratan ve topraklarını tam olarak üretken olmaktan alı koyan sermaye ve güç ilişkileri tarafından belirlenmektedir. Sulama şimdi olduğu gibi hem refahın kaynağı olabilir hem de toprakları mahvedecek şekilde (mesela tuzlanma yoluyla) kullanılabilir. Günlerini bilekleri suda geçiren milyonlar devrimci

³⁷ Yukarıda da alıntılanıldığı üzere, Habib Ayebe, 2013 Ağustos'unda Afrika Politik Ekonomisinin Eleştirisi'nde (*Review of African Political Economy*) yayımlanan "Tunus Devriminin Sosyal ve Politik Coğrafyası: Alfa Otu Devrimi" (*Social and political geography of the Tunisian revolution: the alfa grass revolution*) makalesinde, Mohamed Bouaziz 'in kendisini yakarak Tunus devrimini ateşlediği ülkenin iç kısmındaki umutsuzlar şehri Sidi Bouzid'yle başkent Tunus'un kuzeyindeki zengin yerleşim yeri Sidi Boussaid arasında mecazi bir kırsılaştırma yapmaktadır. Bu kırsılaştırmanın amacı, ihracatı esas alan ülkenin kuzey-doğu kıyılarıyla karalarla çevrili batısı, güneyi ve orta kesimleri arasındaki devasa farkları ve eşitsizlikleri ortaya koymaktır. Ayebe turizm ve ihracat bağı olarak hurma ve zeytinyağı üretimi için su yollarında yapılan değişiklikler ile eskiden hem kendilerini ve hem de ülkeyi doyurabilen küçük çiftçilerin uğratıldığı yıkım arasında bir bağ kurmaktadır. Tamam, çok az ülke Mısır'la aynı tarımsal potansiyele sahiptir. Ama Ayebe, Tunus'un yaşadığı gıda ithalatı bağımlılığının coğrafi ve iklimsel bir kaçınılmazlık olmadığını göstermektedir.

Çin'de yarım yüzyıl önce kökü kazınan su yollu korkunç hastalıklara yakalanmakta ve bunların acısını çekmektedirler. Çocukları ise içme suyuna sahip olmadıkları için küçük yaşta hayata gözlerini yummaktadır. Sulama kanallarının yol açtığı muazzam sızıntıları ve suyu boşa harcamanın diğer biçimlerini engellemek için çok sınırlı bir ekonomik teşvik söz konusudur; bu suyun çoğu etkin bir şekilde “ihraç edilmektedir.” Çünkü bu su, yoğun sulama gerektiren çiçek benzeri şeylerin ihracatı için kullanılmaktadır. Mısır'da sulamalı tarım, sonuç olarak, kendi kaynakları ve Nil'in kıyısındaki diğer ülkelerin tarımsal gelişimleri pahasına olmuştur. Bu yüzden bölgeye dayatılan sömürgeci baskı ilişkilerinin devamıdır.

Bunların ışığı altında, Nasır'ın en gurur verici başarılarından biri Asvan Yüksek Barajı'nın inşası bile sorun olarak görülmelidir.³⁸ Asvan Barajı sosyalist Mısır'ın nasıl bir yol takip etmeyeceğine ilişkin iyi bir örnektir. Nasır, Nil'i ve verimli topraklarını Cezayir gibi ülkelerin petrolüne eşdeğer kılacak şekilde bir zenginlik kaynağı haline dönüştürmeye çalışmıştı. Paradoksal bir şekilde bu gerçek oldu: Nil vadisinin işlenme biçimi, Cezayir'de petrole yapıldığı gibi kapitalist kanunlarca dikte edilince, felce uğrattığı bir ekonomik bağımlılığa, zenginliğin daha da kutuplaşıp ezici çoğunluğun yaşamlarının çekilmez kılınmasına yol açtı.

Çok farklı ve çevresel olarak sürdürülebilir bir ekonomiye ihtiyaç var. Bu ekonomi: 1) sömürüye dayalı olmayacak ve sınıfsız bir topluma gidişatın maddi koşullarını geliştirecek, 2) İnsanların ihtiyaçlarını karşılayacak, bölgesel dengesizliklerin, tarımla sanayi arasında çelişkilerin ortadan kaldırılmasında yardımcı olacak, emperyalizme karşı durup kendi gücüne dayanacak, 3) Bölgede ve bir bütün dünyada devriminin daha da ilerletilmesine pratik bir temel ve model olacak. “Süreç” emperyalist dünya sistemi ve onun IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlarınca belirlenen kurallara bağlı olarak ölçülmekten çıkınca “gelişme” de bir fikir olarak her şeyiyle yeni ve farklı bir anlam kazanacaktır. Bu tarz bir devrimci toplumda devrimci hedefleri başarmanın ve toplumsal dönüşümü sağlamanın temel araçları devlet mülkiyeti ve planlaması olacaktır.

Bu kentsel gelişimi ve kırla büyük şehirlerarasındaki ilişkileri en çok ihtiyaç duyulan şeyin, akılcı bir bakış açısının, insani ve çevresel anlamda uzun erimli ve entegre bir gelişimin ışığı altında yeniden düşünmek anlamına gelmektedir. İnsani ve çevreselden kasıt en karlı olanın esas alınmamasıdır.

Devlet

Kuzey Amerika ve Ortadoğu'nun çoğu ülkesinde *devlet* iyi şekilde yeni-sömürgeci olarak tanımlanabilir. Sadece hükümetler değil silahlı kuvvetler, güvenlik güçleri ve idari bürokrasi de dâhil tüm devlet yapısı doğrudan ya da dolaylı bir biçimde dünya emperyalist sistemi ve Fransa, Britanya ve elbette ABD gibi güçlerce yaratılmış, şekillendirilmiş ve eğitilmiştir. Bu devletler varlıklarını her şeyleriyle yerli ve yabancı iktidar sahiplerine borçludurlar ve onlara

³⁸ Mısır'da su kaynakları meselesi ve onların olası ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçları Ayeb'in “La crise de la société rurale en Egypte”nda ayrıntılarıyla tartışılmaktadır. Ayeb ayrıca Nasır'ın temel değişiklikler ortaya koymadaki başarısızlıklarının da bir bilançosuna çıkarmaktadır (syf. 135): toplamda çok az ekonomik gelişme katedilmiş, gerçek bir endüstrileşme sağlanmamıştır; tarım reformu konusunda atılan kapsamlı adımlara rağmen ne işsizliğe son verilebilmiş ne de köylülerin yaşam koşullarında bir iyileşme yaşanmıştır; 1967'deki yıkıcı yenilgiden sonra İsrail Sina Yarımadasını ele geçirmiş ve işgal etmiştir, zaten bu da, Nasırcılığın sonunun başlangıcı olmuştur; ayrıca Filistin kurtuluş hareketi kendi kaderine terk edilmiştir. Daha öncesinde alıntıladığımız “Mısır'da Sınıf Savaşı” 1945-1971 (*Class Conflict in Egypt 1945-1971*), Nasırcılığın daha teorik bir analizi yapmaktadır. Avakian, Nassır'ın bilimsel ve doğru olmayan önermelerini şurada tartışma konusu yapmaktadır: “Tüm Tanrılarla Bağları Koparmak! Akı Tutsaklık Zinirinden Kurtarmak ve Dünyayı Radikal Olarak Değiştirmek” [*Away with All Gods! Unchaining the Mind and Radically Changing the World*], Insight Yayınılık, Chicago, 2008, syf 107-109.

hizmet ederler. Yerli ve yabancı sömürücülere “en uygun yatırım iklimini” sağlamak için hâkim mülkiyet ilişkilerini geliştirip pekiştirirler. Bu devletler IMF'nin kemer sıkma gibi emperyalist programlarını hayata geçirmekle yükümlüdürler. Bunlar insanları ezmek için şiddet ve vahşete başvurmaya hazırdırlar. Gerici bir devlet, parçası olduğu emperyalist gövdeden asla bir bütün olarak ayrılamaz. Arap ülkelerinin Nasır'dan Muammer Kaddafi'ye ve Hafız Esed'e ve bir bütün dünyanın son otuz kırk yıllık deneyimleri sömürücü sistemi korumak için kurulan bir devlet aygıtının devrimci bir dönüşümün aracı olamayacağını bir kez daha göstermiştir.

Devlet sosyo-ekonomik yapının hem yoğunlaşma noktası hem de temel direği olduğu için hakiki bir devrimin amacı kapitalist sistemin yıkımı olmak zorundadır. Böylesi bir gerici devletin yerine baştan aşağı tamamen farklı tipte bir devlet kurulmalıdır. Bu devlette eskiden sömürülenler gerçek bir komünist öncünün önderliğinde nüfusun büyük bir çoğunluğunu kendi etrafında birleştirip örgütleyebilir. Böylesi bir devlet yalnız ve yalnız verili ülkenin koşullarına uygun bir işçi sınıfı diktatörlüğü olabilir.

Sömürülenlere ve ezilenlere dayanan devrimci bir devlet kuruldu mu emperyalist tahakkümü altındaki günümüz dünya düzenine canla başla karşı koyabilecek ve ona direnebilecek bir devleti -ve toplumu- hem gerekli hem de mümkün kılan bir toplumsal dönüşüm için yepyeni yeni yollar açılabilir. Mesela, toprak aristokrasisinin ve kara dayalı sistemin üretim ve dağıtım üzerindeki sahipliği ve mutlak gücü devrim tarafından bir kez kırıldıktan sonra tarımda halk yığınlarının gücüne dayalı olarak hızla kendi kendine yeterlilik sağlanabilir ve ülke gıda şantajlarına ve diğer baskı biçimlerine direnme konusunda daha iyi bir konuma gelebilir.

Venezuela'da Hugo Chavez ve halefi Nicolas Maduro gibilerince geliştirilen sözde “modeller,” eski devleti temelde hiç değiştirmeden sürdürmenin ve dünya emperyalist sistemiyle, Venezüella ve Ekvator örneğinde petrol satışı üzerinden, uzlaşma yolları aramanın değişik biçimleridir. Sonuç, bu toplumların temelde bir dönüşüme uğramamaları ve her türden baskıya açık olmayı sürdürmeleridir. Devrimin bu iki görevi – ulusların içinde tutuldukları emperyalist baskı ağlarını parçalamak ve bir toplumsal dönüşüm sürecini başlatmaktır- ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır.

Çoğu kişi imkânsız bir rüya diyerek tartışıklarımıza karşı çıkacaktır. Doğrudur, bu muazzam mücadeleler ve fedakârlıklar gerektiren, başarısı en nihayetinde işçi sınıfının küresel ölçekte zaferine bağlı olan çok ama çok zor bir yol. Fakat gerçek şu ki, *gerçek bir toplumsal kurtuluşun başka bir yolu yok. Ulusal eşitsizlikleri ve baskıyı kaldırmamanın da tek yolu budur.* İmkânsız olan şey, tekrar tekrar ortaya çıktığı üzere, var olan gerici yapıyı kırıp parçalamadan ilerleme kat edilebileceğini savunanların şema ve dilekleridir.

Devrimin İtici Gücü Olarak Kadınlar

Günümüzde kadının toplumsal rolü sorunu ve bu durumun nasıl değiştirileceğinin vizyon ve programı Arap ayaklanmalarının ortaya çıkardığı en önemli sorunlardan biridir. Bu sorun aynı zamanda nasıl bir devrime ihtiyaç olduğu, nasıl bir toplum istendiği ve mümkün olduğu sorusunun da merkezinde yer almaktadır.

Kadın sorunu, Arap ülkelerinin en keskin fay hatlarından biri haline gelmiştir. Kadınların boyun eğdirilmişliğinin, gerici ve baskıcı yapılarla bir bütün sömürücü sisteme bu kadar içkin olması, kadın ezilmişliğine karşı mücadeleyi her türlü devrimci dönüşümün merkezinde olması gereken itici bir güç yapmaktadır. Burada sadece hakiki bir devrimin ne kadar elzem

olduğunu değil, aynı zamanda devrimin toplumu ve ilk hallerini nasıl derinlemesine dönüştüreceğini de görebiliriz. Görebileceğimiz bir başka şey, kadınların tam kurtuluş mücadelesinin devrimi ilerletme konusunda da ne kadar hayati olduğudur.

Eski devlet ve baskı aygıtları bir kez dağıldı ve yeni devrimci güçler inşa edildi mi kadınlara karşı işlenen fevkalade kötü birçok suç çok hızlı bir şekilde bıçakla keser gibi son bulacaktır. Mesela, devletin otoritesini arkasına alan kadın ve erkeklerin mobilizasyonu kadınların cinsel olarak kötürümleştirilmesi sorununa, tecavüz salgınına ve yaygın ölçekli fuhuşa çok hızlı bir şekilde son verecektir. Tahrir Meydanı'nda ve daha genel olarak Kahire şehir merkezinde gösteriler sırasında kadınları korumak üzere kadın grupları ve diğerlerinin başlattığı cesur ve hayati inisiyatifler bu ve benzeri eylemlere duyulan ihtiyacı göstermiş ve kadına yönelik şiddete karşı başta gerici olan insanların bile birleştirilebilecek şekilde nasıl yürütülebileceğine ilişkin değerli deneyimler sunmuştur. Fakat bu deneyimler aynı zamanda bu eylemlerin sınırlarına da ışık tutmaktadırlar. Bir başka deyişle bunlar, suç teşkil eden davranışlara zemin oluşturan ideolojik ve toplumsal temelleri kökünden söküp atacak yeni ve özgürleştirici bir devleti ortaya çıkarmayı amaç edinen bir devrimci hareketi inşa etme çabalarının bir parçası değilse etkileri sınırlı kalmaktadır. Böyle bir durumda yapılan şey, hızla su alan bir tekneden kepçeyle su boşaltmaya benzemektedir.

Devrimci devlet evlilik, boşanma, mülkiyet ve miras hakları konularını hızla yasal bir eşitliğe kavuşturacak ve tahkim edecektir. Hak etmemelerine rağmen aksi yönde bir üne sahip olan Bourguiba ya da Mübarek rejimleri altında bunlar asla sağlanamamıştır. Doğum kontrol ve kürtaj hem fiili hem de yasal olarak hak olmalı, bunlara erişme hakkı herkes için garanti altına alınmalıdır. Mesela Çin'de, devrimin zaferini izleyen birkaç yıl içinde fuhuşun kökü temel olarak kazınmış ve bu leke bu pratiğe yoksulluk ve gerici toplumsal ilişkiler sayesinde itilen kadınların omuzlarından alınmış, bu kadınlara yeni toplumun inşasına anlamlı katkılarda bulunabilecekler yollar gösterilmiştir. Bunu hayata geçirmek, insanları, kadınları geri bırakılmışlığa mahkûm eden gerici fikir ve değer sistemlerine karşı mobilize etmek demektir. Bu meydan okuma aynı zamanda kültür ve düşünüşte de bir devrimi gerekli kılmaktadır.

Bu türden değişiklikler bile tek başına Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerini kadın durumu bakımından en "gelişmiş" emperyalist ülkelerden misliyle ileri taşıyacaktır. Fakat burada çok daha önemli olan bir şey, kadınların bin yıllık ezilmişliğini ortadan kaldırma mücadelesinin ki bu uzun erimli bir mücadeledir, nasıl insanlığın kurtuluşu mücadelesinde temel bir itici güç olabileceği ve insanlığı ilelebet baskı, sömürü ve sınıfların ötesine taşıyabileceğidir. Aileyi dönüştürmek ve evliliklerin aşka ve karşılıklı saygıya bağlı kılmak gerçek bir mücadeleyi gerekli kılmaktadır. Geleneksel aile günümüzde geri kalmışlığın ve ataerkilliğin kalesidir. Bu yüzden eleştiriye tabi tutulmalı ve radikal bir biçimde dönüştürülmelidir. Geleneksel cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin kavramsallaştırılma biçimleri kültürel alanda ve bizzat ezilenlerin arasında önemli bir mücadele konusudur. İnsanlar arasında ve toplumsal deneyimlerde bu tartışma ve mücadeleleri yürütmek sadece devrimin geriye sürüklenmemesi için gerekli değildir. Daha önemlisi, bunlar onu ileri taşıyan itici güçlerden biri olmak zorundadır.

Toplumda kadının rolü mücadelesi somut olacak ve toplumsal devrimci dönüşüm aracı olarak sosyalist toplumun geleceğini belirleyecektir. Bu toplumsal devrimci dönüşümün amacı tümüyle farklı bir toplumsal yapıdır.

Ne emperyalistler ne de İslami köktendinciler milyonlarca kadın için bir çıkış yolu sunamazlar. Ama devrim, isyan halindeki kadınların, özellikle de genç olanlarının, komünist devrim programına ve onun özgürleştirici vizyonuna çekilebilmelerinin nedenidir.

Pozitif Yanları Harekete Geçirmek

Her ülkenin kendi koşulları ve ihtiyaçları var, ama devrim her yerde aynı sorunlarla karşı karşıya. Bugün dünyanın neresine bakarsanız bakın, aynı korkunç ve büyük israfı göreceksiniz. İnsanların yetenekleri bastırılmış ve onlara ket vurulmuştur. Tüm bir cins geride bırakılmış durumdadır. Toprak ve diğer kaynaklar yanlış kullanılmakta ve teknoloji sermaye birikimi için değil de sosyalist prensipler doğrultusunda kullanılmadıkça pozitif rolünü tam olarak oynayamamaktadır.

Arap ülkelerinde toplumsal dönüşümün kaynağı kendisidir. Bu toplumları üretmenin ve daha da devrimcileştirmenin en önemli kaynağı ezilen ve sömürülen milyonların kendisidir. Bu, devrim için, değişim için, tüm toplumun çıkarları doğrultusunda hep birlikte çalışmak için muazzam bir güçtür. Ama bu; emperyalizm ve gericilik tarafından, başka bir deyişle “iki demode”ce zapturapt altına alınan, geri tutulan, gelişmesi engellenen bir güçtür. Bin Ali'yi ve Mübarek'i alaşağı eden ayaklanmaların potansiyel gücünü ve ışıltısını görebilmek mümkün. Ama bu dönüştürücülük ancak ve ancak gerçek bir devrimci öncü parti önderliğinde halkın eline geçerse gerçek bir politik güç haline gelebilir ve bu potansiyelin önü gerçekten açılmış olur. İşsizlik ve istihdam azlığının gençler üzerinde yarattığı ümitsizlik, Arap Baharı'nın çıkış noktalarından biridir. Umutsuzluk umuda dönüştürülebilir ve öncesinde yılgnlık içerisinde yaşayan gençlik ortak bir toplumsal yarar mücadelesi ve emek seferberliğinin getirisi olarak muazzam bir tatmin yaşayabilir. Ama bu tamamen farklı tipte bir sosyo-ekonomik yapıyı gerekli kılmaktadır.

Ve tamamen farklı ve özgürleştirici bir toplumu inşa etmede kritik bir role sahip olanlar sadece toplumun en alt kesimleri değildir. Bugün bilim ve sanat eğitimi almış çok sayıda genç erkek ve kadın da sahip oldukları enerji ve yetenekleri için yeteri kadar üretken alan bulamamaktadır. Devrimci bir toplum şimdi geçinmek için yurtdışına gitmek zorunda kalan ve çoğu zaman eğitim ve yeteneklerini boşa harcayan eğitilmiş gençlere iş olanağı yaratmaktan daha fazlasını verebilir. Devrimci bir toplum inşa etme becerisi teknik eğitimden daha fazlasını gerekli kılacaktır. Sınıfsız komünist topluma ulaşmak uzun erimli bir amaçtır ve bu, her şeyden önce bedensel emekle zihinsel emek arasındaki korkunç bölünmenin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Bu bölünmenin ortadan kalkması halkın bir bütün olarak insanlığın ortak kültüründen yararlanması ve onun meyvelerini yiyebilmesini; hem doğa hem de toplum konusunda onları dönüştürmek üzere bilimsel bir yöntem ve kavrayışa sahip olmasını sağlayacaktır. Bu yöntem ve kavrayışın bir diğer getirisi de, dünyanın gizemine ermek olacaktır. İnsanlar bu gizeme batıl inanç ve cahillikle değil, tüm karmaşıklığı ve heybetiyle bu dünya konusunda toplumun giderek artan bilgisinin bir parçası olmaktan duydukları heyecan ve meydan okuma sayesinde ulaşacaklardır.

Bu süreçte entelektüeller ve eğitilmiş gençler hayati bir role sahip olacaklar, günümüz toplumunda boğularak öldürülen bireysellikleri ve yaratıcılıkları için kanallar bulup kişisel tatminler de yaşayacaklardır. Tabii bu görece küçük bir azınlığın ayrıcalıklı durumunun pekiştirilmesi sayesinde değil tüm toplumu ilerletmek ve daha iyi bir yere taşıma hedefine bağlı ve onun bir parçası olarak gerçekleşirecektir.

Muhalefet

Tahammül edilmez bulunan ve Arap Baharı'nın talepleri arasında merkezi bir yere konulan şeylerden biri, politik hakların gaspı ve politik yaşama anlamlı her türlü katılımın ortadan kaldırılmasıydı. Bu konu temelde sadece seçimler meselesi de değil. “Gerçeği” ya da

“hilelisi” seçimler hiçbir zaman temel bir değişim aracı olmamışlardır. Dünyayı heyecanlandıran şeylerden biri, Tahrir Meydanı ve Bourguiba Bulvarı'nın sadece direnişin can alıcı noktaları olmaları değil aynı zamanda hareketin ve bir bütün olarak da toplumun gidişatının tartışıldığı “özgür alanlar” olmalarıdır. Eğitilmiş sınıfların önünde sessiz olmaları öğretilen kalabalıklar da dâhil her türden insan, bunlara erkekler kadar kadınlar da dâhildir, önlerinde durduklarını hissettikleri herkesi ve her şeyi tartışmak ve eleştirmek konusunda sözlerini sakınmıyorlardı.

Gerici düzen koşulları altında bu tür aktiviteler polisler, gizli ajanlar ve deve sırtındaki çeteler tarafından cezalandırılır, medyada karartmalara uğrarlardı. Geleceğin sosyalist toplumunda bu tür bir mayalanma sadece “tolere edilmeyecek” aynı zamanda toplumun liderleri ve devrimci kurumları tarafından hoş karşılanmalı ve geliştirilip ilerletilmelidir. Protesto ve kitlesel eylem, düşünme isteği ve cesareti, yeniden değerlendirme ve eleştiri daha önce nadiren tanıklık edilenin ötesine geçecek ve bunlara entelektüeller kadar politik ve entelektüel yaşamdan normalde uzak tutulmuş halk yığınları da dâhil edilecektir. Entelektüellerin kuşkusuz yeni toplumda da kritik görevleri oynamaya devam edeceklerdir.

Devlet gücü bu mücadeleleri yürütmeye yardımcı olacak ve onların haklarını koruyacaktır. Sosyalizme karşıtlık, düzeni yasadışı yollardan fiili olarak devirmeye çalışmadıkça ifade edilebilecek. Avakian'ın sosyalizm bakış açısında muhalefete, anlaşmazlıklara ve doğruyla yanlış konusunda mücadeleye yer vardır. Bu görüşe göre, kitlesel müzakere bir istisna değildir, tam tersine toplumsal dokuya içkindir. Bu hakların gerçek ve anlamlı olması için burjuva demokrasinin aksine kaynaklar da (yayımlar, web siteleri, televizyon kanalları, toplantı salonları ve benzeri) ulaşılabilir olmalıdır. Zira burjuva demokrasilerde para, bağlantılar ve mülkiyet “ifade özgürlüğü”nün içeriğini büyük oranda boşaltmaktadır.

Bu yönelim ilk zorlukta terk edilecek göstermelik bir dilek değildir. Geleceğin sosyalist toplumlarında kuşkusuz içeride ve dışarıda gerici sistemi geri getirmek için ellerinden geleni artlarına koymayacak tehlikeli düşmanlar olacaktır. Ama bu düşmanların gerçekten var oluşu ve onlara karşı mücadele edilmesi gerektiği gerçeği çok sık halk yığınlarına güvenip onları ileri sürmektense beceriksizce yöntemlere gerekçe yapılmıştır.

21. yüzyılın yeni sosyalist toplumları nüfusun tümü genelinde bireysel haklar alanının daha önce hiç olmadığı kadar genişlemesiyle karakterize olmalıdır. Devletin kendisi zaten bugünün devletlerinden halk devriminin sonucu olması bakımından nitel olarak farklı olmalıdır. Fakat bu, halkla sosyalist devlet arasında çelişkiler olmayacağı anlamına gelmez. Bir devlete ihtiyaç olduğu sürece halkla sosyalist devlet arasında mutlaka çelişkiler söz konusu olacaktır. Bireysel hakları geliştirecek ve onları garanti altına alacak olan demokrasi, toplumsal dönüşümün ilerletilmesi mücadelesinin bir parçası olacak ve devrimin daha da geliştirilmesi için uygun koşullar yaratacaktır.

Kitlelerin düşünce gücünü kısıtlayan dini bakış açısına karşı bilimsel bir dünya bakış açısı mücadelesini düşünün. Bu mücadele sosyalizmin önemli bir sorunu olacaktır. Temelde tüm Arap ülkelerinde insanlar farklı bakış açılarını keşfetme ve onları tartışma konusunda teşvik edilmiyorlar. İnanmayanlar genellikle sindirilip sessizliğe mahkûm ediliyorlar. Bu bazen yasalar bazen de sadece aile, gelenek, medya ve zaman zaman da çetelerin toplumdaki ağırlığından kaynaklı oluyor. Din ve devlet işleri arasında mutlak bir ayırım olmak zorundadır. Eğitim sistemi diğer toplumsal olgularla nasıl bilimsel bir ilişki kuruyorsa dinle de böyle bir ilişki kurulmalıdır.

Diğer toplumlardan radikal olarak farklı olan sosyalist toplum din konusunu da farklı ele alıp tartışacaktır. Çok sayıda insanın uzun bir süre komünizmin bilimsel dünya bakış açısını reddedip dine sarılacağını biliyoruz. Kimse olmadığı bir şey gibi davranmaya zorlanmayacak, inanç özgürlüğüne saygı duyulacaktır. Ama komünistler dine ve genel olarak diğer dünya görüş açılarına karşı mücadeleden vazgeçmeyeceklerdir. Zira insanlar dünyayı olduğu gibi görmedikleri ve onu bu temelde dönüştürmedikleri sürece komünist toplumun başarıya ulaşması mümkün olmayacaktır. Düşünüş dünyasında inanç sahipleriyle devrimci komünistler arasındaki mücadele milyonların katılacağı, buradan öğreneceği ve değişip dönüşeceği heyecan verici gerçek bir okul haline getirilebilir.

Eksik Olan Şey: Devrimci Komünistler

Bugün Arap ülkelerinde eksik olan ana şey devrimci komünistlerin örgütlü çekirdeğidir. Bunun, eski toplumun kurumlarına dönüşen fosilleşmiş “sol” partiler ya da diğer eğilimlerle, üyeleri ister genç ister yaşlı olsun, alakası yoktur. Hatta bunun toplumun radikal eleştirisini yapmakla da ilgisi yoktur. Bunun, mevcut devlet(ler)i gerçek bir devrimle alaşağı etmek ve tartışmakta olduğumuz radikal biçimde farklı toplum tipini oluşturmak üzere kitlelere önderlik ihtiyacını sıkıca kavramış olan, gerekli azim ve bilimsel anlayışa sahip bir gücün toplumun bağrında ortaya çıkışıyla alakası vardır.

Gerçek değişim olasılığı bir an belirmiş ve sonra gözden kaybolmuş olabilir. Halkın aktivizmi, inisiyatif ve cesareti, fedakârlıklarının buna değer sonuçlara yol açıp açmayacağına olan inançlarıyla ilgilidir. Egemen sınıflar artık eskisi gibi yönetemez hale geldiklerinde ki, bu aralarında bölünüp kargaşaya düştüklerinde ve iktidarları meşruiyetini kaybettiğinde meydana gelir, kriz otomatikman halkın çıkarları doğrultusunda çözülmez ve yeni düzen eskisi kadar kötü ya da daha da kötü olabilir.

Avakian'ın, Mübarek'in devrilmesinden sonra Mısır halkına gönderdiği mesajda ele aldığı türden bir durumudur bu:

“Rusya’da, Şubat 1917’de, bir başka acımasız despot, Çar (mutlak monark), halkın ayaklanmasıyla alaşağı edildi. Burada da, ABD, İngiliz ve diğer emperyalistlerle Rus kapitalistleri yeni bir formda Rus halkının ezilmesini sürdürmeye çalıştılar. Bunun için 'demokratik yönetim' mekanizmasını ve seçimleri kullandılar. Bu mekanizma ve seçimler farklı partilerin daha geniş katılımına olanak tanısa da tamamen halkı sömürenler tarafından kontrol edilecek ve onların düzeninin devamının teminatı olacaktı. Bu ise halk yığınları için çektikleri ıstıraplarının sürmesi dışında bir anlama gelmeyecekti. Ancak burada, halk yığınları birçok farklı iniş-çıkışlara rağmen bu manevra ve manipülasyonlar aracılığıyla devrimi sürdürüp ilerletmeleri gerektiğini gördüler. Ve Ekim 1917’de, burjuva diktatörlüğünün tüm kurum ve mekanizmalarını yerinden söküp atarak yeni bir politik ve ekonomik sistem kurdular. Bu yeni sistemin adı **sosyalizm**di. Sosyalizm, nihai hedef dünya çapında komünizme doğru ilerleme mücadelesinin bir parçası olarak, onlarca yıl sömürü ve baskı ilişkilerinin kaldırılması doğrultusunda yol aldı. **Rusya’da patlak veren ayaklanmaların en önemli farkı, orada bir önderlik çekirdeği, komünist bir önderliğin olmasıydı. Bu liderlik sadece şu ya da bu acımasız despotun değil, bir bütün tüm baskıcı sistemin doğası hakkında bilimsel olarak temellendirilmiş net bir görüşe sahipti. Bu liderliğin sahip olduğu bir diğer net ve bilimsel görüş de devrimci mücadelenin sürdürülmesine olan ihtiyaçtı. Bu ihtiyaç, sadece belirli bir hükümdarı makamından etmekten değil, bir bütün sistemi ortadan kaldırıp yerine tüm ezilen ve sömürülen insanların temel çıkarlarını temsil eden ve onlara hayat verecek olan, insanları gerçekten özgür kılacak**

olan bir sistemle değiştirmekten kaynaklanıyordu.

Rusya'da devrim, en nihayetinde 1950'lerde kapitalist restorasyona bağlı olarak tersine çevrilmiş olsa da, bugün Rusya kapitalist-emperyalist bir güç olduğu gerçeğini artık gizlemeye çalışmamaktadır. 1917 Rus Devrimi'nin dersleri hala geçerli olup bugün için de gerçekten belirleyici bir öneme sahiptirler. En belirleyici ders şudur: milyonlar en nihayetinde kitleler halinde, kendilerini bağlayan zincirleri parçalayıp onları ezenlere ve işkencecilere karşı ayaklandığında, kahramanca mücadele ve fedakârlıklarının gerçekten köklü bir değişikliğe yol açıp açmayacağı, yani tüm sömürü ve baskının ortadan kaldırılmasına doğru ilerlenip ilerlenemeyeceği, gerekli bilimsel anlayış ve yöntemle sahip, bu temelde gerekli stratejik yaklaşımı göstererek geniş halk yığınlarını etkilemiş ve onlarla örgütlü bağlar kurmuş komünist **bir önderliğin olup olmadığına bağlıdır**. Bu komünist önderliğin görevi, halk ayaklanmasını yönetmek ve tüm iniş-çıkışlarına rağmen toplumu halkın temel çıkarları doğrultusunda gerçekten devrimcileştirip dönüştürmektir. Tersinden, milyonlar hapsedildikleri 'normal rutin'in dışına çıkıp kendilerini aşağı çeken baskıcı ilişkilerin sıkıca dokunmuş zincirlerini kırdıkları anlar, yani milyonlar olup ayaklandıkları zamanlar komünist öncü için hayati önemdedir. Komünist öncü görevi bu anlarda kitlelerle bağlarını daha da kuvvetlendirip safları sıklaştırmak ve önderlik yeteneğini güçlendirmektir.

Bu çalkantılar ortasında, böyle bir komünist örgüt henüz yoksa ya da sadece izole olarak varsa, bu anlar komünist öncü için kendisini yeniden kalıba dökme ve geliştirme kritiktir. Bu çalkantılı anlarda komünist öncü için kritik olan diğer bir şey de, teoriyi canlı bir şekilde inceleme ve uygulama zorluklarının üstesinden gelmek ve sürekli kitleleri etkileyip, bıkmadan usanmadan onlarla bağlarını geliştirmeye çalışmak ve onları en nihayetinde devrime, onların en temel ve yüksek çıkarlarını temsil eden komünist devrime doğru ilerletmektir...

Ezilen halkın kahramanca mücadelesinin gerekli liderlik altında, hakiki bir kurtuluş ve toplumun gerçek devrimci dönüşümü doğrultusunda gelişip ilerlediğini görmek isteyen herkese: mücadele içinde olan kitlelere komünizmin özgürleştirici dünya görüşü ve amaçlarını taşımak, onlar üzerindeki etkisini büyütmek ve buna örgütlü bir biçim kazandırmaktır. Bu, komünizme kafa yoran ve bununla uğraşan herkes için bir meydan okumadır.³⁹

Arap Ayaklanmalarından Ortaya Çıkan Ne Olacak?

Son birkaç yıl, görece küçük bir azınlığın, toplumun geri kalanı üzerinde yaratabileceği olumlu ve olumsuz kuvvetli etkiler hakkında zengin dersler ortaya koydu. Genellikle halkın temel çıkarlarıyla uyumlu olduklarında, gençlik ve başkalarının ısrarı, Mısır ve Tunus toplumları genelinde belirleyici bir rol oynadı. Onlar, kitleleri ya da çoğunluğun genel olarak ve biçimli bir şekilde toplumsal değişimin ihtiyacı, yöntemi, olasılığı ve zamanlaması konusunda karar vermelerini beklemiş olsalardı, Mübarek ve Bin Ali hala kendi saraylarında oturuyor olacak ve hala çoğu insan bir alternatif olmadığını düşünüyor olacaktı.

Ama bu dönem aynı zamanda ağır derslerle de doludur. Devrimci kriz, devrimci bir partinin çalışması olmadan ve kitleler arasında devrimci komünist bir hareket ortaya çıkmadan devrim için gerçek bir olasılık haline gelmez. Burada devrimci komünist hareketten kasıt, bir hareketin bir bilim ve amaç olarak komünizm tarafından yönlendirilmesidir. Ayrıca bu hareketin, küçük de olsa, toplumun geneli üzerinde önemli bir etkiye sahip olmak ve güce erişmek için her fırsatı kollamasıdır. Zira koşullar olgunlaştığında iktidarı kazandıracak olan

³⁹ "Mısır 2011: Milyonlar Jahramanca Ayağa Kalktılar... Gelecek Yazılmayı Bekliyor" (*Egypt 2011: Millions Have Heroically Stood Up... The Future Remains to Be Written*), Devrim (*Revolution*) no. 224, 11 şubat 2011.

bu güçtür. 2013 yılındaki olaylar böylesi bir harekete duyulan aciliyeti ortaya koymuştur: Arap Baharı'yla açılan kargaşa dönemi en nihayetinde son bulacak ve burada, farklı bir önderlik ve doğrultu ortaya çıkmadığı, devrimci komünist önderlik şekillenmediği sürece, bugün farklı biçimlerde ortaya çıktığı ve test edildiği üzere gerici bir çözümme yaşanacaktır.

1979'da İran Şah'ına karşı yapılan devrimin tarihi ve sonrası bugüne ışık tutuyor. Gasp edilip hedefinden saptırılan ve mağlup edilen bir devrim deneyimden geçmiş olan İranlı yoldaşlar bu acı dersleri özetlediler. Mısırlılar, Tunuslular ve İslamcı güçler hakkında hayaller besleyen diğerleri kulak kabartmalılar. Bunlara, o zamandan beri İran halkının uğradığı haksızlıkları önlemek için kendilerini emperyalizm yanlısı orduların eline bırakmakta istekli olanlar da dâhildir.⁴⁰

Ama “iki modası geçmiş”in pençelerini kırmakta yeterli güce sahip bir devrimci hareket ortaya çıkmış olsaydı ve dahası herhangi bir ülkede bir devrim yaşansaydı, bu bugünün zorlu bölgesel ve dünyasal şartlarında gerçek ve ihtiyacı çok duyulan bir değişim üretecekti. Bu devrim, diğer ülkelerde devrimlere yardımcı olabilirdi. Karşılığında bunun da atılımın ilk başladığı yere etkisi olurdu. Her şey bir yana, Sidi Bouzid'de, küçük bir ülkenin izole bir kasabasında başlamış olan şey, bütün bölgeye yayılıp tüm dünyadaki insanları etkileyebilirdi gerçekten devrimci bir şey ortaya çıksa neler olabileceğini bir düşünün. Burada gerçekten devrimciden kasıt, şimdi çoğu insanın başka bir çare olmadığını düşündüğü bu dehşete karşı bir çıkış yolu bulmaya çalışan ve bunun için mücadele eden bir harekettir.

Şöyle bir argüman var: Toplum liberallere, reformistlere ve revizyonist “komünistlere” kulak vermiyorsa devrimci komünizme hiç vermez, devrimci komünizm kitlelerle asla bağ kuramaz. Ama ulusların berbat sömürü ve baskısına dayanan bir kapitalizme veya kadınların üzerinde baskı kurmayan “hümanist” bir İslami düzene sahip olmak da *gerçekleşmesi mümkün olmayan* çözümler. Liderler olma potansiyeline sahip kişiler ve aktivistler bu gerçeği ne kadar anlar ve çabuk harekete geçerse o kadar iyi. Aykırı olmaktan sakınmak, elbette insanları aptal yerine koymak ya da dinsel önyargılarını yatıştırmak anlamına gelmeyecek. Ama böylece yalnızca onların günün ekonomik ve toplumsal ilişkileri tarafından şekillendirilen düşüncelerinin her zaman derin özlem ve temel çıkarlarıyla tezatlık içinde kalması garantilenecektir.

⁴⁰ İran Komünist Partisi (Marksist-Leninist-Maoist)'in 1 Mayıs tarihli ve “İran'dan Ordadoğu ve Kuzey Afrika'daki Devrimci Yoldaşlara” (From Iran to Our Revolutionary Comrades in the Middle East and North Africa) başlıklı açıklaması. Bu açıklama, İran'da “toplumu etkisi altına alan devrimci krizin olumsuz bir şekilde çözüldüğüne, bunun da otuz yıl boyunca İran halkına ve işçi sınıfına felaketler getirdiğine” işaret etmektedir. İşaret ettiği bir başka şey de, “bunun Ortadoğu'da olduğu kadar dünyada da devrimci hareketi üzerinde devasa olumsuz etkileri olduğu ve karşı-devrimci havayı daha da ağırlaştırdığıdır.” Bu açıklama ayrıca şunu da göstermektedir: “İnsanlar işçi sınıfı ve diğer ezilenlerden, toplumun sömürülenlerinden 'ne istediğimiz' konusunda bir cevaba sahip ve onları bu doğrultuda savaştıracak bir devrimci komünist harekettten mahrumlarsa, biz bundan mahrumsak, o zaman gerici sınıflar ve onların temsilcileri kitlelere 'ne istemeleri gerektiği'ni anlatacak ve kendi planlarını dayatacaklardır.”

"Bu ikisi birbirinden tamamen farklı iki yol. İkinci yolun kazanması durumunda hiç kuşku yok ki bu bölge ve dünya başka hale bürünecek, bu bölgede olduğu kadar dünyada da rüzgar insanların lehine dönecektir. Fakat ikinci yolun kazanması için milyonların gerçek devrimin ne olduğunu ve nasıl bir toplum istediklerini, neye ihtiyaç duydukları öğrenmeleri lazım. Öğrenmeleri gereken bir diğer şey de, bu topluma götüreceği yola hangi sınıfsal önderliğin onları taşıyacağıdır. Milyonlar bu şekilde bilinçli hale gelmedikleri ve bu amaç uğrunda savaşmak için örgütlenmedikleri sürece düşmanları onlara 'devrim' adına istedikleri şeyi kakalayabilir. 1979 İran Devrimi'nde tanıklık ettiğimiz şey budur. Nihayetinde İran'da eski durum temel olarak varlığını sürdürmüş, hatta daha da kötü hale gelmiştir." (Tüm belge için sarbedaran.org'a bakınız ve “diğer diller”e tıklayınız: <http://sarbedaran.org/language/khatabEn.htm>)

En büyük avantaj, dünyada temel bir çerçevenin var oluşudur. Bu çerçeve Avakian'ın geliştirdiği devrimci komünist yeni sentezdir. Bu yeni sentez dünyanın ihtiyacı olan devrime ve onun mümkünatına ışık tutmaktadır. Dünyanın her yerinde devrimciler bu sayede en temel şekliyle bunun bilgisine sahip olabilmekteler. Kitlelerin kurtuluşu için mücadele etmek isteyen herkes ortaya çıkarılan bu en gelişmiş bilimsel anlayışa kafa yormalıdır. Devrimci komünist bakış açısı, yöntem ve analizi gerçekliğe denk düştüğünden insanları harekete geçiren sorunlara cevaplar verebilmektedir.

Devrimci komünist akım kendisini artan sayıda insan arasında, bunu kendisine dert edinen ve dünyayı değiştirmede bilinçli ve aktif bir rol alan tek tek bireylerden toplumun geneline varıncaya kadar inşa etmeli ve burada kök salmalıdır. Devrimci komünizm dışında hiç bir bakış açısı ve hareket kitlelere bunu veremez. Bu kadar çok insan, fedakârlıklarının ne getirebileceğine ilişkin net bir vizyon sahibi olmadan hayatlarını feda etmeye istekli olmuşlarsa, artan sayıda insan olası yeni ve özgürleştirici toplumun bilimsel vizyonu tarafından motive edilseler neler olurdu bir düşünün. Arap ayaklanmalarının şafağında milyonların bunu konuştuğunu ve tartıştığını düşünün. Bir düşünün, bu vizyon tüm toplumsal sorun ve meselelerde bir güç haline gelse sonuç ne olur.

Derin toplumsal krizlerin bir işareti olan tarihin yoğunlaşması milyonlarca insanı hızla ne yapılması gerektiği konusunda temel bir anlayışına getirebilir. Bu sadece ve sadece sorunun doğasına doğru, yani bilimsel bir ışık tutabilecek politik bir güç ortaya çıkarsa meydana gelebilir. Bu ışık, sorunun devrimci çözümüne de işaret edecektir. Çözümün yolu, insanları ister ve uygulanır bir farklı dünya bakış açısına çıkarma ve ona nasıl ulaşacaklarını onlara göstermektir. Arap ülkelerindeki gibi koşullar altında, devrimci komünist anlayışa sahip küçük gruplar bile geniş yığınları harekete geçirebilir. Bugünün bir avuçları yarın milyonlara önderlik eden binler olabilir.

Yeni komünist sentezi kavramayı ve onla yakın ilişki kurmayı kritik ve acil kılan budur. Bu durum özellikle devrimci özlemlerin ve yoğun tehlikeler kazanı Ortadoğu ve Kuzey Afrika için geçerlidir.

Not: Dipnotlarda yer alan tüm internet sitesi referanslarına erişim tarihi 6 Ocak 2014.